T 8138
Z5 A4
opy 1

PT 8138
.Z5 A4
Copy 1

Tilbageblik

paa

mit Liv og min Forfattervirksomhed

fra 1811—1837.

Et autobiografisk Udkast

af

Bernhard Sev. Ingemann.

Udgivet og ledsaget med en Efterskrift

af

Slotspræst J. Galskjøt,
nu Sognepræst i Magleby, N. af D.

Kjøbenhavn.
C. A. Reitzels Forlag.
1863.

PT8138
.Z5A4

D 2073
.I07

THE LIBRARY
OF CONGRESS

Bianco Lunos Boktrykkeri ved F. S. Muhle.

Umc,
9.C.7.

Min Fader var Landsbypræst og Herredsprovst paa en af Danmarks hundrede Smaaøer, det lille Østerøland Falster. Som den yngste af otte Søskende blev jeg født den 28de Mai 1789 i Torkildstrup Præstegaard og opfostredes under landlige Omgivelser i en stor Familiekreds som en lykkelig Benjamin i det patriarkalske Hus, hvor det sidste Decennium i min aldrende Faders Liv blev det første i mit*). Den idylliskfredelige Sphære, som hos os er sædvanlig i en Landsbypræsts Familie,

*) Begyndelsen af „Tilbageblikket" er, som Læseren nu selv vil see, vistnok kun Grundlaget for den videre Udvikling af Forfatterens Barndoms- og Ungdoms-Historie i „Levnetsbogen". Der fandtes imidlertid ikke tilstrækkelig Anledning til at udelade dette Grundrids; dels nemlig staaer det i nøie Forbindelse med det Følgende af „Tilbageblikket", der, om Forfatteren havde levet, vilde blevet Grundridset for Levnetsbogens Fortsættelse; dels antyder det, sammenholdt med hvad der haves i Levnetsbogen, hvorledes dennes Fortsættelse vilde have formet sig i sin videre Udvikling; dels endelig havde Forfatteren fra først af bestemt at lade „Tilbageblikket" i sin Helhed udkomme som en Fortale til „Samlede Skrifter", naar disse fuldstændigt vare udkomne. Med Hensyn saavel hertil som til Forholdet mellem Fremstillingen i „Levnetsbogen" og Fremstillingen i dette her følgende „Tilbageblik" tillader jeg mig at henvise til „Fororbet" i Levnetsbogen Side IX—XI.

Udgiverens Anm.

har gjort et undsletteligt Indtryk paa mig og vist ikke været uden betydende Indflydelse paa mit hele følgende Liv. Frugtbare Kornsletter og grønne Bøgeskove under den alvorlige nordiske Himmel var den første skjønne Natur, jeg kjendte. Det store Syn af Havet blev mig kun enkelte Gange til Del i min Barndom, da min Fødeby laa et Par Mil fra Stranden, men desto større og stærkere blev Indtrykket. Uagtet jeg opvoxede midt i den gjennem hele Europa gjærende og stormende Revolutionstid, henrandt dog saaledes min Barndom saa fjernt fra den bevægede Tids store Skuepladse, at hvad jeg af dens Uro fornam gjennem Bevægelserne i de ældre Menneskers Sind, kun var at ligne med en fjern Brusen fra et ubekjendt Havdyb. Den Efterklang af det store Verdensliv, som kunde naae til min afsides Fødeø, sammensmeltede uden skjærende Dissonantser med Fuglesangen over Præstegaardsmarken og Klangen af Børnenes Rørfløiter ved Landsby-Gadekjæret. Marseillanerhymnen, der med de stolte Frihedsideer gjennembrusede hele Europa, gjenklang vel ogsaa i min Landsby, men kun som en ny, livlig Selskabssang fra Hovedstaden, naar danske Studenter med min ældste Broder kom hjem fra Universitetet i de akademiske Ferier og disputerede om Frihed og Lighed og Natur-Religion med min ærværdige, orthodoxe Fader og de andre Præster i vor Omgangskreds. Enkelte heftige Ord fra disse Disputer mellem Ungdommen og de Gamle ere blevne i min Erindring med min Faders alvorlige Stemme og have maaske ikke været uden Virkning paa min aandelige Retning siden. Modsætningen

mellem den gamle og nye Tid, som jeg selv stod paa Grændsen imellem, har jeg saaledes tidlig men dunkelt opfattet i Bevidstheden. Marseillanerhymnens danske Gjenklang kunde dog ikke i mit Fødeland overdøve de idylliske Toner af hin Tids danske Aand i Sangene af „Høstgildet" og „Peters Bryllup", som i min Barndom klang paa Alles Læber. I disse Sange havde hin Tids mest nationale, danske Digter, Thomas Thaarup, med Sandhed og Hjertelighed, skjønt uden høit poetisk Sving, udtalt de ligesaa humane og fredelige som loyale Frihedsideer, der under Kong Christian den Syvendes Regjering og hans ædle Søns Bestræbelser fandt ligesaa megen Gjenklang ved Danmarks Throne som blandt Folket og dets aandrigste Ordførere.

En fredelig, kjærlig og gammeldags gudfrygtig men tillige livlig og munter Tone var den herskende i mit Fædrenehus. Pietistisk Stilhed og Hængehoved-Væsen med det udvortes Skin af Gudsfrygt var der intet Spor af; paa Bordbønnen nær, som læstes høit af Børnene, fandt der ingen lydelig Husandagt Sted. Uagtet Husfaderens Tænkemaade tilhørte en ældre Tid, hvori Sligt fandt Sted med Sandhed og Opbyggelse, havde det attende Aarhundredes Sæder dog afskaffet denne smukke, gamle Skik. Psalmer hørte vi sædvanlig kun i Kirken, men muntre Sange, Dands og selskabelig Glæde gjenlød ofte fra Præstegaarden.

Hvad jeg her i mine første ti Aar ved Privat-Underviisning lærte, var ikke meget Meer, end hvad der behøvedes til at komme indenfor Døren i en af vore lærde Skoler. Jeg lærte med Lethed, hvad jeg

havde Lyst til eller hvad man forstod at lokke mig til med Spøg og kjærlige Opmuntringer; men Haardhed og Tvang kjendte jeg Intet til, og dermed vilde heller Intet været udrettet hos mig. Jeg lærte at kjende Bogstaver af min Moder og af en Jomfru ved Hjælp af Rosiner og Mandler, og denne Opdragelsesmethode var i figurlig Betydning gjennem mit hele Liv den eneste, min Frihedskjærlighed har villet finde sig i. Ligesaa blød og bøielig jeg fra min Barndom har været, hvor jeg mødte Mildhed og Kjærlighed, ligesaa urokkelig har jeg gjennem mit hele Liv modsat mig ethvert ukjærligt eller fjendtligt Forsøg paa at modificere min Individualitet og eiendommelige Natur efter Andres Synsmaader. Dersom det kun er sygelige Børn, der kunne have religiøs Følelse — som kolde Forstandsmennesker paastaae, — saa faaer jeg finde mig i at regnes blandt slige barnlige Hospitalslemmer, uagtet jeg var legemlig frisk og munter; thi jeg levede i saa fortroligt Samkvem med Alverdens usynlige Ven og Fader, saasnart Tanken om ham blev mig klar, at jeg hver Aften underholdt mig med ham, naar jeg lukte mine Øine, og betroede ham ethvert af mine mindste Ønsker. Med Naturen levede jeg ligeledes i min Barndom paa en meget fortrolig Fod. Ikke blot med enhver levende Skabning vilde jeg lege; selv de store Himmellegemer vilde jeg drage ind i min Leg; min Kjærlighed til Maanen, troede jeg saaledes engang, maatte være gjensidig, da jeg havde bemærket, at naar jeg løb stærkt i Maaneskin, syntes den deilige Maane at løbe med mig. Jeg maatte i en Tvist herover med en to Aar ældre Broder, der paa-

stod, at han nød samme udmærkede Gunst af Maanen, nøies med Bevidstheden om min Selverfarings Usvigelighed, uden at tænke paa den store Skuffelse, Livet har for os Alle, og uden filosofisk at kunne skjelne mellem subjectiv og objectiv Sandhed. — Med Almuens Sæder og Skikke i min Faders Sogn blev jeg i min Barndom temmelig nøie bekjendt, og til Livet og Sæderne i den dannede Middelstand i det sidste Femaar af forrige Aarhundrede var jeg ofte et mere opmærksomt Vidne, end man troede.

Den sidste Dag i Aaret 1799 gjorde mig faderløs. For min høie, ærværdige Fader havde jeg en Ærbødighed som for en af de hellige Patriarker, hvorom han havde fortalt mig. Hvor høit han elskede mig, saae jeg maaske først i hans Dødsstund. Jeg stod om Aftenen ved hans Dødsleie og græd. Han fantaserede formodentlig om en farlig Seilads; pludselig greb han mig heftig om Armen og raabte: „af Veien fra Rælingen, Dreng!" — Han maa have seet mig paa Yderkanten af et Skib nær ved at styrte overbord paa den drømte Skibsfart. Disse hans sidste Ord til mig glemte jeg aldrig; de fik siden en høi moralsk Betydning for mig, og mangengang, naar jeg i aandelig Betydning var Afgrunden nær paa Livets brusende Hav, var det mig, som jeg følte min døende Faders Haand om min Arm og hørte hin Advarsel, hvorfor jeg ofte har velsignet ham. — Dødsstilheden hin Vinteraften i det ellers saa livlige Hus og den knirkende Lyd af enhver Dør, som aabnedes eller lukkedes, har saaledes indprøget sig i min Fantasi, at jeg siden aldrig har kunnet

høre en Dør knirke uden at tænke paa hin Dødsscene.

Naar en Landsbypræst i Danmark dør, medfører Husfaderens Bortgang, som bekjendt, den bethdeligste Forandring i hele Familiens ydre Stilling. Efter det saakaldte Naadens Aar maa Enken med sine Børn udvandre enten til et lille, snevert Enkesæde paa Landet eller, hvad hun ofte foretrækker, til en lille Kjøbstad, hvor hun i sine indskrænkede Kaar, med en lille Pension, under en bestandig Kamp med Næringssorger, maa sørge for Børnenes Fremtid. Min Moder valgte af Kjærlighed til mig Opholdet i den lille, sjællandske Kjøbstad Slagelse, hvis lærde Skole gjaldt for en af de bedste i Landet.

Udvandringen fra mit Barndomshjem og min Fødeø var en ny, vigtig Begivenhed i mit Liv. Da jeg i Efteraaret 1800 stod paa Seilbaaden, der førte mig fra Øen Falster, og jeg saae den stedse bredere Kløft, der aabnede sig mellem mig og min Barndomsø med alle dens Glæder og Minder, havde jeg en klar og dyb Fornemmelse af Skilsmissen fra en hel Livsperiode, og af den nomadisk-patriarkalske Familie-Udvandring, jeg tog Del i. Mellem det gamle, velbekjendte Boskab, vi flyttede med os, mellem Kofferter, Bylter og Sengklæder stod jeg taus blandt det udflyttede Huses Beboere og stirrede tilbage til Kysten, vi forlode. Der kom Taarer i mine Øine; en dyb Vemod bemægtigede sig mig, dog blandet med tusinde smilende og gjøglende Fantasibilleder om den nye, herlige Fremtid, jeg vuggedes imøde. Det var en forunderlig, nydelsesrig Smerte. Havstrømmen, som jeg nedstirrede i, fik med

sin Storhed og hemmelighedsfulde Dybde en dobbelt Betydning for mig, idet nu de brusende Bølger ligesom grebe ind i mit Liv og førte mig til en ny Verden og en ny Livsperiode.

Den nye Verden, jeg saaledes kort efter mit ellevte Aar blev ført ind i, var dog kun en af de smaa. Omgangslivet i en lille Kjøbstad og Slagsbroderselskabet i en Skole, hvor Ungdommen daglig tumledes flere Timer uden Opsigt og forkortede sig Læsetimerne med uendelige Spectakler, havde jeg i min sexaarige Skolegang god Leilighed til at kjende. Skolens store Mangel paa Disciplin gjorde den til en sand Naturskole for Livet, og her, hvor den Stærkeres Ret og alle naturlige Fortrin gjaldt, lærte jeg maaske bedre, end nogensteds, at kjende Menneskenaturen baade fra dens gode og slette Side. Skolelivet selv var en Leg, og mangen Undervisningstime var en virkelig fortræffelig Komedie, hvori en gammel, godmodig Carricatur af Lærer spillede en vigtig Rolle, men hvori min geniale Skolekammerat, den siden som komisk Skuespiller berømte Rosenkilde, altid spillede Hovedrollen. Alt hvad man lærte, beroede paa Hjemmefliden. (Dog maa jeg herfra undtage Slutningen af mit Skoleliv, da jeg fik den duelige og elskværdige Jens Møller til Lærer. Han blev siden som Professor ved Kjøbenhavns Universitet min faderligste Ven og den mest opmuntrende Fremmer af min Virksomhed.) Jeg drev det uden Møie til at gaae Skolen igjennem med Palmer i Hænderne. Den mærkeligste Begivenhed i min Skoletid var Slaget paa Kjøbenhavns Rhed den anden April 1801. Den nationale Opvækkelse

og Begeistring, denne hæderfulde Bedrift fremkaldte, virkede som et electrisk Stød paa hele det danske Folk, og ingen Skoledreng var saa lille, at han jo mærkede det. Jeg blev Student ved Kjøbenhavns Universitet 1806*). Om den Bevægelighed i Fantasi og Følelse,

---

*) Ingemann tog i dette Aar, 17 Aar gammel, Examen Artium med bedste Charakter. Med samme Charakter tog han senere anden Examen. Om Ingemanns Ophold i Kjøbenhavn som Student fortæller Frederik Barfod (i „Illustreret Tidende" 1860, 1ste Bind Nr. 35 Pag. 288) Følgende:

„1806 blev han Student, men imellem 1ste og 2den Del af 2den Examen led hans Studium en Afbrydelse ved det engelske Overfald og Byens Bombardement. Den bekjendte og fortjente Overhofmarskalk Hauch var Chef for „Kronprindsens Livcorps" (Studenterne), som med Byens øvrige Sønner gik tilvolds under Beleiringen; men den siden saa berømte Georg Sverdrup var Ingemanns Compagnichef. Thi hvor lille og spinkel han end dengang var, ogsaa J. gik tilvolds med den tunge Musket paa Nakken, maatte han end, den første Gang, han trafkede afsted, døie den Ydmygelse, at en gammel Kjærling, som han gik forbi, udbrød: „Herregud! skal han ogsaa med!" — Den første Bombardementsnat stod J. paa Nørrevold. Saae man bort fra det Rædselsfulde, var det et stolt Syn med Bomber, Raketter og Brandrør, som krydsede hinanden i Luften, men gik i Almindelighed pibende og hvislende høit over deres Hoveder, som stode paa Volden, for at antænde Byen bagved dem. En Bombe dræbte dog to Studenter i J.s umiddelbare Nærhed, og for første og sidste Gang følte han sig greben af Krigerens vilde Mordlyst: han ønskede Intet inderligere, end at Engelskmændene snart maatte begynde Stormen, for at han saaledes kunde faae Leilighed til at bore sin Bajonet ret dybt i deres Indvolde. Men Stormen udeblev, og i Morgengryningen saae han i et af Voldtræerne over sit Hoved en Kappe svære tilligemed et afskudt Ben af en af

der fra min tidligste Barndom syntes at indvie mig til den poetiske Verdens Henrykkelser og Lidelser, kunde jeg fortælle mange, idetmindste for mig selv mærkelige,

---

de dræbte Kammerater. Da han blev afløst, gik han træt og drømmende hjem til sin Bopæl paa Hjørnet af Skidentorvet og Fiolstræde. Han gik op ad Stentrappen, men i det Samme sprang en Matrosdreng forbi og raabte leende: „Hele Huset er gaaet ud, min Herre!“ Som samtlige de omliggende Huse var det helt nedbrændt, og ved dets Brand vare alle hans ældste Digte gangne op i Luer, ogsaa nogle Tragedier. Den næste Nat tilbragte han i en Kjelder ved Gammelstrand, thi han blev ikke tiere kaldt paa Volden, og den tredie Bombardementsnat tilbragte han i en Nullestue paa Christianshavn, hvor han tog sig en Lur paa de haarde Nullestene, da han halvslumrende og halvvaagen hørte udraabe: „Nu faldt Fruekirke!“ — Endnu vedblev man dog ligefuldt at drømme om Seier, indtil Capitulationen havde fundet Sted; da samlede Hauch Studenterne og talte til dem om Anarchiets Rædsler; det hed, at Matroserne vilde storme Hotel d'Angleterre, hvor Peymann boede; derfor betroede man nu Peymanns Liv til Studenterne, den dannede Del af Byens Besætning. Altsaa holdt J. de følgende Dage Vagt med de øvrige Studenter ved Hotel d'Angleterre. De havde Ordre til at fyre skarpt paa Matroserne, naar disse nærmede sig; men J. var enig med sig selv om, at paa en Dansk kunde han ikke fyre med Skarpt; han vilde først bide Kuglen af Patronen. Det kom imidlertid heller ikke til nogen blodig Kamp; thi de vrede Matroser vare slet ikke vanskelige at tale tilrette med et godt Ord. — Efter Beleiringen tog han hjem til sin Moder i Slagelse, tog næste Foraar Slutningen af sin 2den Examen; mistede i Mai 1809 sin Moder, som efterlod nogen Formue, og var saa et Par Aar Huslærer hos en Kapitain Mourier i Kjøbenhavn, med hvem han om Sommeren laa paa Landet i Valby. Nytaar 1811 blev han Alumnus paa Walkendorfs Collegium, og 1812 vandt han Universitetets Guldmedaille for Besvarelsen af den æsthetiske

psychologiske Træk. Jeg erindrer endnu mange Stemninger, hvorigjennem en rig fortryllet Verden i Haab, Anelser, Længsler og tidlige Drømme om en uendelig Lykfalighed og Herlighed gjennemstrømmede mig. Dog Barndommens poetiske Verden kjende vi Alle, og naar Digterne ofte fremhæve deres egen Barndoms Livspoesi, som store, sjeldne Phænomener, der udelukkende tilhøre dem selv, som fortrinlig begavede Guddomsbørn, saa er dette i mine Tanker som oftest en naiv Egoisme og en forfængelig Narciskjærlighed til deres eget Livs Speilbillede, hvorover de forglemme, at de selv kun ere frie, selvbevidste Organer for et Liv og en Poesi, der gjennemstrømmer hele Naturen, der tilhører den af Guddommen udsprungne Verdenssjæl og med større eller mindre Klarhed gjennemblinker ethvert opvakt Barneliv. Mit indre Livs Historie fra mit attende Aar har jeg for en stor Del nedlagt i min Poesi. Alt, hvad jeg før dette Aar havde skrevet, blev tilintetgjort i Kjøbenhavns Bombardement 1807; men det var Altsammen kun ufuldendte Barndoms-Poesier og vistnok umodne Fostre af en Konstdrift, hvis første Ytringer falde sammen med min Bevidsthed om en stærk og levende Følelse. Hovedperioderne i mit Forfatterliv betegne alle væsen-

---

Opgave: „I hvad Forhold staae Digtekonsten og Talekonsten til hinanden?"

Paa hans Fædrelands Hovedstads rygende Brandtomter stemtes ogsaa Ingemanns Harpe ligesom Steen Blichers og Karsten Hauchs, der begge havde gjort Voldtjeneste ligesom han, og af hvilke Blicher ligeledes fik hele sin tidligere Digtning brændt."

Udgiverens Anm.

lige Overgange og Udviklingspunkter i min aandelige Tilværelse; de mangfoldige, subjective Yttringer i min Lyrik skildre i Særdeleshed med uforbeholden Sandhed mine forskjellige, mest herskende Sindsstemninger og aandelige Standpunkter. Jeg har til forskjellige Tider følt mig ligesaa overvættes glad og lyksalig, som tilbøielig til Tungsind og tragiske Stemninger; jeg har følt mig henreven af den heftigste Lidenskabelighed og har dog ofte med den største Rolighed kunnet lee baade over mig selv og den hele Verden med dens forunderlige Blanding af Storhed og Smaalighed, af Høihed og Jammerlighed. Jeg fik engang det Indfald at undersøge mit Temperament efter Definitionerne i en Psychologi og fandt med Forundring, at jeg havde alle fire Hovedtemperamenter i høi Grad, ligesom man synes at have alle mulige Sygdomme, naar man læser dem beskrevne. I min Poesi er den romantiske Grundtone forherskende tilligemed den religiøs-idealistiske Livsanskuelse, der er mig eiendommelig. Den Livslyst og Munterhed, der i min Barndom ofte var forherskende, blev i min lidenskabelig urolige Ynglingsalder meget tilbagetrængt af elegiske Følelser og tragiske Stemninger, hvorimod det humoristiske Element i min Natur med en stedse tiltagende legemlig og aandelig Sundhed oftest fremtræder i den tredie Periode af mit Digterliv. Min Moders og fire Brødres Død tilligemed Tabet af min kjæreste Ungdomsven fra Skolen bidrog betydelig til at nære hin elegiske Stemning i min Ungdom, hvori Sjælen ofte søgte sit Hjem og sin Fred i en høiere Tilværelse. Jeg fremstod som Digter et Decennium efter

Oehlenschläger, og min Poesi er i sin Hovedretning saa langt fra at slutte sig til hans, at den snarere vender sig til en aldeles modsat Region i det poetiske Livs Sphære, hvori Grundtone og Belysning forholder sig til den Oehlenschlägerske Billedverden, som Middelalder til Nordens Oldtid, som Maleri til Plastik, som „Sakontala" til „Tusind og een Nat" ꝛc. ꝛc. Modsætningerne ere næsten ligesaa mange som Strængene i vore Sjæle; dog kunde de vist kjærlig harmonere, naar enhver Topgren og ethvert Kroneblad paa Poesiens store, syngende Træ ikke daarlig vilde indbilde sig at være Træet selv eller idetmindste dets hele Krone. Med al Respect for Kroner og souveraine Throner i den politiske Verden, i Konstens og Poesiens aandelige Sphære ere de Fantomer. I Alverdens store Digterchor kan jeg kun tænke mig een fælles Herfker og aandelig Monark — det er Kjærligheden og den alsidige Begeistring for det Skjønne. — Med Oehlenschläger har jeg aldrig personlig staaet paa nogen fortrolig Fod; vore forskjellige Livsanskuelser have ikke villet forene sig. Jeg har altid med Glæde erkjendt hans poetiske Verdens Rigdom; men i hans Fylde og Rigdom savnede jeg ofte, hvad der var mig vigtigst; de aandelige Verdner ere mangfoldige som Universets Solsystemer; jeg følte ikke Kald til at være en uselvstændig vandrende Planet om min geniale Forgængers Sol; jeg følte selv Noget i mig af en aandelig Fixstjernes Ild, og vore Veie adskiltes. Vor divergerende Retning har jeg allerede i min første Digterperiode betegnet paa den anskueligste Maade for enhver poetisk Psycholog i mine „forte Riddere". Heraf fulgte, at Oehlenschlägers

ældste og mest enthusiastiske Beundrere sjelden bleve mine og omvendt. Derfor have de æsthetiske Kritikere, som Forkjærlighed til den Oehlenschlägerske Poesi tildels har fremkaldt, sjelden været istand til at sympathisere med min Digtning, men ere som oftest optraadte som min Poesies og mit Publicums ivrigste Opponenter. En saa bestemt udtalt Idealisme og Supernaturalisme, som i min Poesi vandt Bifald hos Mange, maatte nødvendig sætte min Digtnings Aand i skarp Opposition med vore videnskabelige Realister, Rationalister og naturalistiske Empirikere, der med hin velbehagelige, æsthetiske Dannelse, der fordrer alle Livsdissonantser opløste i en skjønt udsmykket Endelighed, havde faaet al den Poesi, de vilde modtage, i Goethe og Oehlenschläger, og derfor ingen anden poetisk Livsanskuelse kunde taale. Blandt disse mine Opponenter maa jeg nævne Lexikographen og Historikeren Christian Molbech*), der dog kun ved nogle svage Forsøg i Versification („Vaarblomster og Hedeurter" 1810) har praktisk betegnet sin

*) Senere udviklede der sig et venligt Forhold mellem ham og Ingemann. Molbech gik ti Aar senere 1847 med i Fakkeltoget paa Ingemanns Sølvbryllupsdag, og talte ved denne Leilighed faa, men smukke Ord til Ingemann, udenfor hans Bolig, i Nærværelse af mange Mennesker. Den gamle Mand talte med et bevæget Sind, og hvad han yttrede, røbede ligesaa megen Anerkjendelse som Deltagelse. Da Molbech ti Aar senere var død, blev hans Lig, efterat det var bisat i Kjøbenhavn, bragt til Sorø, for der at begraves paa Kirkegaarden. Det var en smuk Sommeraften, da Liget ankom til Banegaarden og derfra henved Kl. 10 blev ført til Sorø paa en Rustvogn. Ingemann, som havde hørt omtale, at dette skulde foregaae, yttrede, at han følte sig tilskyndet til at

Aand i poetisk Henseende, medens han med en magelos Selvtillid har troet at kunne analysere al Poesi ved et flittigt Studium af de æsthetiske Theorier. Som Konstdommer har han gjort sig temmelig almindelig forhadt ved Ensidighed, Partiskhed og især ved en galdesyg Gnavenhed, der dog mere, som virkelig Sygdom, synes at fortjene Medlidenhed, end Harme. Han har ikke ubetydelige Fortjenester som Sproggrandsker og Udgiver af vore gamle Sprogmindesmærker, men som Æsthetiker savner han Genialitet, Aandssundhed, Kjærlighed og poetisk Judicium. Min anden mærkelige Antagonist var Baggesens heftige Angriber, Dr. Peder Hjort, en skarp men smaalig Dialektiker uden store Overblik, med haard Hud paa Sjælen og med en saadan Dristighed som Renommist og Forfegter af sine Meninger, at ingen nok saa bidende og træffende Spot endnu har bragt ham til Taushed. Han mangler hverken Dygtighed eller Forstand, men i høi Grad Følelse, Takt, Beskedenhed og alsidig poetisk Aand*). Min tredie og mest berømte Antagonist er Physikeren og Empirikeren Hans Christian Ørsted, der som Opdager af Electro-Magnetismen har et stort Navn i den lærde Verden, men hvis Anskuelse af Poesiens Natur ingen anden

---

følge Liget, og han fulgte det med Præsten bag efter Molbechs to Sønner; — han kom mildt bevæget hjem.

Udgiverens Anm.

*) Mellem Ingemann og ovennævnte hans anden Antagonist kom der dog ogsaa senere et noget mildere Forhold. Dette fremgaaer af et Par forefundne Breve.

Udgiverens Anm.

Gjendrivelse behøver, end hans eget, videnskabelige Læredigt „Luftskibet", hvormed han har troet at gjøre Epoche i Poesiens Historie ved det gamle Forstandens Misgreb: at fremsætte videnskabelige Læregjenstande i Vers. Mine Modstandere have som oftest opereret mod mig under Masker, hvorunder dog deres ensidige Manerer have røbet dem. H. C. Ørsted har ogsaa kun halv skjult under Anonymitetens lidet frimodige Maske angrebet mig, og ikke egentlig med Hensyn paa min Poesi, som saadan, men som Videnskabsmand, idet han i min Poesi har troet at finde Had til Videnskab og Fornuft, hvor jeg dog kun har spottet med videnskabeligt Pedanteri og ensidigt Forstandshovmod. H. C. Ørsted er ved sit Navn og sine Forbindelser en af Sjælene i vort nuværende, eneste, kritiske Tidsskrift: „Maanedsskrift for Litteratur", hvori Molbech en Tid lang med Ørsted (ligesom tilforn med Hjort i Maanedsskriftet „Athene") har ført det æsthetiske Ord. Mod disse mine Antagonister har Publicum som oftest dannet den kraftigste Modvægt. Grundtvig har undertiden bekæmpet dem med poetiske Vaaben, og Sibbern med filosofiske. Selv har jeg kun en eneste Gang taget til Gjenmæle mod litteraire Angreb. En fuldstændig Opfattelse af Aanden og Charakteren i min Poesi og en tilfredsstillende Belysning af det Idelig, der i min hele, poetiske Virksomhed udtaler sig, har ligesaalidt endnu været mig som nogen anden dansk Digter til Del. Hvad Poesiens Forhold til dens filosofiske Belysning og Opfattelse angaaer, da synes i det Hele Poesien i Danmark at være ilet betydelig forud for den klare, æsthetiske

Beskuelse af dens Væsen, og den polemiske Tone, der endnu bestandig er herskende i vor æsthetiske Kritik, betegner en urolig Gjæringstilstand i denne Region af den filosofiske Grandskning, som endnu er langt fra sin Udvikling til klar og rolig Bevidsthed om det Skjønne. Denne Mangel paa en æsthetisk Kritik med alsidig Opfattelsesevne, med Klarhed, Dybsind, Kjærlighed og Ro, er endnu en af de væsenligste Hindringer for det poetiske Livs lykkelige Udvikling i Danmark. Den Kamp mod anmassende Uforstand i overmyndig Bedømmelse af, hvad der uden poetisk Aand og genialt Blik ikke lader sig theoretisk opfatte, maa enhver Digter endnu blandt os være beredt paa, der har Kraft og Mod til at aabne sig en ny, eiendommelig Bane. Den Digter, som ikke vil spilde sine høiere Kræfter i en saadan unyttig Kamp med enkelte, æsthetiske Modstandere, der enten ikke kunne eller ikke ville forstaae ham og sympathisere med ham, maa finde sig i, maaske hele sit Liv at staae afbildet i vore kritiske Aarbøger med de mest fortegnede og fordreiede Træk, medens han med Deltagelse og poetisk Følelse opfattes af Nationen. Dette har for en stor Del været Tilfældet med mig. Mangen aandløs og upoetisk Opfattelse af mine mest eiendommelige Productioner er, af Mangel paa en dybsindig, belysende Kritik, bleven staaende uanfegtet i vore periodiske Skrifter, og er siden uden Drøftelse og Kundskab til vor Litteratur gaaet over i Conversations-Lexika og fremmede Litteratorers Oversigter. Nærværende Tilbageblik paa mit Liv og de forskjellige Perioder i dets poetiske Udvikling vil derfor maaske ikke være Psychologen og

en tilkommende poetisk-filosofisk Beskuer af min Virksomheds Forhold til den danske Litteratur — uvelkomment.

Min første mest lyriske Digterperiode med episk og dramatisk Tendents (1811 til 1814) charakteriserer sig fornemlig ved Følelsens Overvægt og Fantasiens Hang til at iklæde Ideerne, Verdensanskuelsen og det hele indre Liv en symbolisk Billeddragt, uden bevidst Stræben efter plastisk Modellering eller yppig Udmaling af det ydre Liv, men med en desto inderligere Tilsluttelse til Idelivet selv, til den aandende Følelses og den aandelige Fantasies dunkle, hemmelighedsfulde Regioner. At min Sjæl i denne Periode, der ikke først begynder med mit offentlige Forfatterliv 1811, men adskillige Aar tidligere, ofte henreves af Stemninger, der havde et sværmerisk Anstrøg, vil jeg ingenlunde negte. I min Skolegang digtede og sang jeg høit, naar jeg var ene, exalterede Venskabsudgydelser til min Fætter i Vestindien, og da jeg som Student havde læst Jungs „Nattetanker", var jeg ofte nær ved at faae Lyst til et pludseligt Spring ind i Aandeverdenen; jeg forstoppede engang, med forsigtig Frygt for slige Griller, en Pistol, jeg med hine farlige Fantasier havde leget med. Krigen 1807 og Kjøbenhavns Bombardement havde udrevet mig af hine tungsindige Sværmerier og indstyrtet mig i det virkelige Livs mægtigste Hvirvel; jeg havde hørt Kuglerne pibe, Bomberne springe, og staaet med Vaaben paa Volden med brændende Lyst til at hevne mine faldne Kammeraters Død paa en forhadt Fjende, medens Byen stod i Flammer omkring mig. Tre Nætters Bombe- og Raket-Fyrværkeri, mellem nedstyrtede Tempelbuer, blandt

myrdede og lemlæstede Kvinder og Børn, havde sat mig i den største Spænding og givet Livet en ny, stor Interesse for mig i Tanken om dets Opoffrelse for Fædrenelands- og Nationalitets-Ideen. Jeg havde ligegyldig seet min Studenterbolig i Aske med min Smule Boskab og alle mine Manuscripter, hele min Barndoms og første Ungdoms Lyrik. Det hele, gamle Liv var som opgaaet i Flammer med Hovedstaden og alle mine Seiersdrømme. Jeg følte med dyb Harme mit Fødelands Ulykke og det overmægtige Bretlands Uretfærdighed. Jeg delte mine Landsmænds Had og Forbittrelse mod Fjenden, og nogle af mine første og bedste Sange fra hin Tid vare Krigssange, Opfordringer til Hevn og Hædersange over vore Søkrigere, som med den sjunkne „Najade" og i de hyppige Smaatræfninger ved vore Kyster hevnede Flaadens Ran og den krænkede Folkeret med Liv og Blod. Dog da denne Spænding var ophørt, drog jeg mig atter tilbage til min Ideverden og til Beskuelsen af det indre Livs store Mysterier. Ethvert Udbrud af hint indesluttede Liv i min Digtning var mig en nødvendig og næsten ufrivillig Yttring af en Naturtrang; paa en planmæssig Konstuddannelse havde jeg endnu ingen Ro til at tænke. Der var en uafladelig Higen i min Sjæl efter at gribe og fastholde Idelivet og paa hvilkensomhelst Maade udtale hvad jeg dog ingen konstbestemt Form vidste til; at mine Digte fra hin Periode ikke ere blevne meget mere ucorrecte og formløse, end de bleve, er mig næsten ubegribeligt. Enhver Form, der først tilbød sig, greb jeg iblinde; om dens Fuldendthed bekymrede jeg mig ikke stort; kun

Ideen, det poetiske Indhold i al Poesi, var mig af Vigtighed, men med Rhythmer, Rim og alle ydre Betingelser for Formens Fuldendthed tog jeg mig det meget let og tillod mig den største Frihed. Dette var imidlertid saa langt fra at støde vor moderne æsthetiske Kritik, som siden ofte skiftede Princip, men dengang endog fordrede Ucorrecthed og Uforstand som Beviis paa Geni, at man endogsaa fandt Grund til tvivlsomme Auspicier for min Genialitet og for en mulig fuldendtere Aandsudvikling i min formentlige Correcthed og de altfor gode Vers. I Anledning af et saadant Prognostikon skrev jeg mit lyriske Digt „Konstens Grændse". Til en aldeles modsat Yderlighed er Modekritiken i den nyere Tid gaaet over, og man har senere opstillet Formens techniske Fuldendthed som Poesiens høieste Opgave. Af Frygt for prosaisk Reflexion var enhver dybere Tanke i Poesien ogsaa ilde anseet af den samme vaklende Modekritik, der siden efter en ny Mode vilde sætte Reflexionspoesien og Læredigtet paa Thronen. Dog vor Kritiks modsigende Fordringer blev jeg først langt senere opmærksom paa; jeg hengav mig i hele denne min første Udviklingsperiode aldeles til Fremskynderen og Raadgiveren i mit eget Indre. Hvad der gjærede og bevægede sig mest poetisk og eiendommeligt i mig, gav jeg Luft. Kjærlighedens grændseløse Længsel og Higen uden bestemt Gjenstand og Maal gav min Poesi i Midten af denne Periode et nødvendigt sentimentalt Anstrøg, men det var ikke det forrige Aarhundredes haabløse og ureligiøse Sentimentalitet, der kun nedstirrer i Graven; det var Romantikens Længsel efter

Livsidealet paa Flugten mod en forklaret Tilværelse. Som i den indiske Poesi forbandt i denne Stemning en religiøs Grundtone sig med Savnet og Længselen, og min Forkjærlighed for den platoniske Anskuelse af Kjærlighedsideen gav min erotiske Lyrik et vist luftigt Sving, hvori mangen Landsmands solidere Natur savnede Kjødets og Blodets kjære Farver. Det var imidlertid ingen paatagen Rolle, jeg vilde spille; det var mit Væsens og min Naturs ufrivillige Yttringer, og det var kun Sandheden i Følelsen, der kunde give en saadan Poesi Liv og Farve. Det var som min Sjæl svævede mellem tvende Verdener og Tilværelser, men ikke selv vidste, til hvilken den vilde slutte sig. Om man endogsaa maa kalde saadanne Sjælstilstande sygelige, saa ere de dog ligefuldt naturlige og poetiske. Jeg stod i Virkeligheden en høiere og skjønnere Tilværelse temmelig nær. Jeg var ikke fri for Anfats til den samme Lungetæring, der havde bortrykket min Moder og tre af mine Brødre. Min Legemsbygning var fin og spinkel. Jeg gav i lang Tid efter for min Hang til at arbeide om Natten, og naar en Ide var ret levende hos mig, arbeidede den uafladelig i min Sjæl baade i vaagen Tilstand og i Drømme. Al min Opmuntring udenfra bestod i at meddele en eneste fortrolig Ven*) mine Planer, Drømme og poetiske Udgydelser. Jeg levede kun i den Verden, jeg drømte mig; men den virkelige Verden, hvori mit Hjerte ingen Tilfredsstillelse

*) Carl Luno, juridisk Student, senere Landmand.
Udgiverens Anm.

fandt, syntes mig kun et flygtigt og lidet frydeligt Overgangspunkt til det Liv og den Herlighed, min Aand higede efter. Jeg havde vel med stor Deltagelse fulgt Napoleons verdenshistoriske Kæmpegang, til han besteg Keiserthronen; men fra den Time af var han ikke længer min Helt. Min Deltagelse for Nationernes Liv var Tilskuerens, der seer paa et forvirret Bataillemaleri, uden Enhed og Holdning, og hvori den eneste Hovedfigur er fortegnet. Jeg var saaledes unegtelig i en lidende Tilstand; mit hele Nervesystem var angrebet, og jeg var i nogle Aar saa udmagret, at mine Venner og jeg selv ansaae mig for en vis Candidat til Tæringsdøden. Saaledes var min Tilstand, da mit første Bind Digte udkom (1811). Det indbefattede foruden en Del Ballader og lyriske Digte det østerlandske Eventyr „Parizade", der kun havde laant en Fortælling i „Tusind og een Nat" som Vehikel for en fri Composition, hvori min Anskuelse af Livspoesien var Formaalet. Disse Digte bleve modtagne med almindelig Deltagelse og med en Kjærlighed, der ikke forsthyrredes af nogen væsenlig Anke. Til denne min Digterlykke kom nu en anden, der havde ligesaa vigtig og vel endnu større Indflydelse paa mit Liv og min hele aandelige Retning. Den i disse Digte udtalte Kjærlighedslængsel uden Maal og Grændse vandt og aabnede mig det Hjerte og den rige, kvindelige Aand, der uden Hensyn paa min udtærede Skikkelse og min snart formodede Død, sluttede sig med en længe skjult Kjærlighed til mig og i et helt Aar var Idealet og den hemmelige Gjenstand for mine mest begeistrede Kjærlighedssange. Endelig vovede

jeg at afsløre mit Hjertes Hemmelighed og min Lyksalighed blev stor. Det var som min Poesi nu først var traadt ud af Drømmeverdenen i Livet og i den Elskedes Skikkelse. Hun var en Datter af den som Cameralist og Forfatter af „den danske Landvæsensret" hæderlig bekjendte Jacob Mandix, der hører til Borger- og Bondefrihedens ædle Talsmænd i Slutningen af forrige Aarhundrede. Uagtet min udsigtsløse Stilling gav han sit Minde til min Forlovelse med hans Datter, og han blev min anden Fader. Skjøndt Aar paa Aar gik hen, uden at nogen Udsigt i borgerlig Henseende aabnede sig for mig, har han dog ikke med et eneste Ord søgt at afdrage mig fra den brødløse Konst, i hvis Dyrkelse min Lyksalighed og bedste Virksomhed bestod. En svær Kamp med mine nærmeste Frænder havde jeg i denne Henseende lykkelig gjennemgaaet, men her var den eneste Magt forhaanden, som kunde have drevet mig til at gaae den almindelige Vei for at leve. Min Elskede blev i 10 Aar min Forlovede og har nu i en Række af 25 Aar (hine Forlovelsesaar iberegnede) været min Aands og mit Livs mest velgjørende Genius. Baade min Kjærlighedslykke og min Digterlykke var næsten større, end min angrebne, physiske Natur kunde udholde at bære den. Elskeren i den lyriske Kjærlighedsroman, hvorunder jeg havde skjult min egen Følelse, maatte døe hos mig af lykkelig Kjærlighed; jeg kunde ikke anderledes, og jeg ventede ikke selv at overleve ham længe. Den anden Del af mine Digte og Digtsamlingen „Procne" vare udkomne (1812, 1813) og vare ligeledes blevne modtagne med et Bifald, der langt over-

steg mine dristigste Forventninger. De indeholdt en Mængde Romancer, Ballader og lyriske Digte, hvoriblandt en hel Cyclus dannede hin Kjærlighedsroman i Brevform, hvis objective Skikkelse dog ikke kunde skjule det subjective Kjærlighedsvæld, hvoraf Digtene vare udsprungne. Desuden indeholdt disse to Digtsamlinger mine to første dramatiske Studier „Mithridat" og „Turnus". Oehlenschlägers Ballader og Hakon Jarl havde vel gjort et stort Indtryk paa mig som paa enhver poetisk modtagelig Dansk; men mit Bekjendtskab med Schillers Theater og siden med Shakspeare, hvis Hamlet og Julius Cæsar allerede 1811 vare fordanskede ved Foersom, havde en langt større Indflydelse paa mig, og Ossian maaske den allerstørste; om hans store, melancholske Taageverden drømte jeg en Tid baade Nat og Dag, medens den gode Homer kedede mig. I det Hele maa jeg tilstaae, at de latinske og græske Classikere, som jeg fra Skolestudierne kjendte og siden udvidede mit Bekjendtskab med, vel kunne have bidraget til at danne min Smag og Konstsands; men de havde ikke udøvet noget væsenligt Herredømme over mit Hjerte. Stoicismen i Epictet havde vel i min Skolegang givet min Tanke om Aandens Frihed og Uafhængighed af hele det ydre Liv Næring; enkelte, glimrende Træk i Grækernes og Romernes Heltetiv havde grebet mig; enkelte Oder af Horats, adskillige Sententser af ham og Seneca havde interesseret mig; nogle Episoder i Virgil, især den om Eurhalus og Nisus, og Bogen om Dido havde bevæget mig; men jeg beundrede Intet som stort hos de classiske Digtere, før jeg længer hen fik

Øie paa det store, gigantiske Skjæbnespil i den græske Tragedie. Vor egen romantiske Folkepoesi tiltalte mig derimod i høi Grad, og min Interesse for Sagnverdenen og Eventyrets vidunderlige Sphære har altid været betydelig. Lyriken var mit tidligste Element; men min Higen efter at give store, tragiske Ideer Form og Skikkelse i Charaktertegning og dramatiske Compositioner var, siden mit Bekjendtskab med Shakspeare, bleven en Lidenskab hos mig. Al den Kraft, jeg hertil besad, concentrerede sig i Anlægget til min „Mithridat", en Digtning, som tildels oversteg mine ungdommelige Kræfter. Ideen arbeidede i mig Nat og Dag og lod mig ingen Ro, før Billedet var fremtraadt; og jeg anseer det endnu for en poetisk Production af nogen Betydning. Det blev allerede i Manuscript læst af adskillige Venner og fat meget høit. Jeg indsendte Tragedien med de største Forventninger til Theatret; men da Digtningen altfor dristig overskred de aristoteliske Regler for Tidens og Stedets Enhed, blev Stykket med et Complimentbrev sendt mig tilbage, som uskikket til Opførelse paa vor Scene. Denne min første Digtergjenvordighed og Skuffelsen i mit store Haab satte mig i en saadan Stemning, at da jeg efter Læsningen af hint Complimentbrev greb Kniven for at spise Frokost, overskar jeg, uden at mærke det, Halvdelen af en Fingerkno. Dette poetiske Saar er endnu efter 27 Aar kjendeligt og erindrer mig ofte om hin lidenskabelige Time. Mit andet dramatiske Studium „Turnus" var correctere componeret, men stod i Kraft langt tilbage for det første; det har aldrig havt den Betydning for mig; det besad

imidlertid nogen Fortjeneste og blev antaget af Theaterdirectionen, men aldrig spilt; hvorimod det skaffede mig som begyndende dramatisk Digter fri Adgang til de kongelige Skuespil. — Det store, bevægede Verdensliv udenfor mig agtede jeg i hele denne Periode kun lidet paa. Selv Flammerne fra Moskow, den store Armees Undergang og Napoleons Fald vare mig kun transitoriske Phænomener i en Verden, i hvis voldsomme Omvæltninger jeg kun saae de blinde, vulcaniske Kræfter i Menneskenaturen uden Aandsbevidsthed og fri Udvikling af Menneskelighedens Ide; selv i Tydsklands Befrielseskamp saae jeg kun det søndersplittede Folkeliv i Tvedragt med sig selv og de ædleste Kræfter uden Enhed og Sammenhold i deres Inderste. Mellem Idelivet og Menneskelivet blev der mig et svælgende Dyb, som kun Kjærlighedens og Poesiens himmelske Regnbue kunde lægge Broen over. Jeg var bleven grebet af en Ide, som kun syntes mig udførlig i Form af en stor, romantisk Epopee i Ariosts og Tassos vanskelige Ottave-Stanze. Jeg lod mig ikke afskrække af Formen, som, ifølge mit dengang antagne Princip om et friere Rimsystem, faldt mig let, og jeg digtede mig ind i en Eventyrverdens Labyrinth, hvori Kjærligheden var min Ariadnetraad, og hvori jeg med Livspoesiens Verdensharpe, hvis Strænge Genien udspænder mellem Fjelde over Afgrundene, vilde dysse Tilværelsens Uhyrer i Søvn og opløse alle Dissonantser og Gaader i den forsyrede Verdensharmoni. Jeg lod Ideen og Fantasien raade frit; jeg lod Følelsens Sluser staae aabne, og jeg vuggede mig i et Lufthav af ætheriske Skikkelser, hvori

Himmelens og Jordens Farver sammensmeltede, uden at bekymre mig om, hvad den prosaiske Forstand vilde sige dertil og om nogen Sjæl vilde følge og forstaae mig eller ikke. Midt under denne Digtning og under den overvældende Følelse af det lyksaligste Kjærlighedsforhold syntes Sjæl og Legeme at ville adskilles; jeg faldt i en heftig Nervefeber, hvori jeg paa Grændsen mellem Liv og Død fantaserede om mit ufuldendte Digt. Denne Ideens Selvarbeiden i Aand og Fantasi og en dyb Bevidsthed i Følelsen om min Kjærlighedslykke syntes at have været de tvende Traade, der dennegang holdt min Sjæl tilbage i Verden. Efter den lykkelig overstandne Crisis reiste jeg mig som til et nyt og kraftigere Liv og vandt en stedse voxende baade legemlig og aandelig Sundhed. Om den første har Ingen tvivlet, som siden har seet mig; den sidste have mine aandelige Modstandere, uagtet alle Vidnesbyrd, aldrig ret villet erkjende. Jeg fuldendte min romantiske Epopee „De sorte Riddere". Romantiken i dette Digt tilhører ikke det ydre, men det indre Liv; dets Billeder og Farver ligne mere Skyggerne fra en laterna magica, end Naturens og Menneskelivets Speilbilleder i den ren objective Digtnings Kilde. Det afbilder en idealistisk Verdensanskuelse i en Række af symbolisk fantastiske Tankebilleder, i Eventyrets frieste Former, uden nogen smaalig vidtudspunden Allegori eller ideløs Personification af Begreber, som upoetiske Commentatorer med blot dialektisk Forstand have villet søge deri. Denne mit Ungdomsliv mærkeligste Udgydelse er kun bleven seet og erkjendt med poetisk Blik af Faa, men blandt dem kan

jeg nævne nogle af mine aandrigste og mest geniale Venner, blandt andre Digteren Grundtvig, som fra den Tid sluttede sig til mig og min hele følgende, aandelige Virksomhed med trofast og uforandret Kjærlighed. Norges Løsrivelse fra Danmark i Aaret 1814, den i Nationallivet indgribende Spænding, der gik forud for denne Begivenhed, og det dybe Saar i Nationalfølelsen, som fulgte derpaa, havde atter voldsomt revet mig ud af min Fantasiverden og indstyrtet mig i en mørk Periode af det historisk bevægede Folkeliv. Ogsaa dennegang maatte Digtningen udsone mig med Virkeligheden.

Min anden poetiske Periode vil jeg kalde den lyrisk-dramatiske; den indbefatter Tidsrummet i mit Forfatterliv fra 1815 til 1822 og adskiller sig fra den første ved den bestemte og mere udviklede, tragisk-dramatiske Retning samt i det Hele ved en kraftigere og sundere Tilværelse. Følelsen var endnu dog forherskende og den lyriske Grundtone kjendelig selv i de dramatiske Former. Subjectiviteten fremskinner undertiden i de objective Skikkelser, dog mindst, jo meer Charakterens Differents fra min egen, eller bestemt givne, historiske Træk nødte mig til at vende Blikket udad. Kjærlighedens Opoffrelse af alt Jordisk, i tragisk Collision med Statskonsten og det ydre Livs mægtigste Lidenskaber, men med Fastholden ved dens himmelske og evige Liv, der er delagtig i Aandens Ukrænkelighed — er den Ide, der gaaer helt gjennem mit Sørgespil „Blanca". Emnet er taget af en Novelle i Gil Blas. Thomsons Behandling af samme Sujet har jeg først mange Aar efter gjort Bekjendtskab med. Frihedsideen, hævet og

styrket ved religiøs Begeistring, fremstillede jeg i Tragedien „Masaniello", i Kamp med Tyranniet og Jammerligheden saavel i Fyrsternes som i Folkenes Lidenskaber, og med Aandens Seier selv paa Ruinerne af dens Triumfbuer i en Verden, hvor Visdom og Vanvid følges ad, og det Største nedtrampes i Dyndet af dets ustadige Tilbedere. I „Blanca" var Følelsen overveiende, i „Masaniello" var Kraften og Fantasien stærkest. Begge disse Stykker udkom i eet Aar (1815) og gjorde overordenlig Lykke paa Scenen. Min Lykkestjerne som Digter syntes saaledes med disse to Arbeider at være culmineret. Men det store Bifald hos Publicum og en maaske altfor berømmende Recension af min Ungdomslærer, Professor Jens Møller, opvakte nu hin fjendtlige Opposition, som i hele tyve Aar ofte i høi Grad forbittrede mig Digterlivet, og som næsten altid paany har reist sig, hvergang et nyt Digterværk af mig vandt almindeligt Bifald. Denne Opposition, som fornemmelig yttrede sig i Maanedsskriftet „Athene" og som Molbech og Hjort stode i Spidsen for, tog jeg dog i alle hine tyve Aar ingen offentlig Notits af. Jeg expectorerede mig undertiden øiebliklig i Epigrammer og enkelte, bittre Udgydelser, men som aldrig kom udenfor min Pult, medens jeg som oftest var saa lykkelig, i Udarbeidelsen af nye Digterværker, at kunne glemme alle Fjendtligheder, al Strid og alle Partier. Enhver heftig Ide — siger Jean Paul — det være en fix eller en lidenskabelig eller en videnskabelig — er en Dykkerklokke, hvorunder vi sidde beskjermede mod hele det ydre Livs Ocean.

I denne min mest productive Digterperiode udbrød der i vor Litteratur hin mærkelige og berygtede, æsthetiske Krig mellem Baggesen og Oehlenschläger, hvori — trods alle Smaaligheder og personlige Motiver — der dog aabenbarede sig en større aandelig Brydning, medens den gamle og nye Tids poetiske Aand kæmpede den sidste Kamp i Danmark. Baggesens Vid syntes ofte seirende, men Aanden i Oehlenschlägers Poesi havde Nationens Genius og de fleste af den nye Tids poetiske Gemytter paa sin Side. Jeg, hvis hele, poetiske Liv i sin stille Udvikling langt mere udelukkende, end Oehlenschlägers, tilhørte det nye Aarhundredes angrebne Romantik, men i min productive Iver forholdt mig aldeles neutral, kunde dog ikke undgaae at inddrages imellem de Kæmpendes Rækker, idet Baggesen, som det syntes, for at drille Oehlenschläger, uden dog at kunne billige min Retning, ofte roste mig som den yngre, heldigere Medbeiler til Melpomenes Krands. Denne Berømmelse fra det Parti, jeg selv misbilligede, fremkaldte igjen mine Antagonisters Harm og Bitterhed, og bragte uden Tvivl Dr. Hjort i sin lidenskabelige Kamp for Oehlenschläger til at behandle mig med samme Uretfærdighed og Ensidighed, som han behandlede Baggesen. En af de stærkeste og mest geniale Kæmper i vor nyere Litteratur har Grundtvig bestandig været. Han havde nokſom yttret sin Begeistring for Aanden i Oehlenschlägers nordiske Digte, og han stod for bestemt i Opposition til hele det attende Aarhundredes Aandsretning, til at han i denne Kamp helt kunde træde paa Baggesens Side; men Oehlenschlägers senere Retning tilfredsstillede ikke hans

dybere Aand, og uden at skaane Baggesens Svagheder tog han med mandig Kraft denne Digters Genialitet i Forsvar mod det Oehlenschlägerske Parties Uretfærdigheder. Grundtvig harmedes ogsaa over den Forfølgelse, der forbittrede mit fredelige Digterliv, og han slog med sin Thorskølle nogle Dommedagsslag mellem mine Antagonister, hvorved han kom i en heftig Feide med den yngre Heiberg. Dette udmærkede Talent, der siden fik borgerlig gyldig Bestalling som Theaterdigter og virkelig gjorde Epoche i Theatrets Historie, som Vaudevillens Indfører og det lette, nyere Lystspils Organ, kunde med sin letsindige, mest vittig overfladiske Tendents ikke finde Behag i min alvorlige Retning; han har desuden ofte i sin Stræben efter at gjøre Lykke anseet ethvert Krigspuds og ethvert litterairt Middel til at blende og skuffe Publicum for tilladeligt, og han har af og til med sine lette Vaaben staaet i Rækken af mine Modstandere, ligesom han ogsaa har bekæmpet Oehlenschläger og siden Hauch, saasnart denne Digter indtog nogen bethdelig Plads. I sit overgivne Digt „Julespøg og Nytaarsløier" havde Heiberg tildels parodieret mit Sørgespil „Blanca" og satiriseret over den Lykke, det havde gjort. Heiberg var ikke den eneste af vore yngre Digtere, som fandt den Plads for høi, Publicums Bifald havde hævet mig til, og som syntes at ville have Pladsen paa vort Parnas ryddet til sig selv, ved saavidt muligt at skubbe Forgængerne tilside. Oehlenschläger have de Fleste dog, paa Heiberg nær, af en vis Pietet troet at burde skaane, som den ved lovlig Anciennitet Første i vor nye, poetiske Æra; men i smaalig Rangstrid om Pladsen ved

hans Side have de som oftest forglemt, at Litteraturens og Poesiens fortryllede Land er en aandelig Fristat, som hverken veed af Konger eller Kronprindser at sige, men hvor enhver Genius kun kan være størst i sin egen individuelle Verden, uden at han derved gjør nogen Anden Rangen og Værdigheden stridig i hans Sphære. Men disse Sphærers og Verdeners Rang indbyrdes kan efter min Mening ikke bestemmes af een eller ti, maaske neppe af alle Tidsalderes Mening; for det høieste og frieste Aandens Blik er al Maalen af det Umaalelige dog en Latterlighed og alle Bestræbelser for at faae en aandelig Rangforordning erkjendt — barnagtige.

En endnu yngre Digter N. Søtoft, som først med Hengivenhed havde sluttet sig til mig, men (uden Tvivl) holdt sig for krænket ved mine private Bemærkninger over et Arbeide, han havde meddelt mig, optraadte nu ligeledes som min Opponent i sit satirisk-fantastiske Skuespil: „Aandernes Maskerade", et Product i Tiecks Maneer, der ikke manglede geniale og poetiske Enkeltheder, men hvori han vilde hævde sig en anstændig Plads ved at sætte Oehlenschläger paa en aandelig souverain Throne, ved hvis Fod han som den lystige Person blandt Hofmændene tillod sig en Himmelsprætleg in effigie med enhver anden Digter, der muligen kunde gjælde for en aabenbar eller hemmelig Kronprætendent. Jeg slap dog temmelig anstændigt fra denne Maskerade, og fik Lov til at spille Euripides' Rolle, medens Oehlenschläger agerede Sophocles. Godmodigheden i denne Spøg var kjendelig, og jeg tog den fantasirige Digter den ikke værre op, end den var ment. Ogsaa den ædle, høi-

hjertede Hauch var en lidenskabelig Tilhænger af Oehlenschläger, men havde endnu ikke selv vundet sig noget betydeligt Navn som Digter; han lod sig af sin udelukkende Hengivenhed for Oehlenschläger inddrage i hin æsthetiske Krig, og vendte ligeledes i Kampens Hede et Øieblik sine Vaaben mod mig. Da han siden fremtraadte med selvstændig Kraft og Aand og banede sig en eiendommelig Vei som Digter, knyttede der sig et sandt Venskab imellem os og vi lærte gjensidig at erkjende og forstaae hinanden. I hin bevægede Periode i vor poetiske Litteratur, hvori min Productivitet kappedes med mine Opponenters negative Virksomhed, og Publicums Bifald ikke i nogen kjendelig Grad kjølnedes, frembragte jeg det lyrisk-dramatiske Eventyr „Reinald Underbarnet", der ligesom „de sorte Riddere" havde en poetisk-filosofisk Verdensanskuelse til Formaal. Men det lykkedes mig at give denne Digtning en langt større Livsfriskhed og en Form, som behagede den større Læseverden. Min „Reinald Underbarnet" er en eventyrlig, naturpoetisk Fremstilling af Menneskelivets og den hele Naturs Frigjørelse og Forklarelse ved Tilegnelsen af det Tilværelsens Mysterium, der forener Gud med Verden og gjenoptager Menneskenaturen i det guddommelige Livs Sphære. Jeg hverken kunde eller vilde med naturvidenskabeligt Blik gjennemtrænge den materielle og physiske Verden: det var mig nok at løsne dens Tunge og lade den udtale Følelsen af sit Fangenskab og Længselen efter Befrielsen fra den dæmoniske Trolddom, der ligesom forvandler og fængsler Tilværelsen. Befrieren var i mit Eventyr den poetisk-christe-

lige Barneaand, der ikke ved egen Kløgt og Kraft, men ved Tilegnelsen af Guddomskraften i Fromheden og den evige Kjærlighed, kan fremkalde Menneskelivets og Naturens mægtige skjøndt endnu dog bundne Aander til Kamp for det tabte Paradis. Dog kun i den himmelske Forløsnings Tegn findes Nøglen, der løser Livsgaaden og atter aabner den store, lukte Helligdom, hvori den forløste Natur skal gjenfinde sin tabte Herlighed og selv blive et luttret Tempel for det befriede Menneskeliv. Dette Digt udkom 1816. Ideen var saaledes indhyllet i Eventyrets Billeddragt, og Naturpoesien saa simpel anskuelig, at det kunde fornøie Børn og selv underholde, hvor det ikke gjennemtrængtes med Dybsind. Baggesen yttrede sig begeistret derover. Hauch angreb det flygtigt i Fortalen til sit Ungdomsarbeide „Contrasterne", uden at det lod til, han havde lagt Mærke til Ideen og Bethydningen i mit Digt. Interessant var det mig femten Aar efter at see hvorledes denne Digter i sin „Hamadryade", som udkom 1830, paa en helt forskjellig Maade havde forsøgt at opløse en lignende poetisk-filosofisk Opgave. I dette Digt fremstiller han ligeledes den store Naturs Frigjørelse og Forklarelse, men efter sit davœrende, aandelige Standpunkt, ved Videnskaben og Genialiteten i Forening med uskyldig Kjærlighed til Naturen. Det onde Princip, rigtig nok kaldet Antichrist, fanges og fængsles af den poetisk begeistrede, naturfilosofiske Aand og ved dens Magia alba, dog uden at Christendommen bliver Befrieren. Uskyldigheden og Kjærligheden maa derfor ogsaa i denne Fremstilling gaae til Grunde. Det rent Menneskelige og det høieste

Guddommelige i Følelsen maa opoffres for Kjærligheden til Videnskaben og for en Troldddomspagt med den skjønne, mægtige Naturaand. Den seirende Intelligents i den naturfilosofiske Aand, der stræber at gjennemskue alle Naturriger, vil ikke gjøre den fra Dæmonerne befriede Verden til et Guds og Christi Rige, men til sit eget. Eventyrhelten vil selv være dets Konge og dets Gud; han formæler sig med Naturskjønhedens mægtige Aand og indvier den befriede Verden til sit eget Brudekammer. Paralellismen mellem disse to Digte angiver klarere, end nogen anden Udvikling, Divergentsen i min og Hauchs Verdensanskuelse endnu 1830. I de sidste syv Aar, vi siden som Colleger ved Sorø Academi ere traadte hinanden nærmere, ere vi ofte aandelig mødtes paa de høieste Punkter, og jeg erkjender i ham en af de herligste og ædleste, poetiske Naturer, jeg er kommen i venlig Berørelse med. Den religiøse Grundtone i min Poesi og den Livsanskuelse, der ikke kan finde nogen anden Opløsning af Tilværelsens store Dissonantser, end det umiddelbar aabenbarede Led mellem Enheden og Mangfoldigheden i Guddoms- og Menneskenaturens Forener og Forliger, denne min eiendommelige Aands-Retning synes fornemmelig at have været den Anstødssten, der har været vore Realister og naturalistiske Empirikere ufordragelig. Mine religiøse Anskuelser, der dogmatisk stemme overens med vor evangeliske Kirkes Grundlærdomme, fremtræde kjendeligt i mine „Høimesseppsalmer", som udkom 1825, samt i mine Morgenpsalmer og Cantater og endelig i mine Morgensange for Børn „1837". Secterisk Ukjærlighed og sygelig

Hængehoved-Væsen er mig ligesaa modbydeligt, som den forstandshovmodige Naturalisme og fade Rationalisme; men al aandelig Intolerance, den være religiøs eller videnskabelig, er mig forhadt. Allerede i Aaret 1815 havde jeg udgivet mit bibelske Drama „Røsten i Ørkenen" eller Johannes den Døbers Død, som jeg ligesaa gjerne kunde have kaldet det. I dette Digt havde jeg udtalt min Anskuelse af den christelige Aabenbarings Indgribelse i Menneskelivet, som et stort Verdens-Drama, hvori Handlingen poetisk fremgaaer af en Kamp mellem Himmelens og Afgrundens Magter, der give de rent menneskelige Motiver en høiere Betydning og Kraft og i ustynlige Aandekor ledsage den dramatiske Udvikling. 1816 udkom min Tragedie „Hyrden af Tolosa", hvori Charaktertegningen maaske allerbedst er lykkedes mig; denne romantiske Tragedie indeholder en Fremstilling af det christelige Ridderskabs Seier over Islamismens truende Overvægt i Slaget ved Tolosa, hvor Sagnet om hin ubekjendte Hyrde, der frelste de christne Hære ved at vise dem en Sti over Bjergene, aabnede en vid Mark for Fantasien og den frie, romantiske Opfindelse. Mine fleste lyriske Digte fra denne Periode ere samlede i min „Julegave", som ligeledes udkom 1816 og desuden indeholder et Eventyr: „Hr. Helias og Jomfru Beatricia", ligeledes af tragisk-romantisk Indhold, men i hvis Form Efterligningen af den forældede Krønikestil vistnok var et Misgreb. Min Tragedie „Løveridderen" hører til samme frugtbare Tid og udkom ligeledes 1816. Det er en romantisk Skjæbnetragedie, om man saa vil, men den knu-

sende Nødvendighed udspringer her i sit inderste Væsen af Friheden selv i Villiens Tilegnelse af den tragiske Arv, der som sin egen Nemesis gaaer med Rædsel gjennem Menneskenaturen. Jeg troer, det er lykkedes mig at give Lidenskaben og de tragiske Charakterer Styrke, men den Tone, som harmonisk skulde opløse de stærke Dissonantser, kunde ikke trænge igjennem, uden at Formen maatte sprænges. I en Række Ballader, ligesom i Tragediens Epilog, søgte jeg de opløsende Accorder.

I min Stræben efter den objective Digtnings Fastland, satte jeg i hele denne Tid dog kun flygtig Fod paa et eller andet fremspringende Fjeld eller historisk Forbjerg, medens jeg endnu med større Lyst dukkede mig i Eventyrets vidunderlige Ocean; at mine Skikkelser imidlertid antoge mere og mere Fasthed, ei alene i Dramaet, men selv, hvor jeg bevægede mig i Eventyrverdenen og de frie Fantasiers Regioner, vil man maaske have bemærket ved mine Menneskeskildringer i mit større Eventyr „De Underjordiske", der udkom 1817. Med Benyttelsen af de locale Sagn, der knytte sig til Folkelivet paa Bornholm i vor Middelalder, dog uden fast historisk Standpunkt, gav jeg i denne Eventyr-Roman Fantasien og Opfindelsen det frieste Spillerum, ved alle Elementaraanders Indblanding i Menneskelivet.

Efter disse mine frugtbare Ungdomsaar, hvori Kjærligheden og Poesien havde skjenket mig en uendelig Rigdom af Lykfalighed, medens jeg dog stundom havde liidt meer, end noget Menneske kunde mærke, af den ukjærlige Opposition, jeg dog ikke for Publicums Skyld behøvede at bekymre mig om, søgte jeg et friere Blik

paa Livet og Verden ved en Udenlandsreise, som ogsaa i Aarene 1818 og 1819*) ved kongelig Understøttelse blev iværksat. Jeg saae Tydskland, Frankrig, Schweitz og Italien. I Rom fuldendte jeg mit dramatiske Digt „Tassos Befrielse", hvori jeg havde søgt at befrie mig selv fra alle Digterlidelser i Udtalelsen af hin Digtermarthyrs Kamp med Livet og aandelige Seier i Døden, medens han lod Laurbærkronen flyve sig forbi, som et Klenod, han havde Kraft til at resignere paa, idet Begeistringen og Kjærligheden hævede ham ud over Endeligheden og al dens Jammerlighed. Dette Digt udkom 1819. Det synes at have vakt større Deltagelse i Tydskland end i Danmark. Det er ligesom „Hyrden af Toloſa" udkommet i tvende tydske Oversættelser, og jeg har af begge seet en tredie i Manuscript.

Reisen havde en væsenlig og vigtig Indflydelse paa mit Liv og dets alsidige Udvikling. Den indtraf i hin politiske Gjæringsperiode, under Congresserne i Aachen og Carlsbad, da Ønsket om Constitutioner var almin=

*) Da Ingemann 1818 skulde reise udenlands, maatte han som andre Reisende omsætte sine Reisepenge i Creditiver. Grosserer Nathanson omsatte dem; men J. gjorde ham opmærksom paa, at der stod en større Sum paa Creditivet, end han havde leveret ham Contanter for. Nathanson svarede: „Det er, hvad jeg skylder Dem for en Billet til „Blanca". J. fandt den Maade, dette Svar kom paa, saa smuk, at han med Glæde modtog Creditivet som det var. Dette er uden Tvivl den eneste private eller offentlige Understøttelse, J. nogensinde har modtaget med Undtagelse af selve Reisestipendiet.

Udgiverens Anm.

deligt i hele Europa, da de demagogiske Bevægelser ved Universiteterne og Kotzebues Mord satte mange Gemytter i Uro. Jeg fornam hin Tidsaandens Retning og maatte agte det Ædle hos det liberale Parti, uden at kunne billige dets Ensidighed og Extravagance. En af de mest livlige, kundskabsrige og interessante Frihedens Heroer blandt de tydske Videnskabsmænd, jeg traf paa, var den juridiske Professor Welcker i Heidelberg. Dog over Politiken forglemte jeg ikke Reisens poetiske Formaal. Ved at see en større, herligere Natur og en mangfoldigere Menneskeverden, ved at besøge Konstens evige Mesterværker, ved at gribes af Høiheden og Storheden paa Menneskelivets Panoramapunkter fik jeg en sandere Maalestok i min Sjæl for Nationers og Tiders Liv med deres positive og negative Størrelser. Ved at staae ene paa de høie Bjerge, ved at see Vulcaner og brusende Strømme under den gamle, rolige Stjernehimmel, hvor Karlsvognen pegede mod Nord og min Længsel fløi med Skyen mod Fædrelandet, følte jeg i de mest blandede Stemninger af Henrykkelse og Vemod Enkeltlivets underfulde Forhold til Universet og dets evige Bærer. Poesien og Kjærligheden fulgte mig, og mangt et Elskovsdigt fløi over Bjergene til Hende, der var mig kjærest. De store Verdensdecorationer glede mig forbi; venlige Skikkelser mødte mig og forlode mig, og uforglemmelige Billeder bleve tilbage i min letbevægede Sjæl. Jeg led ofte meget af Hjemve, og forfulgtes undertiden af tragiske Drømme; jeg stod da undertiden som en Flygtning, der strax skulde bort igjen, paa en øde, natlig Gade i mit Hjem og stirrede

op til de velbekjendte Vinduer for blot at see et Glimt af Den, jeg længtes efter — men da viste den grusomme Drøm mig engang et Dødninghoved fra den Elskedes Vindue, og jeg vaagnede med Rædsel langt borte i det fremmede Land. Posthusene vare mig de kjæreste af alle Bygninger i Verden, og de første, jeg besøgte i enhver stor, fremmed Stad; fandt jeg da et Brev fra Hjemmet, var min Lykke mageløs; da kunde jeg først see den fremmede Stad med Lyst og Glæde. Af de ikke faa udmærkede Mennesker, jeg mødtes med og skiltes fra, var Ingen mig kjærere end den geniale Ludvig Tieck i Dresden. Jeg saae ham i en hel Maaned næsten daglig med hans elskværdige Familie, og hans hjertelige Venskab var en af de skjønneste Skatte, jeg medbragte fra denne Reise. Adskillige Aar senere havde jeg den Glæde at gjensee denne rige Genius i hans skjønne, uforandrede Familiekreds, og vise ham i min Hustru Originalen til den unge Piges Portrait, der paa hin første Reise allerede havde besøgt ham med den omflakkende Student. Jeg kappedes med ham i at fortælle Eventyr; med hans ægte romantiske Aand følte jeg mig beslægtet, og af alle Tydsklands daværende Digtere var der ingen, jeg heller vilde slutte mig til, end ham. Goethe vilde jeg ikke besøge: hans Personlighed, forsaavidt den aabenbarer sig i hans Skrifter, har jeg aldrig elsket, og med den fuldeste Erkjendelse af hans Geni, har jeg altid baaret et Slags Had til den Livsanskuelse, jeg har fundet i hans Værker.

Den fantastiske, geniale Hoffmann havde jeg ønsket at gjøre Bekjendtskab med; jeg havde Brev til ham fra

Tieck, men søgte ham forgjeves i hans Hus, og ikke i „Kneipen". Matthisson, Rückert og Grillparzer gjorde jeg et flygtigt Bekjendtskab med; Undines og Sigurds ridderlige Digter traf jeg først paa min anden Reise venligt sammen med; men Atterbom saae jeg et Glimt af paa denne Reise; med denne elskelige svenske Digter, saavelsom med hans tvende udmærkede Landsmænd, Geijer og Beskow, traadte jeg siden i et venligt Forhold. I Frankrig var endnu ikke dengang den nye romantiske Digterskole opstaaet, der siden har fremkaldt en Victor Hugo og saamangen anden Genius. Den geniale Fru Staël var nylig død, og den elskværdige Chateaubriand traf jeg ikke; Talma og Mdmsl. Mars fik jeg dog Leilighed til at beundre i den ældre, classiske Skoles Tragedier, som dog allerede dengang ikke syntes at tilfredsstille Tidens poetiske Fordringer; den nytydske Konstskoles Heroer, Cornelius og Overbeck, traf jeg i Rom. Thorvaldsen, Freund og alle Konstnerne i Rom paa den Tid hørte der til min jævnligste Omgangskreds. Min Beundring for Sculpturens antike og nye Vidundere og Konstens mageløse Mindesmærker i Italien, Indtrykket af de store Naturscener og af det hele, mangfoldige Reiseliv blev under Reisen selv til Lyrik, og to Bind Digte, som jeg udgav efter min Hjemkomst 1820, kaldte jeg „Reiselyren". De lyriske Digte i denne Samling ere sammenknyttede til en poetisk Helhed, ved Udmaling af Reiselivet og af mine individuelle Stemninger, i et Slags idyllisk Form. Dog inden jeg samlede disse Reisedigte, som jeg siden fortsatte i Samlingen: „Smaadigte og Reiseminder"

1832, maatte jeg i Følelsen af den hjemlige Glæde sætte mig ret tilbage i det ved Reisen afbrudte, fortrolige Stueliv, ved at fortælle Eventyr og gamle Historier. Eventyret „det høie Spil" og „Sphinxen", ligeledes et Eventyr, som i den callot-hoffmanske Maneer vilde charakterisere hin barokke Poesi, bleve næsten improvisatorisk opfundne ved at fortælle Eventyr for Børn. Den muntre og humoristiske Tone i disse Productioner vidnede uden Tvivl om den Sindets Friskhed, jeg hjembragte fra Reisen. Fortællingerne „Altertavlen i Sorø" og „Mester Marie" vidne ligeledes om Overgangen til en ny Periode i mit Digterliv, idet jeg førstegang i disse Fremstillinger havde grebet Charaktertræk og Begivenheder af den nyere Tids daglige Liv, uden derfor at ville tilegne mig den nederlandske Stil i Poesien, der samtidig med det saakaldte Genremaleri siden blev en Modesag i vor Litteratur. Disse „Eventyr og Fortællinger" udkom 1820. Et andet Bind Fortællinger i samme Smag, og maaske med endnu mere objectiv Charakter, udgav jeg 1827. Blandt disse „Noveller" anseer jeg „Konstberider-Familien" for den heldigste.

Inden den hel objective Retning, som charakteriserer min sidste Digterperiode, imidlertid blev herskende, skrev jeg endnu et Par dramatiske Stykker, der vandt mindre Deltagelse, end de foregaaende; Tragedien „Kampen for Valhal" var et Natstykke tildels i oldnordiske Former, hvori den gamle Asalæres Fortrængelse af Christendommen, og Hedninglivets sidste Kamp og Undergang paa Island fremstilledes i en saadan Be-

lysning af Mytheglimt og vilde Lidenskabsblus paa den nordiske Vulcangrund, at Skikkelserne maaske tabte i Klarhed, hvad jeg troede, de skulde have vundet i Betydning og Kraft. Dette Stykke udkom 1821. Jeg indsendte det ikke til Theatret. Samme Aar udgav jeg Komedien: „Magnetismen i Barberstuen", hvori jeg ikke vilde gjøre den dyriske Magnetisme, men kun dens Misbrug i Kvaksalverhænder latterlig. Det var et Forsøg paa at gjennemføre vor nationale Komedie ved Fremstillingen af nye Daarskaber under de gamle holbergske Masker. Hvorvidt Forsøget lykkedes, er vanskeligt at bedømme, da Stykket ikke kom paa Scenen, hvortil det var beregnet. Foruden „Blanca" og „Masaniello" har, af mine dramatiske Stykker, kun „Hyrden af Tolosa" været fremstillet paa vor Skueplads. De have alle tre vundet betydeligt Bifald, men det sidste fordrede et større scenisk Apparat, end vort Theater uden Vanskelighed kunde tilveiebringe. Med Decorationer og Sligt var jeg ikke tilfreds, og jeg frabad mig Stykkets gjentagne Opførelse. I den senere Tid, især siden min Antagonist Molbech er indtraadt i Theaterdirectionen og min anden Opponent Heiberg er bleven Theaterdigter, have ogsaa mine to første Stykker været fortrængte fra Repertoiret.

Hvor megen Tilfredsstillelse og Glæde jeg end havde havt af mine to første fremstillede Tragediers Opførelse og deres overordenlig gunstige Modtagelse, hvor store Forhaabninger jeg end havde gjort mig om min Virksomhed som Digter, understøttet af vor Scenes mægtige Organ, saa var dog en Theaterdigters Uro,

Spænding, Engstelser og Fortrædeligheder saa angribende for mig, at jeg sjelden kunde see noget af mine Stykker paa Scenen, uden ligesom at staae paa Gløder. Naar endelig Dækket rullede ned og Applausen var almindelig og levende, kunde Erindringen om en Kat, der var spadseret over Theatret og øiebliklig havde forstyrret Indtrykket af en tragisk Scene, eller om en ulykkalig Theaterskrædder, der havde forvildet sig ud i Havet i Baggrunden, eller om en død Munk*), der efter Døden havde instrueret sine Ligbærere, saaledes forspilde min Glæde og vise mig min Digtertriumfs Afhængighed af de mindste Tilfældigheder, at jeg vel indsaae hvor let et virkeligt Uheld her kunde gjøre mig fortvivlet. Engang havde jeg to Stykker paa eengang indsendte til Antagelse hos Theaterdirectionen. Man havde vel længe ladet mig vente paa Decision, og jeg var utaalmodig; en offentlig Yttring kom paa samme Tid fra en Opponent om min dramatiske Frugtbarhed og de lucrative Motiver, man vilde tiltroe mig**). Jeg blev herover saa oprørt, at jeg øiebliklig, uden tilstrækkelig Grund, forlangte begge mine Stykker tilbage. Jeg vilde nu ikke have dem spillede. Det ene indsendte jeg først flere

---

*) Den, som spillede Genuino eller Munken, sagde halv høit til Statisterne, der grebe galt fat paa ham, medens han agerede død: „to ved Hovedet og to ved Fødderne."

Udgiverens Anm.

**) Jeg har modtaget meget betydelige Forfatterhonorarer, og ved Theatrets saakaldte Benefice-Forestillinger kunde Indtægten for hvert nyt Stykke være anselig; men jeg har aldrig nedværdiget mig til at skrive en eneste Linie med Hensyn paa slig Vinding.

Aar derefter igjen, da det ogsaa blev antaget og spilt: det var „Hyrden af Tolosa" — det andet var „Løveridderen", som jeg tiltroede megen scenisk Virkning, men dog aldrig siden indsendte til Antagelse. Jeg var bleven ked af det hele Theatervæsen, og jeg trak mig aldeles tilbage fra Scenen saavelsom fra al egentlig dramatisk Digtning, saameget mere som min Ansættelse ved Sorø Akademi, som Docent i dansk Sprog og Litteratur, bortfjernede mig fra Hovedstaden og fra vor eneste store Skueplads. Med mit Bryllup og min Ansættelse i Sorø 1822, begynder et nyt Afsnit i mit Liv, som maaske i alle Henseender er blevet det allerlykkeligste. I et deiligt Hjem paa en af de mest fortryllende Pletter i mit Fædreland, ved Hendes Side, som jeg elsker høiest i Verden, boer jeg her midt iblandt store Minder fra vor romantiske Tid, paa Klostergrunden ved den skovkrandsede Sø; og de femten Aar, jeg her har levet, have i poetisk Virksomhed og Forfatterlykke maaske overgaaet enhver tidligere Periode i mit Liv. I en Embedsvirksomhed, der ikke hindrede mine Studier, har jeg her med en stadig Sundhed og et som oftest livsfrisk, roligt Sind kunnet hengive mig til en saadan Beskuelse af Aanden og Livet i vor historiske Fortid, at vor Middelalders Heroer med deres hele mærkelige Tid ere traadte mig anskueligt for Øie. Efter et stærkt bevæget indre Liv i min Ungdom har jeg her i mine bedste Manddomsaar vundet Kraft og Ro til at vende det poetiske Blik helt udad paa Menneskelivets og Folkeaandens store Manifestationer gjennem Tiderne. Vor Litteraturhistories Studium førte naturlig Nationalaan-

dens og Folkelivets Historie med sig. Stedets mærkelige Erindringer forenede sig med min historisk-poetiske Aandsretning; de virkelige Livsbilleder fra Katholicismens Lande og mit Kjendskab til det danske Folkeliv fra min Barndom og Ungdom, Resultaterne af mit omtumlede Liv og af min hele Udvikling forbandt sig med hine Billeder, og disse bevægede sig tilsidst saa levende omkring mig, som gamle Venner og Bekjendte. Jeg vidste hvad her var skeet i de store Valdemarers Dage; nu saae jeg ogsaa — hvad Krøniken fortaug — hvorledes det med sine indre Motiver under særegne Situationer og Omstændigheder udsprang af alle de adspredte, historiske Træk; og de tørreste Frøkorn i vore Annaler syntes mig at opvoxe til en levende Række af vor romantiske Tids Generationer.

Min individuelle Anskuelse af vor Middelalders Charakterer og Folkeaands Repræsentanter fik for mig en saa bestemt Sandhed i Form og Farver, i Tanker og Miner, i Ord og Bedrift, at jeg maatte male dem. Saaledes fremstod 1824 mit historiske Digt „Valdemar den Store og hans Mænd", som maaske er det af alle mine Værker, der længst vil overleve mig. Jeg lod i dette episke Digt den ydre Form afvexle med Mangfoldigheden og Forskjelligheden i de fremstillede Charakterer og Begivenheder. Kun ved dette Brud paa de gamle episke Formers Enhed har jeg troet at kunne give en episk Fremstilling i vor Tid det Liv, som, trods alle vilkaarlig opstillede, æsthetiske Principer, kan tiltale en Læseverden og uden trættende Ensformighed holde Opmærksomheden og Interessen vedlige. Monotonien

i de gamle livløse, episke Former har gjort mig selv de fleste verdensberømte Epopeer uudholdelige. Rædselen for et langt episk Digt er almindelig, og Synet af en hel Bog paa Vers er gjerne saa afskrækkende, at ethvert Forsøg paa at tage en saadan Bog i Haanden koster Overvindelse. Det har ogsaa varet nogen Tid, inden mit Publicum opdagede, at min „Valdemar den Store" var en læselig Bog; men siden har Interessen for den bestandig tiltaget. Det er dog ikke blot Livet og Afvexlingen i Formen, der har gjort dette Digt til mange af mine Læseres Yndlingsdigt, men fornemmelig den folkelige Aand og Tone og det danske Sind, man har fundet deri, saavelsom Charakterskildringen og den objective Individualisering af Folkelivet og de forskjellige Stænders eiendommelige Egenheder. Romanen er imidlertid dog vor Tids egentlige Epope og har det største Publicum. Dens vide Form indbefatter paa en Maade alle andre poetiske Former; den kan med sin episke Grundcharakter baade optage de lyriske og dramatiske Elementer i sig. Den Udførlighed, der er denne Fremstillingsart naturlig, tillader en rolig, omstændelig Udmaling af Menneskelivets mangfoldige, charakteristiske Enkeltheder, og den Mageligheb, hvormed en Læser kan see Romanen udfolde sine Billeder, har gjort den til vor Tidsalders mest yndede Lecture. Uden slaviſk Afhængighed af Tiden og dens Modesmag, fandt jeg dog, at Romanformen besad saa mangfoldige Fordele og en saadan Rigdom af Farver til det historisk-poetiske Maleri, at jeg valgte denne Form til Fremstillingen af mine fleste øvrige, historisk-poetiske Billedrækker. Walter Scotts

Romaner havde vakt en verdensudbredt Opsigt og Deltagelse. Tiden var i høi Grad modtagelig for Skildringer af det historiske Folkeliv. Uden at ville efterligne Walter Scott vilde jeg benytte denne Stemning. Jeg følte Kald til det poetiske Historiemaleri; men jeg vilde ikke kaste mig ind i en Andens Maneer; jeg søgte og troede at finde en ny eiendommelig Vei, som national-historisk Romandigter. Hvori mine Romaners Eiendommelighed og Selvstændighed bestaaer, have de svenske Æsthetikere bedre seet, end de danske, og det har været erkjendt i svenske Recensioner, inden jeg selv i Fortalen til min historiske Roman „Prinds Otto" tillod mig at udvikle det for mine Landsmænd. Mine Romaner ere frit behandlede Kongekrøniker næsten med lutter historiske Personer og med Tidsalderens mærkeligste Repræsentanter og Hovedbegivenheder i Forgrunden; Opfindelsen bestaaer her i Udfindelse af den skildrede Tidsalders egen Livspoesi, i en Opdagelse af den i de tørre Begivenheder og annalistiske Optegnelser skjulte Romantik, i Tildigtningen af alle de psychologiske og eventuelle Betingelser for den factiske Sandheds poetiske Aand og Liv.

Walter Scotts sædvanlige Maade er som bekjendt aldeles modsat, idet han gjerne lader en helt fingeret Helt optræde som Hovedperson paa et Maleri med omhyggelig udført historisk Baggrund.

Min første historiske Roman „Valdemar Seier" udkom 1826 og blev modtagen med den livligste Deltagelse, der snart gjorde et nyt Oplag nødvendigt. Denne Skildrings levende Indtryk paa vor ædle, alderstegne

Konge tilskriver jeg den Hæder, han 1828 tildelte mig med Dannebrogsordenens Ridderkors. Middelalderens Anskuelser af Monarkiets Forhold til Kirken og de religiøse Ideer, og den vor Nation eiendommelige Kjærlighed til det gamle, retmæssige Kongehus, maatte naturlig betegne Grundtonen i disse Skildringer tilligemed den hierarchiske og aristokratiske Opposition; men de liberale Ideer i Folkenaturen og den saavel af Despotiet som af Aristokratiet uafhængige Frihedsside savner ikke sine Repræsentanter. En heftig og bitter Opposition hævede som sædvanlig sin Stemme ogsaa mod denne min nye Retning, saasnart Bifaldet blev stærkt og almindeligt. Min gamle Antagonist C. Molbech forsømte ikke at modarbeide Virkningen saavel af „Valdemar den Store" som af „Valdemar Seier"; men Publicum lod ikke til at bekymre sig derom; og jeg fortsatte, uden at ændse det, den begyndte Cyclus af historisk-poetiske Skildringer. Min Roman „Erik Menveds Barndom" udkom 1828. Den vandt ligeledes almindeligt Bifald, og nu anstrengte Molbech sig og overøste mig saaledes med Uretfærdigheder og Bitterheder, at jeg endelig tabte Taalmodigheden.

Den horatsiske Sentents:

> Falsus honor juvat et mendax infamia terret
> Quem, nisi mendosum et medicandum? —

havde allerede været mit Yndlingsvalgsprog i min Skolegang*); Tomheden og Intetheden i uretfærdige Ophøielser

*) Se Levnetsb., 2 Del, P. 67.

Udgiverens Anm.

eller Nedrivelser i Døgnlitteraturen havde jeg altid med tilbørlig Foragt erkjendt; selv et lunefuldt Publicums Bifald eller Mishag var mig, uden Selvbevidsthedens Medhold, kun Vind og Veir (Aura popularis). I min „Tassos Befrielse" havde jeg skildret den store, upoetiske Hobs Digterkroninger med humoristisk Latter; med Hensyn paa Døgnets Laurbærkrandse havde jeg givet den gode Borgermand Ret, som jeg til en misundelig Skrædder lod sige om Konstneren:

„Tro kun mig!
De Folk er neppe at misunde, Mester!
Selv denne Smule Ære, disse Krandse,
Man stundom Indfald faaer dem at tilkaste,
Forvolder dem langt meer Misundelse
Og Had, end de Par Blade selv er værd,
Som næste Dag paa Møddingen man kaster."

Jeg overvurderede ingenlunde den Ære og den løse, lunefulde Erkjendelse af Digterens Mesterskab,

„Som dog Enhver, der kan en Linie skrive,
I næste Ugeblad kan tage fra ham."

Hvad der altid havde smertet mig mest, naar mine Antagonister med kritiske Negle ligesom reve hele Haartotter af mig for at faae nogle Blade revne af Popularitetskrandsen, var ikke Tabet af de Par Blade, de maaske kunde naae, men den Ukjærlighed og Bitterhed, hvormed det skete. Det laa maaske i en vel stor Blødhed i mit Sind, at en eneste Giftdraabe af Had eller Nid kunde forbittre og forgifte mig den fuldeste Skaal af Erkjendelse og Kjærlighed. Enhver Uretfærdighed

var mig altid oprørende, og den Passivitet, jeg i tyve Aar havde gjort mig til ufravigeligt Princip med Hensyn til litteraire Angreb, syntes at have indgivet mine Antagonister den Mening, at jeg var aldeles vaabenløs og maatte tie til enhver Uretfærdighed, eller at jeg maaske saa aldeles manglede al Bevidsthed af mit aandelige Væsens Natur, at jeg ydmyg erkjendte enhver uimodsagt Anke for grundet i Sandhed og Retfærdighed. Ere mine mundtlige og private Yttringer af Indignation og Foragt komne mine Modstandere for Øre, have de formodentlig kun anseet dem for Tegn paa en magtesløs Pirrelighed og sygelig Opbrusning af Egoisme og Forfatterforfængelighed. Nu da jeg stod paa et aandeligt Standpunkt, hvorfra jeg med klar Selvbevidsthed kunde overskue, baade hvad jeg havde naaet og hvad jeg stræbte efter, blev denne ubillige og avindsyge Miskjendelse mig utaalelig. Erindringen om de tyve Aars kritiske Forurettelser, jeg, tilfreds med et stort Publicums Deltagelse, havde taalt, trængte sig med concentreret Magt frem i mit oprørte Sind, og gestaltede sig i Fantasiens Speil til dæmoniske Uhyrer, som jeg i al Evighed skulde forfølges af. Jeg gav efter for denne Stemning, som ved sin Exaltation dog havde noget poetisk Tiltrækkende; men min aandelige Fred havde været tabt, hvis det ikke var lykkedes mig at gribe hvad der var Poetisk i denne Stemning og dermed indstyrte mig i mit gamle, kjære Element, Eventyrverdenen. Af alle Sagn og folkelige Eventyr var der intet, som med Hensyn paa Contrasten mellem den reelle og ideale Anskuelse af Verden og Livet havde mig en større og skjøn-

nere Betydning, end Sagnet om den fattige Bondekone i Norge, som blev bortdragen til Huldrernes Elementaraandeverden, og herfra medbragte en vidunderlig Salve, der aabnede hendes Øine for det høiere ideelle Livs Skjønhed midt i den mest prosaiske og aandsforladte Virkelighed. Hun saae nu den hele Verdens Skikkelse forvandlet; hun saae de deiligste Roser og Lilier voxe, hvor hendes forresten brave, men realistisk-prosaiske Mand troede at oppløie Torne og skadelige Tidsler. Glæden og Lyksaligheden i det aabnede høiere Syn vilde koste hende Freden og al jordisk Glæde, — derom var hun advaret — hun havde dog grebet hin farlige Huldregave og maatte nu finde sig i at gjælde for afsindig alle sine Dage. Jeg greb dette Eventyr med Begeistring og satte det i Forbindelse med en Eventyrhelts Liv og Levnet, som aldeles var min egen Opfindelse. Jeg gav min Eventyrhelt „Ole Navnløs" eller „Ole Gal", som jeg ogsaa lod ham kaldes, kun Saameget af min egen Livsanskuelse, med et saadant Tillæg af humoristisk Overdrivelse, at jeg med fuldkommen objectiv Frihed kunde lade ham styrte sig ind i Livet med hin Huldregave og gjennemfare alle den idealistiske Retnings Afveie, i en fri og lystig Kamp med Modpartiets Carricaturer, og med humoristisk Spot baade over dem og sig selv. Efter at have kæmpet sig dødstræt med sin Verdensanskuelses dæmoniske Antipoder, og kastet sig fra det ene Extrem til det andet gjennem Fantasiens og Livets Labyrinther, uden nogetsteds at finde det rette Maal for sit Liv og sin Stræben, bortsover han tilsidst sin Tidsalder og sin egen vildfarende Livsdrøm og vaag-

ner ældgammel i en ny Tid, hvori den evige Kjærne i hans poetiske Liv og den tro bevarede Kjærlighed forynger ham paany og lærer ham at gribe og fastholde hvad der i hans vildtbevægede Eventyrliv var evigt sandt og guddommeligt.

Med al den Humor, jeg besad, og uden at ville forstyrre Digtningens Renhed med bestemt personlige Angreb, skaanede jeg dog ingenlunde mine aandelige Antipoders Livsanskuelse; den blev i min Eventyrers Øine dæmonisk; Aandløsheden blev kun paa hans eget lavere Standpunkt satirisk spottet; men den poetiske Ide beholdt Herredømmet, og Kjærligheden seirede. Denne Digtning tiltalte i høi Grad enkelte filosofisk-poetiske Aander, navnlig vor geniale Sibbern, der udtalte sin begeistrede Anskuelse af Eventyret i et trykt Sendebrev til mig, da Digtningen, som jeg kunde vente, paa det Heftigste blev angreben af mine Modstandere. Mine umiskjendelige Angreb paa den empirisk-rationalistiske Livsanskuelse i min Eventyrhelts Liv og Levnet havde forledet Redactionen af „Maanedsskrift for Litteratur" med Physikeren H. C. Ørsted i Spidsen, til et Angreb paa Aanden og Tendentsen i min hele poetiske Virksomhed; Ørsted havde været saa æsthetisk blind og uretfærdig at drage mig personlig til Regnskab for min Eventyrhelts charakteristiske Extravagancer — og det kom nu til aabenbart Brud mellem mig og hint anmassende, kritiske Tribunal, idet jeg satirisk blottede dette Coteries aandelig-oligarchiske Tendents og hele vor æsthetiske Kritiks Uvæsen. Den Polemik med mine aandelige Fjender, jeg selv indirecte havde begyndt, fort-

satte jeg saaledes directe og uden Skaansel i en Epilog til Eventyret: „Opstanden i Litteraturstaden", efterat jeg ved mine „Oplysninger til Huldregaverne" havde forsøgt at bringe det større Publicum til at see dette Eventyr med poetiske Øine. Striden gik ligeledes over i Dagbladene og førtes med Bitterhed. Denne min eneste litteraire Feide forstyrrede i et helt Aar min Lykkaligbed og Fred, men var dog en gavnlig og psychologisk nødvendig Kamp for min aandelige Frihed og Selvstændighed. Først da jeg i denne Feide havde givet min Indignation og den i tyve Aar tilbagetrængte Retfærdighedsfølelse Luft, kunde jeg atter med Rolighed fortsætte min poetiske Virksomhed. 1832 udgav jeg mine „Smaadigte og Reiseminder", hvori jeg, som før berørt, leverede Fortsættelsen af den ved en Forstemmelse afbrudte „Reiselyre", og som jeg aabnede med et lyrisk Digt: „Min gode og onde Engel", der betegner den Grundfølelse, der harmonisk opløser hine Dissonantser i mit Liv og min Lykkaligbed.

I min næste historiske Roman „Kong Erik og de Fredløse", som udkom 1833, har Skildringen af den naturalistiske Filosof Thrand Fisilier dog uden Tvivl modtaget nogle Træk med polemisk Hensyn til en ligneude Aandsretning i vor Tid, dog uden at Skildringen derfor tabte sin objective Holdning. I mine Romaner lykkedes det mig ofte i Skildringer af Folkescener og godmodig-humoristiske Charakterer at lade det bonhommistiske Element af min danske Natur fremtræde, som altfor ofte i min heftige Ungdom blev fortrængt af lidenskabelig Uro. Men ligesaa ofte har

jeg i disse Skildringer fulgt min dramatiske Drift, i Dialoger, og min Forkjærlighed for Poesiens tragiske Høider og Dybder, i Composition og Charakterskildring. Mine Romaner indeholde flere Tragedier, end dem, jeg i virkelig dramatisk Form har skrevet. Enhver Skygge, Livet kastede ind i min Sjæl, har altid forbundet sig med et eller andet tragisk Billede i Fantasien, og jo dybere Følelsen derved bevægedes, jo stærkere blev altid Trangen i min Sjæl til at give saadanne Billeder udvortes Liv og Tilværelse gjennem lyriske Toner. I min modnere Alder har det oprindelig Subjective i saadanne Stemninger hævet sig frem i Bevidstheden til objectiv Klarhed, og er ofte saaledes fremtraadt som helt objective Skikkelser, dog med lyrisk Udmaling af deres Natur og Væsen. Dette var Tilfældet med det tragiske Billede af „Jerusalems Skomager", hin ulykkelige, evigvandrende Jøde, som efter Sagnet bærer sin egen og sit Folks Fordømmelse som en magelos Skjæbnebyrde gjennem Aarhundreder, og ei kan finde Fred og Hvile, før Himlen nedstyrter over ham og Jorden synker under hans Fødder. Med dette Billede blev jeg saa fortrolig; det traadte i mange Stemninger saa nær til mit Inderste, at det tilsidst næsten fulgte mig som min Skygge. Min Fortrolighed med denne den tragiske Fantasies mørke, betydningsfulde Heros takker jeg med virkelig Glæde hine aandelige Fjender for, som mod deres Villie altid maatte støde mig ind i en ny poetisk Verden, naar de troede at udstøde mig af en anden. Ligesom min „Tassos Befrielse" og „Huldregaverne" vare Frugter af oprin-

delig bittre Stemninger, der med Ideens og Fantasiens Hjælp luttrede og opløste sig i Begeistring og Harmoni, saaledes var den mørke Stemning, hvori jeg første Gang saae hin fredløse Vandrer med det af Verdensforagt forstenede Ansigt, en for mit Liv og min Digtning ubetalelig Vinding, som jeg med uforstyrret aandelig Ro aldrig havde opnaaet.

Mine „Blade af Jerusalems Skomagers Lommebog" udkom 1833. Hvor dette Livsbillede er blevet seet med poetisk Blik og opfattet med levende Fantasi og selvvirksom Aand, har det ikke forfeilet en dyb poetisk Virkning. For det store Publicum er det ligesaalidt skrevet som „Huldregaverne". Med en større poetisk Læseverden for Øie, men dog kun af indre naturnødvendig Drift og national-poetisk Begeistring, skrev jeg mine Romaner. Da jeg 1835 udgav min fjerde og sidste historiske Roman „Prinds Otto af Danmark og hans Samtid", var hin overordentlige Interesse for Skildringen af det national-historiske Folkeliv mindre levende hos Publicum, hvorimod Naturefterligning af vort eget daglige Liv, med nederlandsk Sandhed i Farver og Tegning, var bleven den herskende Smag: Novellen syntes for en Tid at ville fortrænge Charakter-Romanen; Nutidens politiske og huslige Liv havde faaet mere Betydning, end det forgangne, og den Poesi, der unegtelig ligger i enhver Tidsalders Menneskeliv, havde et lykkeligt Talent vidst at fremdrage i heldige og pikante Skildringer af Hverdagslivet.

Mine sidste historiske Romaner kunde derfor ikke vente samme almindelige Deltagelse, som de to første,

om de end i Behandlingen maaske stode over dem. Den hele Cyclus har desuagtet vedligeholdt et betydeligt Publicums Opmærksomhed og synes i Særdeleshed at have tiltalt den unge, opvoxende Slægt. I min Feide med de æsthetiske Kritikere af den ovennævnte realistiske Skole havde jeg faaet udsagt hvad der polemisk laa mig paa Hjertet. Oppositionen mod min Aand og Natur syntes ligeledes i det Hele at have udtalt sig; den har siden kun af og til yttret sig i enkelte Hentydninger og Gjentagelser af Meninger og Synsmaader, som Ingen meer bekymrer sig om at gjendrive. Som en aabenbar Bestrider af vor nærværende æsthetiske Kritik, har jeg som Digter og poetisk Dommer stillet mig over Dagkritiken, med samme selvfølte Kald, som den prosaiske Smagsfilosof troer sig berettiget til at stille sig over alle Digtere; hvem af os, der ubeføiet har anmasset sig den superieure Plads, overlader jeg til Poesiens Venner i denne og de følgende Generationer at afgjøre.

Mine tre korte Fortællinger „Varulven", „Den levende Døde" og „Corsikaneren", som udkom 1835, ere tildels, ligesom min „Jerusalems Skomager", udsprungne af hint Ideens og Fantasiens Forbund med en oprindelig subjectiv Følelse, der tragisk-humoristisk gik over i en ren objectiv Form. Disse Skildringer af psychologiske, ualmindelige Bevægelser i Menneskehjertets Dyb staae, som Billeder af den nyere Tids indre Liv, i æsthetisk Contrast til Farven og Tonen i den sædvanlige nyeste Novellelitteratur.

Med mit historiske Digt „Dronning Margrete", tildels i samme Form som „Valdemar den Store og hans Mænd", sluttede jeg 1836 min historisk-poetiske Cyclus af Billeder fra vor Middelalder. Den mindre folkelige Tone i dette episke Digt erstattes maaske ved rigere Skildringer af det indre Livs Bevægelser hos de her opstillede, historiske Charakterer. Dette Digt kan naturligviis ikke vente sig saa udstrakt en Læseverden som Romanerne, men trænger maaske desdybere ind, hvor det tiltaler.

Mit Digt „Holger Danske" er udkommet 1837. Det synes næsten endnu mere end noget af mine foregaaende Arbeider at have tiltalt Nationalfølelsen, ligesom jeg her udentvivl har været heldigst i at udfinde en ny og dog folkelig Form for vor Nationalpoesi, hvortil Elementerne ligge baade i vore Kæmpeviser og i vor Rimkrønike. Denne Form er den objectiv-lyriske eller, om man vil, lyrisk-episk-dramatiske, som jeg først havde anvendt i min „Jerusalems Skomager", men som her i lyrisk-episke Monologer af den danske Folkeaands Repræsentant har modtaget den folkelige Tone, der gjør Ideen af det danske Folkebillede personlig. Ved dette Digts Friskhed og objective Holdning troer jeg heldigst at have betegnet den mest fremtrædende Charakter i min tredie og nærværende Digterperiode.

Mit ydre Liv i denne femten Aars Periode har under mit Ophold i Sorø i det lykkeligste huslige Forhold ikke været underkastet mange Forandringer. Kun Besøgene til Hovedstaden og to smaa Udenlandsreiser til

Sachsen og Bøhmen (1828)*), og til Sverrig og Norge (1833) have omvexlet Naturdecorationen og de daglige Omgivelser for mig, uden dog at adskille mig fra den Leb-

*) Den store Afsætning, Ingemanns Roman „Valdemar Seier" havde, og det betydelige Honorar, Digteren fik, foranledigede, at denne saae sig istand til at foretage sin anden Udenlandsreise 1828. Ingemann har i den Anledning fortalt: Inden han reiste bort fra Landet, maatte han have Reisetilladelse fra Kongen, og han søgte derfor i den Anledning Audients hos Frederik den Sjette. Han blev meget naadigt modtagen af Kongen, der talte med ham om hans Romaner og vilde vide Besked om deres Forhold til Historien. Da Samtalen i længere Tid var fortsat, sagde Kongen til ham: „Men hvorledes kan De have Raad til at reise? Deres Lønning som Lector kan dog ikke være tilstrækkelig?" Formodentlig har Kongen undret sig over, at han ikke som saa Mange søgte Reisestipendium, og vilde maaske give ham Leilighed til at yttre sig desangaaende. J. svarede imidlertid ganske roligt og bestemt: „Deres Majestæt! jeg reiser paa kongelig Regning". Herover studsede Kongen, som det syntes halv fornærmet, og sagde: „Hva'! Hva'! De reiser paa kongelig Regning?" (og traadte formodentlig, som han pleiede, et Skridt tilbage). Maaske troede Kongen, at J. havde udtalt sig saaledes, støttende sig til et Løfte fra en eller anden Høitstaaende, uden tilbørligt at ændse hans Samtykke. Det er bekjendt, at Frederik den Sjette ikke taalte, at hans Souverainitet i Stort eller Smaat paa nogen Maade lodes uændset. J. svarede med et Smil, der ikke kunde støde: „Det er paa Kong Valdemar Seiers Regning, jeg reiser, Deres Majestæt! Der er kommet et nyt Oplag ud af min Roman med dette Navn." Nu lo Kongen saa hjertelig, som Han kunde lee, naar han en sjelden Gang kom i godt Humeur, og ønskede J. Lykke til Reisen. Efter Sorø Avis skal han have fortalt dette kort før sin Død i et Selskab, dog er Fortællingen her lidet forskjellig fra den Maade, hvorpaa jeg har hørt den og som den er mig berettet.

Udgiverens Anm.

fagerinde, der altid har været mig kjæreſt. Hvad Poeſien perſonlig er for mig, er Malerkonſten for Hende. Ved ſin Overgang fra Blomſtermaleriet til det hiſtoriſke Maleri var Bekjendtſkabet med Konſtens berømteſte Meſterværker hende af Vigtighed, og dette var Hovedøiemedet med vor Reiſe til Dresden. Savnet af Vennerne i Fraſtand og undertiden af det ſtore Menneſkelivs mangfoldig bevægede Strøm, hvoraf jeg her i min Skov-Enſomhed ligeſom kun hører en fjern Brusen, har vel til enkelte Tider vakt Ønſket om at kunne ombytte dette Konſtens og Videnſkabens Aſyl med et livligere Opholdsſted, men noget ſkjønnere vilde jeg vanſkelig kunne finde i Danmark. Paa de omtalte Afbrydelſer nær i mit poetiſke Livs Fred, hvilke dog ſynes at have været de nødvendige Betingelſer for dette Livs alſidige Udvikling, har denne Periode af mit Liv upaatvivlelig været den allerlykkeligſte.

At en ſaa fredelig Poeſi ſom min, under ſaa ſtærke aandelige Storme, har maattet udvikle ſig, og, uagtet den heftige Oppoſition, dog beſtandig har beholdt et ſtort Publicum ſaavel i Danmark ſom i Sverrig og Norge, medens de fleſte af mine Skrifter, nogle endogſaa i flere Overſættelſer, ogſaa ere udkomne paa Tydſk*) — dette kunde ſynes et Særſyn for Den, der

*) Kunnuk og Naja er overſat paa Tydſk af Reuſcher, Berlin 1846 — og paa Hollandſk ved Nieuwenhuis, Amſterdam 1845 — Valdemar Seier paa Engelſk ved Chapman, London 1841; paa Tydſk ved Kruſe, Leipzig 1827 og paa Svenſk ved E. V. Ruda 1830 — Kong Erik og de Fredløſe paa Engelſk ved Chapmann i

ikke kjender den polemiske Bevægelighed i vor Litteratur og dens charakteristiske Bevæggrunde. Der er to Grundelementer i det danske Sind, som i deres Udvikling bestandig ligesom have maattet modarbeide hinanden, for i gjensidig Ligevægt at hævde deres Tilværelse og harmoniske Vext — det er Dybden og den sangviniske Lethed, Følelsen og den besindige Forstand; en letbevægelig Fantasi staaer i begges Tjeneste: Følelsen kan blive sværmerisk og Forstanden vittig — og naar begge disse Elementer kæmpende berøre hinanden, hver i sin Stræben efter seirende Overvægt, opstaae hine Bevægelser mellem Idealister og Realister, mellem positiv Religiøsitet og Naturalisme, mellem dyb Alvor og let Spøg, mellem det Tragiske og det Komiske, mellem de Aandens positive og negative Polariteter, som sjelden harmonisk have forenet sig i enkelte Individer, men som have deres Foreningspunkt i den af dyb Alvor udsprungne Humor og Livsironi, der meer eller mindre blev enhver grundalvorlig dansk Digter til Del. Hvergang et af disse Nationalcharakterens Grundelementer yttrer sig ensidigt og overveiende, reiser Oppositionen sig heftig i den modsatte Retning, indtil denne ved sin Ensidighed eller Overvægt atter fremkalder en Reaction. Saaledes har det viist sig kjendeligt i vor hele poetiske Litteratur. Culminationen af det nye aandelige Liv og

---

1843; ogsaa denne Roman er oversat paa Tydsk og paa Svensk — Christen Bloks Ungdomsstreger paa Tydsk ved Jacobsen 1852, cf. Erslews Forfatterlexicon.

Udgiverens Anm.

den religiøse Begeistring efter Reformationen, i Slutningen af det syttende Aarhundrede ved vor store Psalmedigter Kingo, fandt sin Modvægt i Culminationen af den komiske Genius ved Holberg gjennem den første Halvdel af det attende Aarhundrede. (Vel var Holberg, ligesom Wessel siden, norsk af Fødsel, men begges Dannelse var dansk, og at deres Aand var ligesaa dansk som norsk, viser tilstrækkelig deres Værkers levende Opfattelse af begge ved Litteratur og fælles borgerligt Liv sammensmeltede Nationer.) Selv midt i den lystige holbergske Periode, hvori man lo sig træt af Peder Paarses episke Brængbillede og Nationens egne Daarligheder, fandt en alvorlig Reaction Sted, hvorved den seirende Følelse nær havde gjort Forbund med Pietismen i Christian den Sjettes Tid, men hvorfra de dybeste Hjertetoner endnu have bevaret sig i den brorsonske Psalmedigtning. Den atter seirende Livslyst i Frederik den Femtes Tid, med sin Overvægt af Letsind og sorgløst Vid, fandt sin betydningsfulde Modvægt i den dybtgribende ewaldske Poesi med Lyrikens Triumf og Tragediens Fødsel i Danmark. Jo mere indgribende den ewaldske Aandsretning blev, jo stærkere fremtraadte Oppositionen i den wesselske Latter og i den Viddets Forstandsfantasi, der culminerede med Baggesen i den franske Revolutionstid. Det dybere Element i den danske Folkenatur var i hin seirende Forstandstid temmelig tilbagetrængt: — rent religiøst bevaret baade i det danske og norske Sind ved Balle og Nordal Brun, yttrede Følelsen sig kun idyllisk-fædrenelandsk og deistisk-religiøs i den jævnt-djærve

thaarupske Poesi, understøttet af hin Tids ædleste Opsving i den loyale Begeistring for Bonde- og Borgerfrihed. I det sidste Decennium af det attende Aarhundrede syntes de stridende Elementer i den danske Folkenatur at ville neutralisere sig i en gjensidig Mathedshvile; men nu frembrød med det nittende Aarhundredes Filosofi og Poesi et nyt aandeligt Liv, som atter satte de slumrende Kræfter i Bevægelse og Conflict. Henrik Steffens' Naturfilosofi og Schack Stafeldts romantisk-speculative Lyrik aabnede i Forening med Oehlenschlägers nordiske Genius den nye poetiske Æra i vor Litteratur, hvori atter hine to Nationalcharakterens Grundelementer — i en mangfoldig og høist forskjellig Udvikling og Forgrening — under en bestandig Kamp have banet sig ligesaa mange eiendommelige Veie, som selvstændige Aander ere fremtraadte enten i Dybdens eller i Lethedens og Forstandsfantasiens Sphærer.

Et Vingeslag af Romantiken og den tragiske Aand havde sat Oehlenschläger istand til at gjenføde Balladedigtningen og Tragedien i Danmark. Denne Digters største og udødelige Fortjeneste er den poetiske Oplivelse af Nordens Hedenold og vor hele naivfantasirige, mythiske Tid; men hverken Menneskelivets universelle eller Folkelivets individuelle Romantik var hans Livssphære. Hans livsfriske, sangviniske Natur gav ham den sorgløse Aladdins-Naivetet og den mod det ydre Livs Skjønhed rettede Fantasi, der vel med orientalsk Velbehag — ligesom hos Goethe blandt Germanerne — kunde glæde sig og dvæle ved store tragiske

Livsbilleder, men dog med den gjenfundne Poesies Aladdinslampe helst vilde lade Aanden opbygge sig Paladser med en rig Sandseligheds yppige Skikkelser og med alle det ydre Livs Herligheder og Glæder. Den hastige, overfladelige Forsoning med Tilværelsens evige Gaader, denne Aandsretning fremkaldte, forbød Dybden i Oehlenschlägers Genius at faae Overvægt, og efter sin høiere Digterflugt udhvilede han sig med goethisk Rolighed i hin yppige Livssphære, der syntes ham den sande Humanitets og den sunde Verdensanskuelses Paradis. Den germanisk-romantiske Aand, der først havde vakt ham, har han selv paa dette Standpunkt forladt og endogsaa spottet. (Se hans Digt „Der irrende Ritter".) — I Striden mellem Baggesen og det oehlenschlägerske Parti var det atter den nationale Forstandsfantasi i Viddet, der vilde benytte sig af den høiere poetiske Aands dalende Flugt til at gjenvinde det tabte Herredømme. Med en genial Anelse af den dybere Poesies Kjærne, der dog aldrig med Klarhed kunde udvikle sig i Baggesens ustadige Aand, søgte denne Digter paany at hævde Viddets og den aandrige Spøgs Superioritet, der var bleven tilbagetrængt af den nye, dybere Retning. I sin humoristiske „Gjenganger" havde Baggesen besjuet sig selv som en tragisk, humoristisk Dobbeltgænger paa Grændsen af to Aarhundreders Aandeliv. Som saadan stod han virkelig paa sine høieste Punkter. Han var et høist mærkeligt Phænomen i vor Litteratur, men han gik selv under i en Kamp, hvori han havde en ny Tids seirende Genius imod sig. Baggesens Aand uddøde dog ikke med ham,

forsaavidt den var national; hans overfladiske, let spasende Lattermildhed, hvori han havde Bording, Reenberg og Wessel til Forgængere, har heller ikke savnet talentfulde og heldige Repræsentanter iblandt os (J. L. Heiberg og Henr. Hertz), men mod Overvægten af denne Retning har saavel Grundtvigs som min Virksomhed dannet en alvorlig Modvægt. Grundtvigs Virksomhed har delt sig mellem Religion, Historie og Poesi og har næsten altid bevaret en streng polemisk Charakter, som antirationalistisk Forsvarer af den ældste protestantiske Kirkes Anskuelse af Livet og Christendommen. Med dyb Genialitet og en mageløs Kraft har Grundtvig dog virket Meer som christelig, historisk-poetisk Aand i Almindelighed, end som Digter i egentligst Betydning, idet hans stærke Individualitet ligesom sønderbryder enhver Konstform og giver hans Fremstillinger en saa strengt afsondret Eiendommelighed, at hans mest charakteristiske Productioner ofte ere de mindst læste og fattede. Han styrtede sig først med enthusiastisk Begeistring ind i den oldnordiske Verdens Mythedyb, for derfra gjennem Historiens Labyrinth at finde Tilværelsens inderste Kjærne i Christendommen. I dette Hovedpunkt er hans og min Livsanskuelse mødtes; men Udviklingen af vore særegne, poetiske Naturer har været høist forskjellig. I det Enhver af os er gaaet sin selvstændig eiendommelige Vei, ere vi dog altid mødtes med gjensidig Kjærlighed og have ofte havt fælles Modstandere.

Hin Idelivets indre Romantik, der har sin dybeste Kjærne i Christendommen, men hvis Anelse er Blomstret i den indiske Poesi og hvis Fremblomstren i den

nordiske Aand jeg anseer for en Arv fra Orienten — hint Ideernes Liv i Følelsen, med en aandelig Fantasies Drømmebilleder omkring sig, havde hverken Oehlenschläger eller nogen anden dansk Digter før mig været greben af; denne Romantik var det, der, med universel Stræben efter at udtale den ideale Livspoesi, gjennem omfattende Verdensanskuelser i de to første Perioder af mit Digterliv, udviklede sig og, netop ved sin indgribende Virkning paa ligestemte Gemytter, fremkaldte en ligesaa stærk Opposition, som nogen foregaaende ny Retning i vor poetiske Folkenaturs Udvikling. Egentlig national blev min Digtning dog først i min historisk-poetiske Periode, men den beholdt gjennem alle Former sin oprindelige Aand og Natur, og dens heldigste Frembringelser maatte altid fremkalde den ivrigste Modstand fra Repræsentanterne for en modsat Aandsretning.

Strid og Opposition synes saaledes altid at have været en nødvendig Betingelse for det poetiske Livs alsidige Udvikling i Danmark; men Grunden til vore idelige Pennefeider maae vi ikke søge blot i Smaalighed, Misundelse, Partisyge og Forfatternes personlige Collisioner; disse Misligheder ere vistnok uundgaaelige paa saa snever en litterair Tumleplads, som en eneste, stor Universitetsstad, blandt lutter Smaastationer for aandelig Virksomhed, frembyder; men fra et høiere Standpunkt opdager man de større og dybere Bevægegrunde. Trangen til alsidig Udvikling er ligesom en Naturdrift i den danske Charakter. Deraf kommer maaske ogsaa vor ofte dadlede Forkjærlighed for det Fremmede. En bestandig Higen efter Ligevægt og

Frygt for al Overdrivelse frembringer altid hos os en ivrig Tilbageholden mod enhver stærk ensidig Fremadstræben, en forsigtig Dæmpen af enhver lidt for høit opflammende Enthusiasme, en heftig Modstand mod enhver om sig gribende Indflydelse af aandelige Magter, og da en vis Ensidighed er nødvendig ved enhver enthusiastisk Begeistring for Ideer, bliver enhver stærk Bevægelse i Ideernes Verden directe eller indirecte polemisk. Det er derfor saa langt fra at være noget Uheld for en Skribent hos os at møde ubillig Opposition og heftige Angreb, at der intet sikkrere Tegn gives for Tilværelsen af en positiv aandelig Magt end Fremkaldelsen af slige Modbevægelser. Næsten ingen selvstændig Fremskynder af en bestemt, aandelig Retning iblandt os har undgaaet stærk Modstand. Kingo, Holberg, Ewald, Baggesen, Oehlenschläger og Grundtvig have alle heri delt Skjæbne med mig, og kun faa Forfattere med Selvstændighed og Indflydelse have savnet heftig og ofte ubillig, litterair Opposition. Et Par saadanne tilsyneladende Undtagelser maa jeg her nævne: hverken den kraftige, originale Christian Bredahl, hvis „Dramatiske Scener" jeg, uagtet deres Antipathi mod mange af mine egne Anskuelser, maa agte som et særdeles mærkeligt Phænomen i vor Litteratur, eller den originale Skildrer af Folkelivet i Jylland, Steen Steensen Blicher, har mødt nogen betydelig Opposition endnu; men Bredahls Popularitet svarer ingenlunde til hans Betydning, og Erkjendelsen af Blichers poetiske Værd har heller ikke været høirøstet, uagtet hans Noveller ere meget kjendte og læste. En stærk

og levende Fremdragelse af disse Digteres Værd og Betydning vilde dog upaatvivlelig ogsaa fremkalde Negationen. Dette Oppositionens negative Vidnesbyrd om en erkjendt, positiv Indflydelse paa det poetiske Liv, i en bestemt, eiendommelig Retning, have derimod den begeistrede Charaktermaler Hauch og den fantasirige, med dyb Følelse begavede H. C. Andersen allerede modtaget. Mod de i poetisk Formskjønhed udmærkede, unge Digtere H. Hertz og Paludan-Müller, saavelsom mod den af Mange yndede Lyriker Christian Winther, have ved deres stigende Popularitet ogsaa hæmmende og modvirkende Stemmer hævet sig.

Hvad der i vor poetiske Litteratur har bevaret sig med gjennemgribende Virkning paa Nationen, har altid gjennemgaaet denne Skjærsild uden Skade. Vor mythiske Oldtidspoesies dybsindige Rigdom og fantasirige Skatte have ligesaa ofte været angrebne som dunkle, raae, smagløse og barbariske, som de med Føie ere fremdragne med Begeistring og Glæde. Vor høist mærkelige, poetiske Sagnhistorie har havt samme Skjæbne. Vor Middelalders Poesi med dens friske, romantiske Natur har ligesaa ofte været bestridt af fornem Konstsmag og ensidig Kritik, som den til forskjellige Tider med Rette har været Gjenstand for Beundring og Kjærlighed; selv de saakaldte Almuekrøniker, der tilhøre alle Nationer og med et uforgængeligt, poetisk Liv have overlevet saa mange Aarhundreders Konsttheorier og forglemte Lærdom, have været ligesaa forfulgte af Oplysningsmændene i det attende Aarhundrede, endogsaa af Holberg, som de ere blevne ophøiede og gjenoplivede

af det nittende Aarhundredes romantiske Digtere. — Ligesaalidt som Religionens Mysterier endnu ere blevne filosofisk indlemmede i den forstandige Erkjendelses Gebet, ligesaalidt er Poesiens dybeste Væsen endnu videnskabelig og med systematisk Klarhed indtraadt i Bevidstheden. Smagsvidenskabens polemiske Gjæringstilstand er imidlertid et Bevis, ikke blot for dens endnu umodne og uklare Ungdom (hvad de Tydske kalde „Flegeljahre"), men tillige for dens lidenskabelig-livlige Stræben efter Klarhed i al dens Uklarhed. Et fuldkommen lykkeligt Digterliv er under saadanne Omstændigheder vel ikke tænkeligt; men enhver besindig dansk Digter, som med Begeistringens Mod, trods al Opposition, har hævdet sin aandelige Frihed og banet sig en eiendommelig Vei, overlader efterhaanden med større Rolighed sine Værkers fuldstændige Erkjendelse til Nationens levende og seirende Genius gjennem Samtiden og de følgende Generationer, medens det Navn og den Agtelse, han engang med Rette har erhvervet sig, ikke lettelig rokkes.

Fortegnelse over mine hidtil udgivne Skrifter.

Digte, første Del 1811.
Digte, anden Del 1812. (Anden Udgave 1817.)
Procne, en Samling af Digte 1813.
De sorte Riddere, romantisk Epos i 9 Sange 1814.
Masaniello, Tragedie 1815.
Blanca, Sørgespil 1815.
Røsten i Ørkenen, bibelsk Drama 1815.
Reinald Underbarnet, Tryllespil 1816.
Hyrden af Tolosa, Tragedie 1816.
Løveridderen, Tragedie 1816.
Julegave, Digtsamling 1816.
De Underjordiske, et Eventyr 1817.
Tassos Befrielse, dramatisk Digt 1819.
Eventyr og Fortællinger 1820.
Reiselyren, første og anden Del 1820.
Magnetismen i Barberstuen, Komedie 1821.
Kampen for Valhal, Tragedie 1821.
Morgenpsalmer og Cantater 1822.
(Siden 3 Gange udgivne.)
Tale paa Kongens Fødselsdag 1824.
Grundtræk til en Nord-Slavisk og Vendisk Gudelære 1824.
Valdemar den Store og hans Mænd, episk Digt 1824.
Høimesse-Psalmer 1825.
Valdemar Seier, historisk Roman i 3 Dele 1826.
(Anden Udgave 1828.)
Noveller 1827.
Erik Menveds Barndom, historisk Roman i 3 Dele 1828.

Huldregaverne eller Ole Navnløses Levnets-Eventyr 1831.
Oplysninger om Huldregaverne 1831.
Opstanden i Litteraturstaden, dramatisk Epilog til Huldregaverne (trykt som Manuscript for Fjender) 1831.
Smaadigte og Reiseminder 1832.
Kong Erik og de Fredløse, historisk Roman i 2 Dele 1833.
Blade af Jerusalems Skomagers Lommebog 1833.
Prinds Otto af Danmark og hans Samtid, historisk Roman i 2 Dele 1835.
Varulven, Den levende Døde, Corsicaneren, tre Fortællinger 1835.
Dronning Margrete, historisk Digt i 10 Sange 1836.
Holger Danske, et Digt 1837.
Morgensange for Børn 1837.

(Hermed ender Forfatterens Manuscript.)

Her anføres af Udgiveren:

A. De Skrifter, som efter 1837 ere udkomne i Forfatterens levende Live; disse ere følgende:

a) I fortsat chronologisk Orden.

Renegaten 1838.
Salomons Ring 1839.
Skyhimlen og Stjernebilledernes Symbolik 1840.
Kunnuk og Naja eller Grønlænderne, og: Folkedandsviser og blandede Digte 1842.
Samlede Skrifters første Afdeling, 1ste—6te Bind: „Dramatiske Digte." Samme Aar udkom nogle Psalmer — Morgen- og Aftensange, 1843.
Samlede Skrifters anden Afdeling, 1ste—12te Bind: „Historiske Digte og Romaner" 1844.
Samlede Skrifters tredie Afdeling, 1ste—12te Bind: „Eventyr og Fortællinger" 1845.
Samme Aar udkom fjerde Afdeling, 1ste—8de Bind: „Samlede Romancer, Sange og Eventyrdigte."
Nye Eventyr og Fortællinger eller Kakkelovnskrogs-Historier 1847.
Tale og Sange ved Sørgefesten i Sorø, den 12te Marts 1848, til Christian den Ottendes Minde, 1848.
De fire Rubiner 1849.
Fire nye Fortællinger med Efterskrift til de fire Rubiner 1850.
Samme Aar udkom „Den stumme Frøken".
Landsbybørnene, i fire Dele, 1852.
Confirmationsgave 1854.
Tankebreve fra en Afdød 1855.
Guldæblet 1856.

„Samlede Skrifter", for største Delen paany udgivne, 1857—1860.

Psalmer med Tillæg af andre religiøse og symbolske Digte 1861.

b) Som „Samlede Skrifter."

Første Afdeling*): „Dramatiske Digte" i 6 Bind.

Indhold:

Første Bind: Mithridat og Masaniello.

Andet Bind: Blanca og Hyrden af Tolosa.

Tredie Bind: Reinald Underbarnet og Røsten i Ørkenen.

Fjerde Bind: Løveridderen og Tassos Befrielse.

Femte Bind: Ridderløftet — Kampen for Valhal og Magnetismen i Barberstuen.

Sjette Bind: Renegaten — Sulamith og Salomon, som lyrisk Forspil til „Salomons Ring", samt Salomons Ring.

Anden Afdeling: „Historiske Digte og Romaner" i 12 Bind**).

Indhold:

Første Bind i 2 Dele: „Valdemar den Store og hans Mænd", et historisk Digt.***)

---

*) Denne Afdeling udkom første Gang 1843, anden Gang 1853, sidste Udgave er her benyttet. Til første som til andet Bind er en Fortale; tredie og fjerde Bind har hvert sin Forerindring; ligeledes femte Bind. Sjette Bind har en „Efterskrift", der var sat som „Forerindring" i Samlingens første Udgave.

**) Denne Afdeling udkom første Gang som „Samlede Skrifter" 1844, tredie Gang ligeledes 1857.

***) Som særligt historisk Digt var det da fjerde Udgave. Fortalen til anden Udgave findes ogsaa ved fjerde.

Andet, tredie og fjerde Bind: „Valdemar Seier", historisk Roman i 3 Dele.*)

Femte, sjette og syvende Bind: „Erik Menveds Barndom", historisk Roman i 3 Dele.**)

Ottende og niende Bind: „Kong Erik og de Fredløse", historisk Roman i 2 Dele.***)

Tiende og ellevte Bind: „Prinds Otto af Danmark og hans Samtid", historisk Roman i 2 Dele, med en Fortale fra denne Romans første Udgave. †)

Tolvte Bind: „Dronning Margrete", et historisk Digt i ti Sange, med en Forerindring fra første Udgave. Samme Bind er vedføiet: „Grundtræk til en Nord-Slavisk og Vendisk Gudelære som nærmere Oplysning til denne Afdelings første Del. ††)

Tredie Afdeling: „Samlede Eventyr og Fortællinger" i 12 Bind.†††)

Indhold:

Første Bind: 1) Eventyret „De Underjordiske", 2) Eventyret „Helias og Beatricia", 3) Fortællingen „Altertavlen i Sorø". Til dette Bind er en Forerindring fra første Udgave.

---

*) Syvende særlige Udgave af denne Roman udkom 1860.

**) Sjette særlige Udgave af denne Roman udkom 1862.

***) Femte særlige Udgave af denne Roman udkom 1858.

†) Femte særlige Udgave af denne Roman udkom 1859.

††) Femte særlige Udgave af dette Digt udkom 1862.

†††) Denne Afdeling udkom første Gang 1845, anden Gang: 1853 (1ste, 2det, 3die og 4de Bind), 1859 (5te Bind), 1860 (8de, 9de, 10de, 11te og 12te Bind), 1861 (7de Bind) og 1862 (6te Bind).

Andet Bind, med en Forerindring fra første Udgave og med et forudskikket Digt „Vinterkvellen“, indeholder: 1) Eventyret „Det høie Spil“, 2) Fortællingen „Moster Marie“, 3) Eventyret „Sphinxen“, 4, 5, 6 og 7) Fortællingerne: „Det forbandede Hus“, „Gravmælet“, „Den gamle Rabbin“ og „Konstberiderfamilien“.*)

Tredie Bind: 1) „Huldre-Gaverne“ eller „Ole Navnløses Levnets-Eventyr med en Prolog og med en Efterskrift, 2) „Varulven“, 3) „Den levende Døde“, 4) „Corsicaneren“. Disse sidste tre Fortællinger ere vedføiede en Forerindring til Samlingens første Udgave 1845; denne Forerindring indbefatter et Forord til selve Fortællingerne, der første Gang udkom 1835.

Fjerde Bind: „Kunnuk og Naja eller Grønlænderne“ med en Forerindring til denne Fortællings første Udgave 1842 og Samlingens første Udgave 1845. Denne Fortælling er tillige vedføiet en Efterskrift.

Femte Bind: „Nye Eventyr og Fortællinger“ (eller „Kakkelovnskrogs-Historier“), nemlig: 1) „Frøbenet“, 2) „Linnedsamlerſken“, 3) „Glasskabet“, 4) „Vægterfamilien“, 5) „Bogtrykkersvenden“, 6) „Selv-Citationen“, 7) „Det tilmurede Værelse“, 8) „Niels Dragon“, 9) „De fortryllede Fingre“, 10) „Familiesynet“. Til dette Bind er en Forerindring fra første Udgave.

Sjette Bind: Eventyret „De fire Rubiner“ med en Efterskrift.

Syvende Bind: „Fire nye Fortællinger, nemlig: 1) „De sidste Herrer af Gervansborg“, 2) „Araberen i Constantinopel“, 3) „Skolekammeraterne“, 4) „Christen Bloks Ungdomsstreger“.

---

*) Disse sidste fire Fortællinger udkom første Gang 1827 under Navn: „Noveller“.

Ottende Bind: „Den stumme Frøken", en Fortælling i 3 Bøger.

Niende, tiende, ellevte og tolvte Bind: „Landsbybørnene", Nytidsroman i 4 Dele.

Fjerde Afdeling: Romancer, Sange og Eventyrdigte, Samlede Skrifters sidste Afdeling i 8 Bind.

Indhold:

Første Bind: 1) Ungdomsdigte I. (I Forerindringen omtaler Forfatteren specielt „Parizade", Eventyrdigt; 2) Ungdomsdigte II. (Heriblandt omtaler Forfatteren ligeledes „Gangergriffen", Eventyrdigt). Til dette Bind er en Forerindring og en Prolog til hver Del. Digtene ere skrevne mellem 1807—1812.

Andet Bind: Ungdomsdigte III, indeholdende: en Del af Digtsamlingen „Procne", den lyrisk-erotiske Sangkreds „Varners Sommervandringer" og en Del mindre Digte. Digtene ere skrevne fra 1813—1818. Til dette Bind er en Forerindring og en Prolog.

Tredie Bind: Eventyrdigtet „De sorte Riddere" med en Forerindring og en Prolog.

Fjerde Bind: „Reiselyre", første Del med en Forerindring og, ved forskjellige Anledninger, tilføiede Bemærkninger. Dette Bind indeholder: 1) Nordtydskland, 2) Rhinvandring, 3) Alpereise (Schweitz), 4) Øvreitalien.

Femte Bind: „Reiselyre", anden Del med Forerindring, hvori meddeles, 1) at den under Navn af „Reiseminder" 1832 udgivne Fortsættelse af Reisebilleder er optagen i denne, femte Binds anden Del, 2) at det 1821 forfattede, men indtil denne Afdelings Udgivelse i 1845 utrykte Eventyrdigt: „Det øde

Slot", er vedføiet. — Dette, femte Bind, indeholder: I. Rom (1818—1819) og Udvandringer fra Rom (Carnevalet i Rom). II. Syditalien (1819) og Neapel og dens Omegn. III. Tilbagereise til Italien og Tilbagereise gjennem Italien. IV. Eventyrdigtet „Det øde Slot."

Sjette Bind med en Fortale, hvori blandt Andet gives speciellere Oplysning om de tvende lyriske Sagndigte: „Ahasverus", tidligere betitlet: „Blade af Jerusalems Skomagers Lommebog" og „Holger Danske". — Dette Bind indeholder: 1) „Ahasverus", 2) „Smaadigte" (1819—1832), 3) „Holger Danske" med følgende Afdelinger:

I. Hjemmet, Udgang i Verden.
II. Holgers Ungdom.
III. Heltelivet.
IV. Holger i Norden og Østen.
V. Gjenoplivelsen.

Syvende Bind: „Psalmer med Tillæg af andre religiøse og symbolske Digte. — Dette Bind udkom som fjerde Udgave 1861 med en Forerindring og indeholder:

1) Hymner, Høitidssange og Morgenpsalmer.
2) Høimessepsalmer til Kirkeaarets Helligdage.
3) Psalmer og religiøse Sange til forskjellige Leiligheder; især iblandt disse findes flere, tilforn utrykte Sange.
4) Stjernebilledernes Symbolik, en poetisk Anskuelse, med en Indledning.
5) „Skyhimlen" eller den „Luke-Howardske Skyformationslære", betragtet som Billedform for Naturpoesien; foran findes et Tilegnelsesdigt: „Kroningsfesten", den 28de Juni 1840. Til Slutningen i dette Bind findes et alfabetisk Register.

Ottende Bind: „Samlede Romancer, Sange og Eventyrdigte", med en Forerindring fra Novbr. 1845, hvori det bemærkes: „Digtene fra 1842—1845 ere for største Delen tilforn utrykte". Dette Bind indeholder:

1) Blandede Digte fra 1832—1842: a) Folkedandsviser, b) Erindringer om Kong Frederik den Sjette, c) Mindekvad til flere bekjendte Personligheder, d) mange mindre Digte.

2) Digte fra 1842—1845: a) „Sjællands Kjøbstæder, en Sangkreds", b) „Kjærlighed og Politik", en Række af lyriske Digte med antydede Situationer, c) nogle mindre Digte.

B. De tilforn utrykte Skrifter, som ere udkomne eller kunne antages at ville udkomme efter Forfatterens, B. S. Ingemanns Død.

a) de, som ere udkomne.

I. „Bernhard Severin Ingemanns Levnetsbog, skreven af ham selv, i 2 Dele; første Del indbefatter Tiden fra 1789 til 1800, eller Barndomslivet; anden Del indbefatter Tiden fra 1800—1806 eller Skolelivet." Udgiveren, Slotspræst J. Galskjøt, har skrevet et Forord til Levnetsbogen, der udkom i Efteraaret 1862.

II. „Tilbageblik paa mit Liv og min Forfatter-Periode fra 1811 til 1837, et autobiografisk Udkast af Bernhard Severin Ingemann." „Tilbageblikket" er skrevet 1837 og bestemt til Fortale til Forfatterens samtlige Skrifter, men udkommer her tillige som et Skrift for sig selv. En Efterskrift er tilføiet af fornævnte Udgiver.

b) Skrifter, som skulle udkomme:

III. Forskjellige Digte fra 1845—1861, udkomme særskilt og blive blandt „Samlede Skrifter" fjerde Afdelings niende Bind.

IV. „Polichinellen", „De tre Draaber" (Legende), „Fjendskab efter Døden", „Ordsprog", „Det hemmelige Vidne", „Et Par Optegnelser om Træk fra Krigen", „Kilden og Dugdraaben", Guldfuglen" eller „den plukkede Høne" udkomme særskilt og blive blandt „Samlede Skrifter" tredie Afdelings trettende Bind.

V. „Blik paa det Første og det Sidste" vil efter Forfatterens Bestemmelse, i Forbindelse med „Tankebreve fra en Afdød" og „Guldæblet", udkomme særskilt og blive blandt „Samlede Skrifter" fjerde Afdelings tiende Bind.

Efterskrift af Udgiveren.

Det er i Overensstemmelse med Fru Ingemanns Ønske, at jeg som Udgiver tilføier følgende Efterskrift til „Tilbageblikket", der i Manuscriptet ender med den anførte, chronologiske Fortegnelse over Forfatterens fra 1811 til 1837 i Trykken udkomne Skrifter. Denne Fortegnelse er fortsat af Udgiveren fra 1837 til Nutiden, for at Læseren paa eet Sted kan have Udsigt over Bernhard Severin Ingemanns hele litteraire Virksomhed. „Tilbageblikket" betegner sig selv som et Blik paa det Svundne, og hvorvel Digteren i dette Blik seer tilbage paa sit Livs tidligste Morgen, er det dog særdeles sit Livs modne Alder og den i samme udfoldede, selvstændige Virksomhed i Tiden fra 1811 til 1837, som han beskuer. Det Væsenlige ved enhver menneskelig Tilværelse er, at der er individuel Personlighed i den og at denne Personlighed viser sig at være en Plantning af, at være ligesom en Aflægger fra den levende Gud, der ogsaa i Tidens Verden har sin Have. Ingemann følte, at der var kun een fuldkommen Guds-Plantning, at der var kun eet sandt og evigt Livets Træ her i Verden, at enhver endelig Personligheds høieste Maal maa

være at blive en Gren i dette Træ, og at dette Livets Træ er Christus. Skjøndt nu Mennesket, om han naaer videst, med Hensyn til sin evige og timelige Tilværelse, kun kan komme dertil, at han bliver en Gren i ham, kan han dog i sin jordiske Tilværelse blive et selvstændigt Træ i Herren. Ligesom Vintræets Gren, nedbøiet under Jorden, voxer op og viser sig som et selvstændigt Træ, der bærer sin egen Frugt, skjøndt den i Virkeligheden kun er en skjult Gren af Træet, saaledes kan Mennesket, skjøndt han altid maa nøies med i Virkeligheden kun at være en Gren, tilsyneladende være et selvstændigt Træ, der lever sit eget Liv og bærer sin egen Frugt under sin Udfoldelse. Derfor lignes Mennesket i Skriften ikke blot med en Gren, men og med et Træ. I det Ingemann beskuede sit fem og tyveaarige Virksomhedsliv før 1838, maatte han blive sig bevidst, at han var en Gren i Christo, og at denne Guds Naade ikke forgjæves var bleven ham til Del. Hermed maatte vistnok den Bevidsthed forene sig, at han ikke stod eller faldt over for Tidsaandens Dom, og I. havde det Held, at medens denne Dom var nærgaaende og haard imod ham i den kritiske Verden, havde han dog stedse en vid Kreds, hvori hans Skrifter bleve læste. De tre Konger, under hvilke han levede og virkede, hvor forskjellige de end i mange Retninger vare, bleve ham stedse vel stemte, og Folket elskede ham. Men det kunde ikke være Andet, end at den bestandige Misbilligelse og gjentagne skjæve Dom om hans Værker mangesteds maatte finde Indgang og hindre Tilegnelsen af det Gode og Sande i hans Skrifter. Derfor

følte han sig vel oftere opfordret til at berigtige og tage til Gjenmæle imod hvad der i Dommen over hans Skrifter syntes ham udgaaet enten fra skjæv Opfattelse eller fra Ensidighed og personlig Uvillie. Hermed indlod han sig imidlertid kun een Gang, saaledes som han selv omtaler i „Tilbageblikket". Men han følte, at han ved Fortsættelsen af Levnetsbogen ikke kunde undgaae at omtale sine Recensenter og at udtale sig imod dem. Hvor nødigt han iøvrigt indlod sig herpaa, fremgaaer baade af hans lange Taushed og af hans udtrykkelige Yttringer ved Tanken om, at han ved Levnetsbogens Fortsættelse nærmede sig det Tidspunkt, da han skulde ind paa Recensionsvæsenet. Han yttrede: „nu kommer jeg snart til at berøre Recensionsvæsenet; jeg vilde helst forbigaae det, men skjøndt det vil blive mig pinligt, kan jeg ikke godt undgaae at omtale det". Den Tone, som herskede blandt Recensenterne, havde ofte grebet smertelig ind i Ingemanns Liv og tildels forbittret ham hans Virksomhed. Hvor den poetiske Begeistring, som hos ham, udstrømmer fra Sjælens Inderste af dyb personlig Følelse og stærk Medfølelse, kommer Sjælen til at ligge saa aaben for Alles Dine, at den let kan saares. Dette fremkaldte længe hos I. en vis Mistænksomhed mod de Berømmelser, som hyppigt og af Mange personligt bleve ham ydede. Jo mere imidlertid hans Virksomheds gavnlige Indflydelse, navnlig i senere Aar, blev alvorligt og dybt følt af Mangfoldige, hvis Barndom og Ungdom havde modtaget et baade religiøst og fædrenelandssindet Indtryk af hans Skrifter, desto oprigtigere og inderligere Yttringer vedblev han at mod-

tage til Beviis paa, at hans Virksomhed havde baaret Frugt. Saadanne Yttringer modtog han næsten daglig, enten mundtligt eller skriftligt, baade nær og fjernt fra. Det maatte saaledes staae klart for ham, at Yttringerne vare baade meente og sande, og han følte sig mere og mere styrket og glad ved at fortsætte sin Virksomhed. Denne standsede herneden under hans Beskjæftigelse med Udviklingen af det i „Tilbageblikket" Givne. Af den franske Forfatter „Marmier" anmodedes Ingemann om, at han vilde give ham en Oversigt over sine Skrifter og nogle Notitser over sine Livsforhold. Dette gav Anledning til, at Ingemann skrev „Tilbageblikket" og selv lod det renskrive. Slutningen af „Tilbageblikket", skjøndt en blot Optegnelse af hans udkomne Skrifter, er dog, ret beseet, at betragte som Forfatterens aandelige Maal og Vext, saaledes som denne var bleven i Tiden fra 1811—1837. Hvormeget „Tilbageblikket" i sin Helhed vilde have vundet i Betydning og Almeninteresse, om det af Forfatteren var blevet udvidet paa samme Maade som dets Begyndelse i Levnetsbogen, maa vistnok erkjendes; det har imidlertid Værd og Betydning, som det foreligger, og det kan ikke Andet end paaskjønnes, at Ingemanns Barndoms- og Ungdomsliv af ham selv er blevet omfredet som det er.

Saa mangt et betydningsfuldt Barndoms- og Ungdomsliv forsvandt sporløst for Verdens Øine; snart forglemtes det, fordi det ikke stod i Forbindelse med et Efterliv, hvori der var synlig Sommer og Høst, hvori der viste sig synlig Frugt og Velsignelse, saa at man mere eller mindre selv kunde føle sig bevæget til at see

tilbage derpaa; snart blev det upaaagtet, fordi Barndoms- og Ungdomsskikkelserne saa ofte betragtes som blot visnende Blomster, medens den visnende Blomst dog indeholder og skjuler i sit Bæger den Kjærne, der giver Livet sin Betydning.

Her er det saa heldigt, at Digteren selv saaledes har kunnet omfrede sit Barndoms- og Ungdomsliv, at Levnetsbogen tør ventes at ville faae den samme blivende Betydning som hans øvrige Skrifter. Han har ladet denne sin Livsskildring fremtræde i et skjønt, idyllisk Klædebon; hans Livs Blomstringstid er skildret saa levende, at man seer ikke blot de visnende Blomster, men ogsaa den skjulte Knop og Kjærne, og man savner desto mere Levnetsbogens Fortsættelse, som Ingen vil kunne fuldføre paa hans Vegne saaledes, som han selv kunde og vilde have fuldført den. Ligesaalidt vil det være muligt blot tilnærmelsesviis at construere den Ramme, hvormed Forfatteren selv vilde have omgivet hvad her i „Tilbageblikket" er givet.

Det turde imidlertid være mig tilladt at anføre et eller andet Træk af hans Liv, som er mig meddelt af hans Nærmeste, og som maaske meer eller mindre vilde være blevet omtalt af ham selv, dersom han kunde have fuldført „Levnetsbogen". Muligt kunde det og tjene til, at man lettere blev istand til, ved „et Slags aandeligt Forstørrelsesglas i Ingemanns udførte Barndomshistorie at kunne læse hans hele Levnetsløb."

Da Ingemann i Efteraaret 1806 var kommen til Kjøbenhavn, tog han i Huset hos en Fru Fugl. Hans Søsters Forlovede, Spur, opholdt sig sammesteds, og de

delte Værelse sammen. Denne havde, allerede medens J. var Skolediscipel, været en af de kjæreste Gjester, som fra Kjøbenhavn om Sommeren besøgte hans Hjem i Slagelse, og Spurs deilige Fiolinspil lyttede J. ogsaa nu gjerne til. Her gjorde J. Bekjendtskab med Carl Luno; denne havde et smukt Udvortes, et lyst Hoved og megen æsthetisk Sands. De boede skraaes over for hinanden paa Vandkonsten og morede sig ofte ved at signalisere til hinanden fra Vinduerne, naar de vilde tale sammen enten om æsthetiske Sager eller om Dagens Begivenheder. J. havde stor Lyst til at gaae i Theatret, tildels til nødvendig Adspredelse, men end mere, fordi det interesserede ham og var ham som Digter af Vigtighed. Men han havde det meget knapt og havde ofte stor Vanskelighed ved at faae Penge. Han ophørte derfor med hver Dag at gaae paa Spisekvarter; for hver enkelt Dag han undlod dette, sparede han 17 Skilling, og han fik saaledes jævnligt sparet sammen til en Parterrebillet. 1809 døde hans Moder, Birgitte Swane. Dette Dødsfald greb ham dybt; hendes hele elskelige Livsbillede traadte med vemodigt og smerteligt Savn frem for ham. Til hendes Erindring skrev han det smukke Digt „Birgittes Blomster". Dette hans første trykte Digt blev trykket i en Avis. Han havde tidligere 1807 skrevet „Borgen" og 1808 „Krigen"; det var Fædrelandets Kamp, der beskjæftigede hans Sjæl og „stemte hans Harpe", men endnu hørte kun han selv og hans Venner dens Strænge, og disse Digte kom først i Trykken ved Udgivelsen af hans første Digtsamling 1811—1812. I de omtalte Aar (1808—1811)

maatte han ind i en anden Kamp end den udvortes med Vaaben og mod Bomber og Raketter, i hvilken han 1807 personligt havde deltaget. De tørre Examensstudier kunde han ligesaalidt finde sig i ved Universitetet, som i Udenadsramseriet i Skolen, især da han ikke følte sig kaldet til nogen af de offentlige Embedsstillinger, der medførte langt mere Tvang end Frihed, hvad Tidens Anvendelse angik. Skulde han af sig selv have gaaet nogen af de Veie, som førte til Embedsstilling, havde han upaatvivlelig valgt det theologiske Studium, thi allerede som Barn havde han sværmet for det geistlige Kald, og i senere Aar saae han ofte med et Slags Savn hen paa den egentlige og nærmeste præstelige Virksomhed. Det var i ethvert Fald ikke Uvillie imod eller Engstelse for den Anstrengelse, Forberedelsen til den geistlige Stilling medførte, som afskrækkede ham. Han vilde som Geistlig upaatvivlelig være bleven en fremragende Personlighed; han vilde ved sit Liv og sin hele Fremtræden faaet en mægtig Indflydelse paa en Menighed; hans personlige Aand vilde have virket heldbringende baade paa de religiøse Forestillinger i Almindelighed og paa deres Forening i det Væsenlige midt under deres Forskjellighed i det mindre Væsenlige; han vilde have modvirket den uhyggelige Tone og gjensidige Bitterhed, der i offentlige Controverser om Troessager lidet baader Broderkjærligheden, der har en fordærvelig Indflydelse paa Mange og forarger istedetfor opbygger. Dog som Digter har han havt en velsignelsesrig Indflydelse mangesteds; mangt et Sandhedsord har gjennem hans religiøse Digte, paa Grund af den Kjærlighedens

Varme og den Følelsens Dybde, hvoraf de ere gjennemtrængte, formaaet at trænge igjennem og som et godt Sædekorn fæste Rod i Hjerter, hvor den samme Sandhed i den prosaiske Form som den matte Kugle vilde have prellet af mod den haarde Omgivelse.

Som han selv nokſom anthyder i Digtet „Bruden", blev han imidlertid af sine Nærmeste ikke blot tilskyndet til at betræde en Embedsvei, som den eneste, der kunde føre til noget sikkert Maal, men han blev navnligt opfordret til at vælge den juridiske Vei; dette Studium var nemlig dengang langt mere respecteret end det theologiske. Men til det juridiske Studium var han allermindst tilbøielig. Han modstod alle Opfordringer og vedblev den brødløse Vei, han i Stilhed havde valgt og hvortil han følte sig kaldet af en Røst, mægtigere end de mange, der lød til ham udenfra.

Han havde imidlertid ogsaa paa denne Vei en Examen at aflægge, ikke for en sluttet Kreds, men for det hele store Publicum, og denne Examen er lang*). Hvorledes han i det Hele bestod for Publicums Dom i Tiden fra 1812 til 1837, netop i 25 Aar, har han selv i „Tilbageblikket" fortalt. At han just havde et ligesaa langt Tidsrum tilbage til Fortsættelsen af sit Liv og sin Virksomhed herneden, har han neppe dengang enten anet eller ventet. Det skal her ikke lades ubemærket, at de nævnte Aar 1811—1812 i flere Ret-

*) Man kan sige, at han underkastede sig første Del af denne Examen ved Udgivelsen af sine Ungdomsdigte i Aarene 1811 og 1812.

ninger ere at betragte som et Vendepunkt i Ingemanns Liv. Den Omformning og Udvikling af hans religiøse Overbeviisning, som omtales i Levnetsbogen I. P. 201 til 203, og som foregik i det første Tiaar af det nittende Aarhundrede, kom til Fasthed og Holdning i disse Aar. Den barnlige Gudfadertro fra det attende Aarhundredes Christendom, han fra Hjemmet havde medbragt, maatte let forklarlig, i Skoletiden, under det vildt frie Liv, som her modtog ham, tabe sin oplivende Indflydelse, forsaavidt den var afpræget i abstracte, dogmatiske Anskuelser, og, som J. selv udtrykker sig, „stivne" i Stoicismen, hvor strengt end de dogmatiske Formler fastholdtes i Læretimerne. Den egentlige Gudfadertro og dermed forbundne Forsynstro rokkedes imidlertid aldrig; den var i Barndoms-Hjemmet bleven altfor grundfæstet i Bevidstheden, i hvis Bund den fandt dyb Gjenklang, til at han kunde lide Skibbrud paa denne. I Stoicismens Grundsætninger, der for en stor Del udgik fra og fandt Samtykke i den naturlige Sandheds-bevidsthed, maatte han finde stærkere Støtter for Gudfadertroen end i blotte Dogmer, der kun omtaltes som Læresætninger udenfra, uden at sættes i Forbindelse med de almindelige Sandheds-Grundsætninger indenfra. Han havde i de første Aar af sit Studenterliv 1806—1811 ligesom objectiveret sig selv; han havde seet Menneskelivet og Verdenslivet udfolde sig i hidtil ukjendte Skikkelser og beskuet sig selv i Forhold til disse; han havde kæmpet sin indre og ydre Kamp under Livets og Begivenhedernes bethydningsfulde Omskiftelser; han havde forstaaet og tilegnet sig „Evighedstanken"; idet denne forenede sig med den rene og

faste „Gudfadertro", var han bleven gjennembævet af den evige Kjærligheds lønlige Vingeslag og havde ligesom følt sig opløftet til denne gjennem sin romantiske Kjærlighed, der begyndte at røre sig hos ham allerede i Aarene 1810—1811 og kom til Klarhed 1812.

Han var indtraadt i Studenterlivet under vanskelige udvortes Forhold, hvori det strax blev ham klart, at han maatte gaae sin egen Vei og sigte efter sit eget Maal; Bombardementets Rædsler lode Menneskelivets mørkeste Sider, som han tilforn havde beskuet i Forestillingen og ligesom fjernt fra, fremtræde i synlig Skikkelse lige for hans Øine. Det inderlige Kjærlighedsbaand til hans Moder, til hvem han i sit hele Fortidsliv havde følt sig saa fast bunden som Grenen til Træet og med hvem han saa trofast havde samlevet, at hendes Minde gjennem hans hele timelige Tilværelse bevarede sig friskt og levende — var blevet sønderrevet af Dødens kolde Haand, der løser ethvert Baand i Tiden. Samtidigt med hans Moders Død (1809) havde han begyndt og i de nærmest følgende Aar bestaaet den Selvstændighedens Kamp, som han blev ført ind i ved idelige Opfordringer til at vælge en bedre Tidens Vei end den, hvortil han følte sig kaldet. Naar man tillige erindrer Ingemanns specielle Omgivelser, de nye religiøse Strømninger, der begyndte med Münters Episcopat og med Mynsters geistlige Virksomhed i Hovedstaden, hvilken klarede den ældre religiøse Anskuelse uden at sætte sig i egentlig Strid med samme, og naar man dertil navnligt lægger Forsynets særegne, forborgne Styrelse, saa forstaaer man den gradvise Udvikling og til-

dels Forvandling af Ingemanns religiøse Overbeviisning, og seer de enkelte Factorer til dens Resultat. Den usminket christelige Barndomstro, der fra Fædrehjemmet paa Falster var ham medgiven, om den end en Tid var fordunklet under Tidens vaklende Stemninger og en Tid ligesom gik til Hvile i „den classiske Oldtids Evighedstanke", maatte under alt Dette gjøre sin Sandhedsmagt gjældende paa ny og forme sig til en fast individuel Christentro. Denne vandt han, og den blev ogsaa saa fast, at han siden gjennem sit hele Liv stedse bevarede den eens i alt Væsenligt. „Mithridat", „Masaniello", „Blanca" og „Hyrden af Toloſa" betegne ogsaa den gradvise Udvikling af hans religiøse Overbeviisning, Noget han ogsaa selv anthyder i Fortalen til disse sine første Digte.

Ingemann har i sit Digt: „Nicolai Edinger Balle" (ved dennes Jordefærd 1816) forudskildret den Tro, der senere har afpræget sig, i fuldere Udvikling og Klarhed, saavel i Digterens Skrifter, som i hans Liv og i hans Død.

Ingemann blev i Aaret 1812 forlovet med sin nu efterlevende Hustru, Lucie Marie, født Mandix. Deres nærmere Bekjendtskab begyndte et Aarstid før. Hun bidrog meget til at bestyrke hans Beslutning ikke at gaae Embedsveien.

T. M. B. Galskjøt, min Fader, Sognepræst til Hyllested og Holsteinborg, var gift med en Søster til

Lucie Mandixes Moder. Lucie Mandix og hendes Forældre besøgte jævnligt om Sommeren mine Forældres Hjem i Hylleſted. Ogſaa Ingemann kom efter ſin Forlovelſe ſtundom til Hylleſted. Jeg erindrer dem begge fra den Tid. Selv i Landsbyhjemmet yttrede man ſig noget betænkeligt med Henſyn til, at Lucie Mandix havde forlovet ſig med en ung Student, der endnu ikke var ſaa bekjendt ſom Digter, at han antoges at kunne faae noget Navn ſom ſaadan. Hun var ligeſaa graciøs og ſvævende, ſom han var gjennemſigtig bleg og fin. Naar han en kort Tid om Sommeren kom i Beſøg hos mine Forældre, vare mine ældre Søſkende og jeg ſelv lidet tilfredſe med, at han idelig ſnappede hende bort, ſpadſerede og romantiſerede med hende i Have, Skov og Mark, men havde liden Tid tilovers for os, ſom derved tillige berovedes hans Forlovedes Selſkab. I Foraaret 1813 havde ſidſtnævnte været meget ſyg af Mæslinger. Da hun var ſaa raſk igjen, at hun kunde taale Reiſen, tog hun med Ingemann og ſin Tante til Hylleſted, for paa Landet bedre at ſamle Kræfter. Hendes Forældre kom ſenere for at ledſage hende tilbage til Kjøbenhavn. Forinden Tilbagereiſen hertil ønſkede imidlertid Ingemann tilligemed ſin Forlovede at beſøge ſin Svigerinde, Søren Ingemanns Enke i Slagelſe. Denne havde paa ſamme Tid miſtet ſin Mand og ſit eneſte Barn. Hun var fortvivlet under ſin ſtore Sorg og trængte til ſine Kjæres Trøſt og Raad. Mellem Enken, Thea Ingemann og Lucie Mandix opſtod der ved denne Leilighed et inderligt Venſkab; om Aftenen, da Ingemann med Forlovede kom tilbage til Hylleſted, blev ſidſtnævnte

dybt rystet ved Tanken om Thea Ingemanns Sorg; hun spillede og sang rigtignok samme Aften til Guitar „Ridder Aage og Jomfru Else", men den derved fremkaldte vemodige Stemning, i Forening med den Nervevækkelse, hendes Sygdom havde efterladt, havde til Følge, at hun Dagen efter faldt i en farlig Nervefeber. Hun maatte da blive tilbage i Hyllested, og hendes Moder og Ingemann bleve hos hende. Hun pleiedes naturligviis saa godt, man formaaede, men det varede flere Uger, inden Faren var overstaaet. Ingemann tog sig det meget nær, og medens han, i stor Engstelse for hende, søgte at skjule denne og ved Kjærlighed og Livlighed vilde opmuntre sin syge Forlovede, kom han ofte i heftig Spænding og følte sig mere og mere afkræftet. Hun kom sig endelig, og da de nu skulde reise tilbage til Kjøbenhavn, lagde de Veien om ad Vollerslev ved Giesegaard, for der at overnatte hos Præsten Hvistendahl, en Broder til Fru Mandix, og saaledes gjøre Reisen mindre besværlig. Paa Veien til Vollerslev opkom der imidlertid en rygende Storm og derefter stærk Regn. Man kjørte paa den Tids aabne Vogne uden Forlæder og anede den Dag intet Uveir. I. blev aldeles gjennemblødt, men lod sig ikke forstaae med det derved foranledigede Ildebefindende. Han søgte derimod paa sin sædvanlige Maade ved Skjemt og Munterhed at oplive sine Medreisende. Men om Aftenen, da de kom til Vollerslev, blev han der meget syg og fik en biliøs Slimfeber, som flere Uger bandt ham til Leiet. Han fantaserede jævnligt og foresvævedes af mørke Skikkelser fra „De sorte Riddere", som han i

den Tid havde beskjæftiget sig med og var midt inde i, baade i Virkeligheden, med Hensyn til Forfattelsen, og i Drømme. To Gange faldt han, efter at være kommen sig noget, tilbage, fordi han i sin Higen efter at blive rask og igjen komme til at virke, ikke var forsigtig nok. Da han blev saa rask, at Vin foreskreves til at ophjælpe hans Kræfter, fik han en Flaske styrkende Vin fra Rosenborg, men han skulde nyde meget Lidet deraf ad Gangen. Han var i saa høi Grad svag og udmagret, at han ikke kunde gaae over Gulvet, uden at han blev støttet af to Mennesker. Han sad paa en Lænestol i den ene Kant af Stuen; i den anden Kant ligeoverfor bag ved et Uhr stod Vinflasken. Ligesom han hellere vilde sprænge en Dør, end vente paa, at en Smed blev hentet til at dirke den op, saaledes vilde han hellere risikere endnu een Gang at falde tilbage, end saaledes at sidde indespærret og ingen Ting rigtig at kunne udrette. Der var sædvanlig En eller Anden i Stuen hos ham, for at være ham tilhaande, men da han engang var alene, listede han sig med meget Besvær, støttende sig til Væggen og Meublerne hen til Uhret, bag hvilket Vinflasken stod. Denne var uheldigviis godt proppet, og han var ofte nær ved at tabe Ligevægten, medens han forsøgte at faae Proppen op. Efter flere forgjæves Forsøg magtede han endelig at faae den op, og nu drak han hvad der var tilbage i Flasken, saa at sige i eet Drag. Det gik saa heldigt, at han, uden at blive fortumlet, følte sig saa stærk derefter, at han, uden at støtte sig, gik tværs over Gulvet tilbage til sin Lænestol. Virkelig kom han sig hurtigt,

men undlod dog oftere at indlade sig paa slige Experimenter. — Jeg kom som Dreng oftere til Vollerslev, ogsaa dengang, da Ingemann var Reconvalescent. Jeg mindes ham ved denne Leilighed saare tydeligt. Det varede længe, inden han fik Tilladelse til at reise tilbage til Kjøbenhavn. I denne Reconvalescenstid adspredede han sig ofte ved en Æolsharpe og øvede sig i at faae den til at spille for Vinden. Det var temmelig sent paa Aaret, og uden at bevæge sig maatte han ikke opholde sig i den frie Luft, dersom det blæste og var koldt. Naar han nu vilde have Æolsharpen til at spille, gik han derfor gjerne op i Kirketaarnet ved en Luge. Børnene i Præstegaarden, og blandt disse ogsaa jeg, gik gjerne op med ham i Kirketaarnet for at høre paa Æolsharpens Spil. En Dag vilde det imidlertid ikke ret lykkes ham at faae den til at spille. Paa Grund af Lugens Stilling og fordi det var Kastevind gav Æolsharpen falske Toner. Derover kom jeg til at lee. I. vendte sig om og sagde: „vær stille! Dreng! Det er en ærgerlig Forstyrrelse.“ Lidt efter, da hans Forsøg med at faae Æolsharpen til at spille, vedblivende mislykkedes, kom jeg igjen til at lee. Nu mærkede jeg nok, at Ingemann blev alvorligt vred, i det han udbrød: „gaa væk, naar Du' ikke kan være stille!“ — Dette havde jeg imidlertid ikke Lyst til, og jeg ventede mindst, at den sygelige Digter, som jeg aldrig havde seet vred, skulde ville uddele en alvorlig Revselse; men jeg fik meget snart at føle, at hans hvide, gjennemsigtige Haand havde samlet gode Kræfter. Da jeg nemlig atter brast i at lee, kom han løbende hen imod mig, der stod noget

fra paa en Bjælke, og gav mig et saa varmt Øresigen, at jeg synes det varmer endnu, efter halvtredsindstyve Aars Forløb, naar jeg mindes det. Jeg fik tidligt Erfaring for, at han ikke var, hvad han i Levnetsbogen bemærker, at Flere senere antoge, — en blot romantisk, vredesløs Digter, „som hverken havde Næb eller Kløer". Fra den Tid af havde jeg en bethdelig Respect for Digteren; jeg følte hvor velfortjent og probat en Medicin Øresigenet havde været, og denne Respect blev ikke uden Indflydelse med Hensyn til den altid stigende Høiagtelse for og Kjærlighed til Ingemann, hvoraf jeg blev gjennemtrængt under Samlivet med ham i mine ældre og modnere Aar.

Det var efter denne Sygdom, at han (som han bemærker i „Tilbageblikket" P. 24), reiste tilbage til Kjøbenhavn „som til et nyt og kraftigere Liv og vandt en stedse voxende, legemlig og aandelig Sundhed". Han fuldendte „De sorte Riddere" og begyndte 1815 sin anden poetiske Periode, der naaede indtil 1822. I dette Aar blev han den 30te Juli efter en tiaarig Forlovelse viet til Lucie Marie Mandix i Hylleſted Kirke. Min Fader viede dem, og den nærmeste Familie var samlet i Præstegaarden. Vielsen skete om Eftermiddagen, og jeg var iblandt Brudefølget i Kirken. Der var en vis Høitidelighed udbredt over hele Dagen. Brudens Moder var død, og min Moder, Brudens Tante, traadte hende ved denne Leilighed paa en Maade i Moders Sted. En af de følgende Dage reiste Brudeparret til Fyen og, efter et kort Ophold her, til Kjøbenhavn. Herfra reiste de midt i September til Sorø, og her levede og

virkede de siden uafbrudt i en Række af 40 Aar. I denne lange Aarrække besøgte jeg dem jævnligt, om end mest i de senere Aar. Deres elskelige og ligesom forklarede Samliv, deres utrættelige Virksomhed, deres daglige, i al sin Simpelhed og Tarvelighed dog ligesom tiltalende Levemaade kjender ikke blot enhver Soraner, men utallige Bekjendte og Fremmede, som saa ofte besøgte Ingemanns i deres Hjem i Sorø. Hvem der i saa mange Aar jævnligt har besøgt Ingemann der, har ligemegen Vanskelighed ved at tænke sig Sorø uden Ingemann — og Ingemann uden Sorø.

Hvad nu hans hjemlige Liv angaaer under hans fortsatte Ophold og Virksomhed i Sorø, da levede han, som, efter hans egne Ytringer, under sit tidligere Ophold der, i det lykkeligste huslige Forhold lige indtil hans Død. Hans Hjem stod aabent for Enhver. Mange Fremmede, Videnskabens, Konstens og i Særdeleshed Poesiens Velyndere besøgte hans Hjem, for at see og tale med Digteren, af hvis Skrifter saa Mange, ofte fjernt fra, havde følt sig tiltalte. Paa en let og naturlig Maade forstod Ingemann at knytte en Samtale med de forskjelligste Personer i de forskjelligste Stillinger, og det om de mest heterogene Gjenstande. Formærkede han hos Den, med hvem han talede, nogen Aand, nogen sand Interesse for Konst eller Videnskab, nogen ædel og høiere Stræben og Maal for Livet, da vidste han strax ligesom at hilse paa det skjulte, sande Menneske, række det Haanden og bringe det til at udtale sig med samme Liv og Følelse, som han selv var besjælet af, naar det gjaldt Noget, som havde sandt

Værd. Mange ældre Venner og Bekjendte besøgte ham i Sorø, snart, naar deres Vei faldt der forbi, snart, naar de følte Trang til at fornye gammelt Venskab, og ikke faa af dem følte, at dette Venskab var en Skat, der voxte og blev værdifuldere, desto mere de omgikkedes ham. Ingemann havde en vid Vennekreds baade i Sorø med Omegn og i Kjøbenhavn; men den udvidedes stedse mere og mere. Mange af den yngre Slægt sluttede sig til ham, fordi de følte sig tiltrukne af hans hjertelige Imødekommen, og gavnligt paavirkede af hans aandrige Omgængelse. Hans ligefremme Imødekommen gjorde, at man snart følte sig som hjemme; hans ædle Alvor, der naturlig og som af sig selv var forenet med livlig Skjemt, gjorde, at man hurtig knyttede sig til ham; hans fine Ironi og gjennemtrængende Blik foranledigede, at man ofte følte sig gjennemskuet, og man fornam snart hans Overlegenhed, medens man paa den anden Side følte sig slaaet af den Beskedenhed og Fordringsløshed, der er saa sjelden hos Mænd af anerkjendt Værd. Han kunde ligesom komme Andre paa eet Skridt nær, medens Andre af sig selv undlode at komme ham nær paa tre. Kom han i nærmere Forhold til Nogen, navnlig af den yngre Slægt, havde han en sjelden Gave til paa den ene Side, uden at saare, at blotte Ens Svagheder, især enhver borneret Selvtillid og Selvfølelse, og paa den anden Side at styrke Modet og omfrede den ædlere Selvfølelse, hvor han bemærkede en utidig Blyhed, Frygtsomhed eller Tilbageholdenhed. Exempler paa begge Dele staae levende i min Erindring. Som en Undtagelse fra Reglen, at

Andre ikke pleiede at være ham nærgaaende, naar de stode Ansigt til Ansigt med ham, skal dog her anføres Følgende, der tillige viser, hvilken Magt Ingemann havde i sit Blik og sin rolige Holdning ved paakommende Leilighed. Engang, medens han var Lector ved Academiet, kom en af hans Skolekammerater til ham for at besøge ham. Denne J.s Skolekammerat havde været sindssvag, men var for tidligt kommen ud af Helbredelsesanstalten. Han fremkom først med en hel Del forvirret Tale, som J. imidlertid roligt hørte paa. Han talte baade vildt og heftigt. Blandt anden forvirret Snak yttrede han, at han vilde søge om at blive Dragon; Hest vilde han ikke holde, men spare Fouragen; han vilde derimod svinge sig op og ride paa sig selv; han gjorde dermed et Hop og svingede med Benet i Veiret. Under denne Perioreren havde han taget en Tolleknib op af Lommen, først gaaet og leget med den og siden lukket den op bag Ryggen. Med Kniven saaledes oplukket fortsatte han sin Tale: „Saa giver det og Respect, naar man har et Vaaben, dersom Nogen fornærmer En og saa" —. Som han nu sagde „og saa" — stødte han pludselig Knivspidsen imod Ingemanns Bryst. Men da J. i det Samme saae stift paa ham og blæste en Røgsky af Tobakspiben, som han røg paa, ud over ham, i det han spurgte: „Og hvad saa?" blev den Sindssvage med Eet rolig, inden Kniven kom igjennem Klæderne, og sagde: „Troede Du ikke, at jeg vilde stikke Dig ihjel?" J. svarede: „Det raadede Du vel ikke ene for". „Ja Du har Tillid!" sagde den Anden alvorlig og lukkede Kniven sammen. Denne var i

sig selv et kjærligt og religiøst Menneske; hans moralske Bevidsthed vaagnede, og han talte nogle Øieblikke mildt og fredeligt; men snart begyndte han atter at blive forvirret og at gebærde sig; efter derpaa at have tumlet noget i Ingemanns Værelse, foer han ind i Fru Ingemanns ved Siden af, faldt paa Knæ for hende og bad hende om en Attest for, at han havde opført sig vel i deres Hus. „Ja!" svarede hun „det kunde jeg jo gjerne, men naar De viste saadan en Attest frem, saa maatte jo Folk just troe, at De ikke altid opførte Dem vel!" „Ja det kan nok være, De har Ret i det!" sagde han, i det han reiste sig og gik stille bort, indtil nye, urolige Tanker atter ængstede hans stakkels forvirrede Sjæl. Ingemann havde meget tilovers for ham paa Grund af det alvorligt religiøse Sind, han i sine lyssere Øieblikke lagde for Dagen, og Ingemanns Velvillie imod ham formindskedes ingenlunde ved dette Optrin. Allerede det, at denne Ulykkelige var en Skolekammerat, havde været nok til at bevare Velvillien; thi hvor mange kjære, yngre Venner end Ingemann allerede havde, og hvormeget end hans Vennekreds bestandigt udvidedes (fuldt saa meget efter som før 1837, da „Tilbageblikket" blev nedskrevet), saa glemte han dog aldrig sine gamle Venner. Han havde blandt sine Skolekammerater og Ungdomsvenner især Een, som han, saalænge han levede, vedblivende stod i Venskabsforhold til. Denne ene var Digteren Bredahl. Bredahl døde den 14de Januar 1860, og Ingemann taler selv i Levnetsbogen Pag. 19—26 om ham og om det Venskabsforhold, hvori han stod til ham. J. besøgte

ham baade Vinter og Sommer, i hans Bolig, Damsgaard, nær ved Parnas. Ingemanns Samtaler med Bredahl vare som oftest ligesaa alvorlige, som Underholdningen mellem ham og hans anden Skole-kammerat, Rosenkilde, som han ogsaa af og til besøgte, var munter og spøgefuld. Naar disse besøgte hinanden, underholdt de sig gjerne ved at tale om deres Skoleliv, og dette gik saaledes ikke sjelden igjen paa deres gamle Dage. Engang Rosenkilde var ude i Sorø, hvor han besøgte Ingemann, spadserede de sammen til Pedersborg. Som de nu nærmede sig Byen sagde J.: „her boer en af vore Skolekammerater". „Da vilde jeg bandsat nødig møde ham!" udbrød R. „Saa er det jo en smal Sag for Dig — sagde J. — at sætte et Ansigt op, saa at hverken han eller nogen Anden kan kjende Dig". „Saadant!" spurgte R., idet han satte et af sine Skole-Physiognomier op. „Nei! det duer ikke", svarede J., „det Ansigt kjender han jo strax fra Skolen af". „Naa! hvad skal det da være for et Ansigt?" spurgte igjen R. „Aa! — sagde J. — sæt et Ansigt op som en gammel Præst paa Landet, der specu-lerer paa Kapitels-Taxten". „Saadant?" sagde R., idet han satte det mest rynkede, speculative og alvorlige Ansigt op, med Hænderne paa Ryggen og en Holdning, der svarede dertil. J.: „ja! det er ganske fortræffeligt". — De talte nu om andre Ting, da J. i det Samme fik Øie paa Skolekammeraten fra Pedersborg. J. stødte nu Rosenkilde paa Armen og hviskede: „Manden med Kapitelstaxten!" Da de nu mødtes, hilste de hinanden; men Rosenkildes hele Ydre var saa ukjendeligt omskabt,

at Skolekammeraten ansaae ham for en vild fremmed Person. Skjemt var Rosenkildes Natur saa medfødt, at han end ikke under den alvorligste Samtale kunde undlade at give den et skjemtefuldt Præg. I senere Aar spurgte Ingemann ham engang, om han ikke havde begyndt paa sit Levnetsløb, til hvis Beskrivelse Ingemann ofte tidligere havde opfordret ham. „Jo!" sagde Rosenkilde, „begyndt har jeg rigtignok, men jeg kom ikke længere end til, at jeg skulde døbes, for, da jeg kom dertil, faldt jeg i Betragtninger over, hvad jeg vilde være bleven, om jeg havde havt en anden Fader eller Moder end den, jeg nu een Gang har havt". Skulde dette Spørgsmaal besvares inden Fortsættelsen, er det let forklarligt, at denne aldrig kom.

Tilbageblikket slutter med Aaret 1837. Vel fortsatte Ingemann med sædvanlig Iver og utrættelig Flid sin Digtervirksomhed, men denne afbrødes dog meget i en Række af Aar fra Aaret 1839 af, da han paa Grund af Director Waages Fraværelse i Comiteen for Alterbogens Revision, maatte besørge Directoratet under hans Fraværelse, og navnlig efter Waages Død den 11te Decbr. 1842, da han maatte overtage Academiets Bestyrelse i det Hele. Ingemann kunde af flere Grunde ikke undslaae sig for at overtage Academiets Bestyrelse som Director, og blev den 3die Marts 1843 constitueret som saadan; men han undslog sig for nogen fast Ansættelse, dels fordi han vidste, at det var en baade besværlig og vanskelig Post, der ikke uden megen Tidsopoffrelse ordenlig kunde varetages, dels fordi man maatte være uvis om, hvad det vilde blive til med

Academiet i det Hele, om hvis Bestaaen og Omdannelse der var megen Tale, og hvorom der yttrede sig de forskjelligste Meninger. Ingemann fungerede nu som Director i 6 Aar til April 1849, da han ved Academiets Ophævelse blev entlediget i Naade med Pension. Disse Aar toge meget paa hans Kræfter. Paa nogen stadig digterisk Virksomhed var der ikke at tænke. Fra om Morgenen Kl. 7 til om Aftenen Kl. 10 blev han idelig forstyrret nu ved Mange, som vilde tale med ham, nu ved Meldinger om forskjellige Ting, som skulde ordnes, nu ved ofte ubehagelige Skolesager, hvorved hans Medvirkning og personlige Nærværelse ikke kunde undværes. Dertil kom hele Academiets Husholdning, hvorved det ofte forlangtes af ham, at han skulde gaae ind i de mindste Détails, Noget, der var Ingemanns Natur meget imod, men hvorpaa han dog indlod sig, forsaavidt han ansaae det for Pligt. — Christian den Ottendes Plan at omdanne Academiet til en „Høiskole for Folkelivet" eller for „dansk folkelig Videnskabelighed" gik Ingemann ind paa med Liv og stor Interesse. Han ikke blot talte herom med Mange, men han corresponderede ogsaa herom med Mange, om hvem han troede, at de havde Indsigt i og Interesse for, hvad der hørte til Folkelivets og Folkeskolens Uddannelse og Fremme. Denne Correspondance begyndte før 1846 og tog megen Tid*). For samme Sag virkede han ved flere Tanke-

*) Jeg har et Brev fra Ingemann, hvori han yttrer sig om den Sag, og som vidner om den store Interesse, hvormed han virkede for den.

Udgiveren.

vexlinger med Kongen baade i Kjøbenhavn, paa Sorgenfri og i Sorø. Da Kongen i Efteraaret 1847 var i Sorø, havde han om Natten efter Ballet en Samtale med ham derom. Kort før Nytaar 1848 bestemtes det endelig, at Academiet skulde vedblive; Grev Knuth skulde være Overchef, Ingemann Director, og Professor Boiesen Rector. Kort førend Kongen døde, den 20de Januar 1848, modtog han, skjøndt allerede syg, Takkedeputationen, som i den Anledning kom fra Sorø, og Ingemann var Deputationens Ordfører. Efter Kongens Død blev desuagtet Academiet nedlagt; kun Skolen vedblev. Kongens Død gik Ingemann nær, baade fordi han havde personlig Interesse for Kongen, og fordi hans Bortgang og de dermed følgende Begivenheder fik en saa afgjørende Indflydelse paa Academiets Skjæbne. Ingemann havde gjort sig store Forventninger om den heldbringende Indflydelse, Academiets Udvidelse, om den var bleven iværksat, vilde have havt; han havde i mange Aar virket derfor med ligesaa megen Klogskab, som Nidkjærhed. Han maatte imidlertid nu nøies med Bevidstheden om at have gjort Sit til denne i hans Tanker saa vigtige Sags Fremme og søge sin Trøst dels i, at som han i det Hele var anerkjendt ogsaa af Christian den Ottende*), saaledes havde navnlig

*) Ligesom Christian den Ottende 1840 havde udnævnt ham til Dannebrogsmand, saaledes blev han 1845 udnævnt til Etatsraad og var kort før Kongens Død bestemt til at være Academiets Director. (Af den svenske Konge var han 1844 hædret med Nordstjerneordenen).

hans Virken for Academiet været paaskjønnet af Kongen saavelsom af ikke faa Andre; dels i, at han nu kunde ligesom tidligere anvende sin Tid ene for den Virksomhed, til hvilken han nærmest følte sig kaldet. Dog skal det bemærkes, at denne hans nærmeste Virksomhed aldrig ganske standsede, hvormeget han end følte sig hindret i den, saavel under Waages Fraværelse og hans Sygdom i det sidste Aar (1842), han levede, som end mere ved Vicedirectoratets Besværligheder. 1842 skrev Ingemann sin „Kunnuk og Naja" med en saadan Begeistring, at han næsten uafbrudt i 14 Dage stod ved sin Pult, beskjæftiget med den; dog led hans Helbred derved, thi fra den Tid kunde han ikke længere taale at arbeide staaende. Selve Fortegnelsen over hans Skrifter viser, at han under sin Virksomhed som Director langt fra blev fremmed for sit Kald som Digter og Skribent. Vel sysselsatte han sig i denne Periode af sit Liv (1843—1849) mest med Udgivelsen af sine samlede Skrifter. Men ogsaa dette Arbeide fordrede baade Tid og Opmærksomhed.

Ingemanns Virksomhed i hans sidste 25-aarige Livsperiode viser sig i tre forskjellige Retninger; i Aarene (1838—1841) og (1849—1852), eller omtrent i 8 Aar virkede han som Digter og Skribent i Almindelighed, og nærmest som episk Digter; i Aarene 1842—1850, ligeledes i omtrent 8 Aar virkede han som Hjælpe- og Vicedirector, og endelig i sit sidste Livsafsnit 1853—1862, da den Graahærdedes religiøse Aand, af hvilken alle hans Skrifter bare Præg, mere og mere

concentrerede sig om det Religiøse, virkede han saa at sige alene som lyrisk-religiøs Digter.

Inden der gaaes over til at tale om dette hans Livs sidste Afsnit og om hans Død, kan der endnu om hans mere private Liv og Livs-Hændelser bemærkes Følgende:

Han var rundhaandet og hjælpsom; baade Syge og Karske besøgte han, og under sit Directorat kom han samvittighedsfuldt til de syge Elever uden mindste Hensyn til, om Sygdommen var smitsom eller ei. I sine ældre Aar blev han smittet af Kighoste, fordi han besøgte nogle Slægtninge i Sorø, hvor den grasserede; han vilde bringe en Hilsen fra dem til deres Forældre i Kjøbenhavn, da han vidste, at disse vilde blive glade ved at høre fra dem; men strax da han kom til Byen, fik han en ordinair Kighoste, der varede sin sædvanlige Tid og besværede ham meget. Hans Helbred var iøvrigt i det Hele, lige indtil det sidste Foraar, han levede, meget godt. Kun blev hans Virksomhed en Tid hindret noget ved et uheldigt Fald. Det skete, da han engang gik ud at spadsere og, som han pleiede, slog Gangdøren haardt til, for at Smæklaasen kunde falde i. Haandtaget gik nemlig derved af og med det i Haanden faldt han hovedkuls ned af den fem Trin høie Stentrappe. Han faldt heldigviis paa Siden, og mægtede, skjøndt han havde faaet et svært Slag, at reise sig selv op og lukke sig ind. Med megen Ro, og som om det kun var en Ubetydelighed, fortalte han, hvad der var hændet, for at hans Kone ikke skulde blive forskrækket. Da Lægen

kom, erfaredes det imidlertid, at Armen var meget forstuvet; den foraarsagede ham mange Smerter og søvnløse Nætter, og skjøndt han vel ganske kom sig, varede det dog længe. En anden Gang kunde Digteren, skjøndt han slap bedre derfra, let være kommen værre afsted. Det laa allerede i hans Barnecharakter, modigt at sætte sig imod al formentlig Uret (cf. Levnetsbogen P. 44), og dette Mod var ikke mindre, da han blev gammel. Paa et Besøg i Kjøbenhavn vare Ingemanns som Vennegjester i et privat Hus. Der var just kommen en Kasse med Parfumerier som en Foræring til dem. Da Ingemann nu vilde gaae over i sit Soveværelse, som var paa den anden Side af Gangen, tog han Kassen med. Han havde Nøglen til Soveværelset hos sig, men da han vilde lukke op, saae han, Døren var aaben, og troede, at det var Husets Pige, som var derinde; i det Samme traadte imidlertid 2 Personer ud af Døren, som Ingemann lige vilde gaae ind af. De saae ud som Haandværkssvende. Den ene kom nu rigtignok forbi Ingemann, der mindst tænkte paa, at der midt om Dagen var kommen Tyve ind; men det gik ikke saa med den anden, thi I., der baade var armstærk og haandfast, tog et kraftigt Tag i ham med den venstre Haand, medens han havde Parfume-Kassen under den høire Arm. Tyven søgte med al Kraft at rive sig løs, men Ingemann holdt fast; Gangen var lang, og Tyven trak Ingemann fremad med sig lige til Trappenedgangen. Denne vedblev at holde fast baade paa Tyven og Kassen, men maatte som Følge heraf dandse ned af Trappen med Tyven, og,

efterat de vare komne lidt ned af Trappetrinene, styrtede de begge ned af den første Trappeafsats. Fru Ingemann, som med Husets Damer sad i Dagligstuen, hørte nu det store Bulder ved Nedstyrtningen; de løb alle ud paa Gangen og hørte Ingemann raabe: „hold paa Tyven"! Iøvrigt var det Hele gaaet af i Taushed. Ingemann stod paa den anden Trappeafsats omgiven af Parfumeflaske-Ruiner. Først da Tyven efter Faldet ved et voldsomt Ryk sled sig løs fra Ingemann, tabte denne i det samme Kassen, hvis Indhold faldt ud. I en Koffert, som Tyvene havde skaaret Laaget over paa, var der baade Penge og Pretiosa; de havde ogsaa faaet aabnet et Par andre Gjemmer, men vare itide blevne standsede i deres Undersøgelse og havde saaledes kun fundet et Par Ubetydeligheder. Tyven, som brødes med Ingemann, havde ikke egentlig sat sig til Modværge eller slaaet paa Ingemann, som han maaske ikke har turdet, for ikke at vække Folks Opmærksomhed; men Ingemann fik dog sin venstre Haand forstrakt; den kom sig imidlertid snart.

Ingemann havde kun faa Adspredelser; men til disse hørte en Reise til Kjøbenhavn i hver Foraarstid, og paa disse Reiser ledsagedes han stedse af sin Hustru. Deres Ophold der varede gjerne 10 à 12 Dage, i hvilke de dels besøgte Venner og Bekjendte, dels modtoge mange Besøg i deres Logis, der gjerne var i Hôtel Dannevirke. De saaes jævnligt nu i Maleriudstillings-Localet paa Charlottenborg, nu i andre Samlings-Localer for Konstens Værker, hvis Beskuelse altid var

dem en Nydelse. Naar de vendte tilbage fra Kjøbenhavn følte de sig altid oplivede og fortsatte deres Virksomhed med fornyet Lyst og Kraft. Selv Ingemanns daglige Spadseretoure vare „ei blot til Lyst" eller Vederkvægelse. Ofte samlede han paa disse Ideerne til fortsat eller ny Virksomhed. Han havde altid en Lommebog, som han for det Meste havde med sig og noterede undervejs den Tanke eller Ide, der faldt ham ind, eller han nedskrev den strax, naar han kom hjem. At have en saadan Lommebog var, fra hans tidlige Ungdom af, blevet ham til Vane. Hans første Lommebog, som han selv omtaler at have havt hos sig under Bombardementet 1807, er endnu i Behold hos Fru Ingemann. Flere Lommebøger eller Huskebøger haves i noget større Format. Tvende saadanne ligge for mig. Foran i den ene staaer:

„B. S. Ingemann.
Huskebog 1854, 1855".

Man seer, at han i Tankerne dels har været beskjæftiget med sine samlede Digte, dels med Betragtningen af Evigheden og forskjellige, religiøse Emner, navnlig om Sjælens Tilstand umiddelbart efter Døden. Snart findes et Bon-mot, snart et Motto. Et Sted anføres Albrecht Dürers Valgsprog saaledes oversat:

„Jeg gjorde, hvad jeg kunde;
Jeg kunde, hvad Christ vilde mig forunde.
Kom Hovmod, Nid og Uforstand!
Gjør I det bedre, om I kan!"

Paa de to forreste Sider af den anden nævnte Huskebog staaer:

„B. S. Ingemann.

Herren søger de Fortabte,
Finder, hvad han søger vist.
Kun til Liv blev Sjæle skabte,
Lovet være Jesus Christ!

Ingem.

Glad som Svanen vil i Sang jeg døe.

Bøttiger.

1857.

Gud Alt i Alle, 1 Cor., 15, 28.

Joh. 17, 24: Fader! jeg vil, at de, som Du har givet mig, skulle og være, hvor jeg er".

Denne Huskebog gaaer til ind i 1859 og maaske længere; man seer ogsaa her, hvorledes Forfatterens Tanker mere og mere concentrere sig omkring det Religiøse.

Noticerne ere snart antegnede med Blæk, snart ogsaa med Blyant; de ere oftere skrevne med Forkortelser og ere vanskelige at læse.

I Ingemanns sidste Livsafsnit fra 1853 til 1862 var, som allerede Huskebøgerne noksom vidne om, Evighedstanken og Evighedshaabet og Evighedskjærligheden Det, der fyldte hans Sjæl, afspeilede sig i hans ydre Skikkelse og gav sig Udtryk i hans Tale, hans Breve og hans Skrifter. 1854 udgav han „Følgeblade til Luthers Catechismus", i de følgende Aar „Tankebreve fra en Afdød", „Guldæblet" og i det sidste Aar, han levede ud — 1861 — „religiøse Digte i 4de Udgave med Til-

læg". Da en Reisende i sidstnævnte Aar besøgte ham og under Samtalen med ham opfordrede ham til dog endelig at fuldende sin Levnetsbog, svarede han: „det er i Grunden unødvendigt, thi man har mig jo i mine Skrifter". Saaledes kan man ogsaa sige med Hensyn til hans religiøse Tro og Liv, at de begge klart afpræge sig navnlig i nysnævnte hans religiøse Digte, ligesom hans hele Personlighed fremtræder navnlig i hans lyriske Digte. Heller ikke i de senere Aar virkede han alene som Digter og Skribent. 1854 blev det ham ved Kgl. Resolution af 19de Mai overdraget at revidere den af Roeskilde Præsteconvent udgivne Psalmebog. Uagtet de Indskrænkninger, denne Revision var betinget af, fuldførte han dog det ham overdragne Hverv med stor Iver og Interesse. Flere ønskede, at han havde havt mere Frihed til Revisionens Iværksættelse, at han kunde have udstødt flere Psalmer fra den evangeliske Psalmebog, eller i det Mindste kunde have optaget enkelte dels ældre, dels nyere Psalmer, men han vilde strengt holde sig til de ham givne Begrændsninger. Med Hensyn til Revisionen confererede han med Præsterne: Dr. Zeuthen, nu i Fredericia, og Sognepræst Ferdinand Fenger i Liunge. Da Revisionen var færdig, blev den bifaldt og anerkjendt*) af vedkommende Autoriteter. I en anden Retning virkede Ingemann heller ikke Lidet.

*) Ligesom han af Christian den 8de allerede 1845 var udnævnt til Etatsraad, saaledes blev han nu i Februar 1855 af Frederik den 7de udnævnt til Commandeur af Dannebrogen. To Aar senere, 1857, blev han ved Kongens Nærværelse i Sorø udnævnt til Conferentsraad.

En mild Faderlighed udbredte sig i dette hans sidste Livsafsnit over hans hele Væsen og Forhold til den yngre Generation. Dette knyttede ikke blot mange yngre Sjæle til ham i Almindelighed; men ogsaa mange Videnskabens Elskere og yngre Forfattere søgte og modtoge hans Raad i videnskabelig Henseende og bleve berigede ved hans Forfarenhed. Han tilkjendegav sin Mening med Kjærlighedens og Deltagelsens milde Røst, men ogsaa med Sandhedens oprigtige Alvor. Der gives Mennesker, som man gjerne seer, som man i Ærefrygt bøier sig for, til hvis sjeldne Røst man med Glæde lytter; men der bliver dog, om ikke et stort, saa et lidet Svælg imellem dem og En. Hjertets Sluser tør ikke aabne sig for dem. Der gives Mennesker, til hvis Lærdom og Viisdom man seer op som til en mægtig, men altfor fjernt fra lysende Stjerne; man vover ikke at søge dens Lys just i det Mørke, som omtaager En selv. Naar man stod for Ingemann var det anderledes. Fast inden man selv vidste det, vidste han hvad der laa En paa Sinde, og kunde man *selv* være dette bekjendt, fortrød man aldrig, at man havde aabnet sin Sjæl for ham.

Den Bevidnelse om Paaskjønnelse, som Ingemann modtog 1859 den 28de Mai, hans halvfjerdsindstyveaarige Fødselsdag, var ham en sand Glæde. Den gav ham Jorderiges Aftenstjerne en mild Glands og Himmeriges Morgenstjerne et frydefuldt Skjær. Som han stod der i sit mangeaarige, saa kjære Hjem og saae sig omringet af kostbare Minder fra svundne Tider, af en talrig Kreds af gamle som unge Venner og

Veninder, maatte han vel fornemme, at Livets som Naturens nedgaaende Sol kan være skjøn. En forklaret Fred og Glæde udbredte sig mere og mere over hans indre og ydre Liv. Han bevarede lige indtil det sidste Foraar, han levede, en sjelden lykkelig Helbred, og hermed forenede sig den ham egne, vedvarende Munterhed og Livlighed, som selv under hans sidste Sygdom alt imellem gav sig tilkjende i spøgefulde Ytringer. Alt Dette tilsammen har gjort Mindet om hans Alderdomsskikkelse*) og Alderdomsliv ligesaa kjært som

*) Der er forskjellige Afbildninger af Ingemann; følgende haves:
1) Byste af Marmor i naturlig Størrelse, modelleret 1818 i Rom, dels af Freund, dels af Thorvaldsen; i de nærmeste Aar efter blev den af Freund hugget i Marmor. Den tilhører Fru Freund.
2) Brystbillede — malet i Rom 1818 af Professor Jensen; tilhører Fru Spur.
3) Brystbillede i naturlig Størrelse, malet af Koop 1820, (Koop døde senere i Rom); tilhører Fru Ingemann. Det er stukket i Kobber af Flint, dog med Forandringer.
4) Brystbillede, malet af Professor Eckersberg; tilhører Hofjægermester Brun. Det er stukket i Kobber i London.
5) Portrait, malet af Prof. Jensen; tilhører Baronesse Stampe.
6) Byste, modelleret af Medailleur Krohn; henhører til en Samling Portraiter og har i sin Tid i Gipsafstøbning været i Handelen.
7) Portrait, malet af Professor Jensen, (Knæstykke i naturlig Størrelse) tilhører Frederiksborgs Portraitsamling.
8) Lithographeret Portrait, tegnet af Professor Monnies.
9) Lithographeret Portrait, tegnet af Vermehren.
10) Portrait, malet af Johannes Jensen; tilhører Fru Ingemann.
11) Brystbillede i naturlig Størrelse, malet af Fru Jerichau 1858; tilhører Fru Jerichau.
12) Portrait i naturlig Størrelse, malet af Professor Marstrand 1859; det tilhører Sorø Academi, der har modtaget det

rigt for Mange. Med Hensyn til hans Virksomhed, navnligt i hans ældre Aar, skal det heller ikke forties, at den vidt omfattende Brevvexling, han førte med mangfoldige, ældre og yngre Venner og Videnskabens Elskere, var som en Aandens Haand, ved hvilken han udsaaede meget Godt. Den samme Aand og den samme Tone, der gaaer igjennem hans Skrifter, gaaer ogsaa gjennem hans Breve. Gjennem dem taler han endnu til og virker endnu paa Mange.

Ingemanns offentlige Virksomhed som Skribent og Digter er nu almindelig anerkjendt, men han udrettede ikke mindre som Menneske og Christen. Hans indre Liv afprægede sig i hans hele Væren, Talen og Virken, men den Indflydelse, han derved har havt paa de Mange, han kom i Berørelse med, kan ikke sees og ikke veies. Af de mange Breve, han skrev, skulle vi her tillade os at anføre et, fordi det saa levende skildrer den Sjælsstemning, hvori han var, den Livsanskuelse, han var kommen til og det Forhold, hvori han følte sig til Gud og Verden i sine sidste Aar. Brevet er en Svarskrivelse til en yngre Forfatter og er dateret: „Sorø den 5te Januar 1860". Ingemann skriver:

„Jeg paaskjønner og takker Gud for de Vidnesbyrd om livlig Opfattelse og kjærlig Deltagelse, jeg under en

---

som en Gave fra Academiets Lærere; det er lithographeret i to forskjellige Størrelser.

13) Byste i naturlig Størrelse, modelleret 1859 af Professor Bissen.

14) Endnu haves fire Photographier, to af Hof-Photograph Striegler, aftagne i Foraaret 1861, og to af Photograph Klein, aftagne i Efteraaret 1861. De ere i Handelen.

mangeaarig Virksomhed har modtaget og fornemmeligt i det sidste Aar kunde glæde mig ved. Guds Fred er vistnok det Høieste og Væsenligste for os Alle — og Freden med „Verden" kun ønskelig, hvor den ikke kommer i Strid med hin indre og høiere Fred. Hvor i theologisk Betydning „Verden" stilles i skarp Modsætning til Gud og Sandheden, vil man naturligviis aldrig kunne glædes ved hin dobbelte Fred, saasandt som Ingen med frelst Samvittighed kan tjene to hinanden fjendtlige Herrer. Men at Gud elsker Verden i en anden Betydning, vide vi jo ogsaa, og i hans Kjærlighed til den, som i al sand Kjærlighed, er der en stor Glæde. Den Glæde kan visselig ogsaa være og stedse i høiere Grad blive os Alle til Del. Det mærker man maaske mere i Alderdommen, end i den urolige, ofte heftige og utaalmodig higende Ungdom. Hin Uro og Heftighed og selv Utaalmodigheden i enkelte Momenter, under Kampen mellem den frembrydende Livs-Ide og dens Hindringer, er vist uadskillelig fra Kraften i Sjælen og den Alvorsstræben, som skal føre Livs-Ideen til virkeligt Gjennembrud. Det stoiske Princip „Intet at begjære", mener jeg først kan blive christeligt og sandt, naar det overføres paa, hvad der ligger udenfor vor Livs-Ide eller Gudstanken med os — og saaledes er vor Væsenlighed uvedkommende eller vel endog hinderligt og fordærvende. Dertil hører vist ikke blot det bestemt Forkastelige, men selv største Delen af, hvad man kalder Lykke i Verden, selv den, der søges paa den hæderligste Vei, som den synlige og aabenbare Frugt af vore ædleste og bedste Bestræbelser. Til

Resignation paa en saadan Gjerningsløn hører der maaske fuld saa megen aandelig Kraft, som til den Gjerning, der kunde berettige dens Begjering. Dog jo ivrigere man pløier og saaer, jo mindre tænker man jo paa den Høst, Vind og Veir — men dog igrunden Vorherre — raader for. Oplevе vi ikke Høstens Tid her — saa seer man ud over den til en ny Pløining og en større Høst. Det gjælder jo kun om at holde fast paa Ploven og paa Kurven med den evige Livssæd. Kraft dertil maae vi visselig altid begjere og med al vor Sjæls Magt, ligesom alt det, vi tør bede Gud om, uden at troe, det kan stride mod hans Villie. Dog — at vi heri ere enige, veed jeg; jeg udsiger det kun, for at det, gjenoplivet i Deres egen Tanke, skal falde beroligende ind i Deres Stemning, naar De beklager, at De ikke kan faae Ikke-Begjeringens Princip til at holde Stik i Livets Conflicter. Den af Schiller besjungne, tungsindige Resignation synes mig slappende og uforsonlig med den livsfriske Energi, som først gjennem Skuffelser, med ufortrøden Iver, kan føre os ud over Tvivlens, Modsigelsens og alle de aandelige Hindringers Sphære — til det Livs-Resultat, der dog tilsidst maa falde sammen med den oprindelige Guds-Ide i Menneskesjælen. Denne allerede oldnordiske Forestilling i Nornemythen har altid havt en styrkende Indflydelse paa mig, og den falder nu sammen med min Opfattelse af Christendommen.

Det Ønske, jeg derfor vil føie til min Nytaars-hilsen, er ikke Gjennemførelsen af det Ubetingede i „Intet at begjere", men af: „Intet at opgive af

Alt, hvad De i Guds Navn kan og tør begjære i Bønnen om det Herligste og Bedste".

Hvad der er sagt om Digterens sidste Livsafsnit i Almindelighed, det finder i Særdeleshed Anvendelse paa hans sidste Aar og sidste Dage. Hans Tanker vare, saa at sige udelukkende, henvendte paa Evigheden og den Tilstand, i hvilken Mennesket umiddelbart efter Døden gaaer over. Foruden med den sidste Udgave af sine religiøse Digte, til hvilke han skrev Forerindringen i Marts 1861, og foruden med Levnetsbogen, som han indtil den sidste Dag før sit Dødsleie arbeidede paa, beskjæftigede han sig ogsaa jævnligt med, hvad han kaldte: „sit Blik paa det Første og Sidste". I et Brev til en Ven, dateret den 4de Septr. 1861, skriver han om dette: „Jeg veed, at Du holder af mine Psalmer, og sender Dig derfor denne nye Udgave, hvori Du vil finde adskillige hidtil utrykte eller adspredte Sange, dog ikke den Cyclus, jeg har kaldt: „Blik paa det Første og Sidste". Det ligger endnu i Skuffen til nærmere Betænkning og mulig Udvidelse, og kommer maaske først ud som min Svanesang".

Det fremgaaer af disse som af alle hans senere Breve, af hvilke han skrev nogle kort før sin Død, med hvor megen Kjærlighed, Frimodighed og Fortrøstning han beskjæftigede sig med Dødstanken. „Jeg reiser og veed, hvor Reisen gaaer hen" var det, hvorom han skrev og hvorom han talte næsten med Enhver, med hvem han i sit sidste Aar vexlede Tanker, og Faa imødesaae

Døden med mere Ro og Frygtløshed end han. Dette gav sig sit bedste Vidnesbyrd ved den Taalmod og Kjærlighed til Gud og Mennesker, med hvilken han led, og ved det Haab og den milde Fred, hvormed han døde. Mange af hans Venner have ønsket en nærmere Oplysning om hans sidste Dage og navnlig om hans sidste Øieblikke, end den, der er given i Forordet til Levnetsbogen Pag. IX. i en Anmærkning. Dette Ønske skal derfor søges imødegaaet ved følgende Beretning.

Hans sidste Sygdom var en Følge af en legemlig Aftagen, som begyndte i hans jordiske Livs sidste Foraar, Foraaret 1861. Kun Lægen og tildels hans Nærmeste mærkede den. Hans vedvarende Livlighed og aandelige Friskhed gjorde, at Andre ikke bleve den vaer. Den sidste Gang jeg saae og talte med ham, i Midsommeren 1861, mærkede jeg aldeles ikke denne Aftagen. Han var ganske, som han pleiede. Dog har han utvivlsomt selv enten allerede da eller kort derefter mærket, at Verdens Farvel nærmede sig. Digtene „den hemmelighedsfulde Port" og endnu mere „Reisedrømmen", begge nedskrevne i September 1861, vidne derom. Angaaende den sidste yttrede han selv, da han var spurgt om den: „den Drøm — — var et Slags Vink om at være reisefærdig — og det lille Digt var kun en tro Gjengivelse deraf". Onsdagen den 19de Februar 1862 havde han som sædvanligt efter sin Formiddagsgjerning været ude at spadsere, men var, meget forkommen, vendt tilbage og følte sig ikke vel. Torsdagen den 20de Februar syntes hans Ildebefindende at være gaaet over. Han skrev, saavidt vides, paa Levnetsbogen, og spadse-

rede som sædvanligt. Da Doctor Vilster just kom og spurgte til ham, svarede han: „jeg er vel; jeg feiler Intet". Noget efter kom Fru Rothe, og da Samtalen faldt paa det tilkommende Liv, fremsagde han Digtet: „den hemmelighedsfulde Port", og dette blev hans skjønne Svanesang her paa Jorden. Om Aftenen var hans Kone og han alene sammen, og han lod til at være vel, da han gik til Ro. Men denne Dag blev hans sidste nogenlunde karske og virksomme Dag herneden. Fra Fredag Nat af var han syg og sengeliggende. Denne Dags Morgen saae hans Kone et Par Gange over til ham; han laa da saa stille, at hun troede, han sov trygt. Dette var dog ikke Tilfældet. Han havde havt Smerter fra Kl. 2 af, men for ikke at forstyrre Nogen, dulgte han det til Kl. 5½, da han først yttrede sig derom. Udvortes varme Midler anvendtes strax, han brugte ogsaa stærke Draaber indvendig; men alt Varmt, som han drak, kunde han ikke beholde. Lægen kom strax og gav ham Opium. Smerterne lindredes vel, men ingen varig Søvn blev dog derved bevirket. Fredagen den 21de og Løverdagen den 22de havde han Feber; han fantaserede egentlig ikke, men var sig fuldkommen bevidst. Ingemann talte iøvrigt i disse to Dage (Fredag og Løverdag) kun Lidet; om Fredagen sagde han til sin Kone: „dette faaer nok en brat Ende!" Om Løverdagen yttrede han sig til hende paa lignende Maade. Han ønskede fuldkommen Stilhed og Mørke for om Søvnen muligt vilde komme. Han følte mere og mere i disse to Dage, hvormeget hans Kræfter toge af. Den tredie Dag han laa, om Søndagen, den

23de Februar, følte han sig imidlertid bedre, og han mente, at dersom han kunde faae en mere vedholdende Søvn, vilde han maaske endnu komme sig. Søvnen kom dog ikke; skjøndt han Mandag Formiddag den 24de følte sig taalelig vel, aftoge dog hans Kræfter i den Grad, at Lægen ikke længere havde noget Haab om hans Helbredelse. Han selv følte og, at Døgndagen og Livsdagen i deres Helden vilde række hinanden Haanden for ham. Om Mandag Eftermiddag, da Fru Ingemanns Niece saae til ham, tog han hende fast i Haanden og sagde: „jeg har været meget syg!" Da Pigen senere trak hans Uhr op, yttrede han Noget om Uhrets Optrækning, hvoraf hun forstod, at han vidste, at han ikke selv mere kom til at trække det op. Noget efter sagde han to Gange: „Gud velsigne Dig!" og begge Gange tilføiede han: „jeg veed, at Du passer min Kone godt". Dette Sidste havde han oftere i den senere Tid sagt til hende, naar han gik ud for at blive længere borte.

Da Solen paa denne hans sidste Dag her i Verden var ved at gaae ned, lod han Gardinet trække fra Vinduet, for endnu een Gang herneden at see Solens Glands fra Himmelen. Selve den nedgaaende Sol kunde sees fra Sydvest, da Vinduet vender mod Syd, men kunde dog ikke sees af Ingemann, saaledes som han laa med Ansigtet mod Sydost, men han kunde see dens Gjenskin. Da det beklagedes, at han kun kunde see Gjenskinnet, sagde han med et glad Smil: „jeg er godt fornøiet med hvad jeg saae", og lod Gardinet atter trække ned. I hele hans Sygdom kom der

ikke et utaalmodigt Ord fra hans Læber; han var altid blid og kjærlig.

Til Himmellivets Morgen, ikke til Jordelivets Aften vendte han sit Blik, som i Aftensangen anthdet:

„Lig Solen farer Livet hen,
Gaaer til Forklaringskysten;
Med Glands opdukker Sol igjen
Fra Paradiset i Osten".

Om Aftenen, da han var ene med sin Kone, tog han hendes Haand op til sig, og da hun omfavnede ham, lagde han sin Haand paa hendes Hoved og velsignede hende. Da Lægen derefter kom, gik hun om paa den anden Side af Sengen, for at Lægen kunde være ham nærmere. Efter nogen Tids Forløb lod Lægen hende igjen bytte Plads med sig, idet han yttrede til hende: „han seer efter Dem!" Hun lagde nu begge sine Hænder om hans høire Haand, som laa til den Side. Pigen, som i det Samme saae, at Ingemann bevægede sin venstre Haand hen imod sin Kone, hjalp ham at flytte den. Han nikkede derfor mildt til Pigen, medens hans Kone greb Haanden*). De to

*) Vistnok tænkte han paa Reisedrømmen, om hvis Indhold Ingemann i et Brev til Sproglærer Th. meddeler saaledes: — — „Jeg drømte en Nat i forrige Maaned, at min Seng rev sig løs og blev til et Slags aaben Vaggon, der droges af et usynligt Lokomotiv udover Jorden. Jeg sad opreist med en bladrig Bøgegren i min høire Haand og viftede nedad mit Farvel til de grønne Skove og det store Hav og alle gode Venner. „Jeg vil forsvinde, jeg vil flyve", raabte jeg og svingede Grenen.

inderlig forbundne Sjæle vedbleve kjærligt at see paa hinanden; men han talte ikke mere; han laa taus, hengiven og stille, saa stille, at der ingen Bevægelse var at see paa hans blide Ansigt, og der hørtes intet Suk. Lægen sagde, at der ikke havde været nogen Dødskamp, og at han ikke havde seet nogen saa rolig og blid Død. Den Døendes Øie brast ikke. Endnu en halv Time, efter at Sjælen var gaaet bort, troede hans Kone, at de endnu saae paa hinanden. Kun Lægen bemærkede Dødsøieblikket, men han kunde ikke beslutte sig til, ved at gjøre hende opmærksom derpaa, at berøve hende den halve Times smertelige Lykke. Hvad Digteren har sagt om Kirkeklokken, synes med en ubetydelig Forandring i de sidste Linier at finde en passende Anvendelse baade paa hans Liv og paa hans Død.

Digteren siger nemlig om Kirkeklokken:

Men saa blev jeg med eet beklemt om Hjertet og rakte den venstre Haand tilbage efter Lucie. — „Tal til mig!“ sagde jeg med halvkvalt Stemme — men hun tav. Jeg greb dog hendes Haand, syntes mig, men den var vaad — hun laa stille og græd — syntes mig — og jeg vaagnede. — Det var dog en ganske kjøn Drøm og maaske et Vink om at være reisefærdig. Jeg er forøvrigt, Gud ske Lov! baade frisk og livsglad — og takker Vorherre baade for det Liv, som henfarer, og det, der varer ved. At det er den samme Livstraad, som løber fort med forskjellig Farve og intet Øieblik standser eller afbrydes, er jeg vis paa — den fortsatte Udvikling til alle Dages Ende ligeledes. — — —“ (Dette her af Brevet Anførte findes i „Ingemanns Jordefærd“ ved F. Barfod, Pag. 8).

„Naar Sol staaer op og naar Sol gaaer ned,
Jeg sjunger om Kamp for Guds Rige;
Jeg sjunger om Herrens Hvile og Fred,
Naar Helligdagssole fremstige.
Naar slukt er din Sol og din Grav tillukkes,
Jeg sjunger om Solen, som aldrig slukkes".

I Havestuen, hvor Ingemann i saa mange Aar havde arbeidet, hvor han under Alvor og Skjemt, ved Tale og Skrift havde knyttet sin Sjæl til Tusinder af andre Sjæle — der laa nu hans timelige Skikkelse Lig fra Aftenen efter den 24de Februar af, da han døde, til Tirsdagen den 4de Marts om Middagen, da den blev henbaaren til Graven, ledsaget af et talrigt Følge, hvori foruden Mange nær og fjernt fra, Deputationer fra Kongen og Kongehuset og flere af Nationens første Mænd toge Del. Vemodigt opløftende lød Kirkens smukke Klokker og talede „med Malmets Klang til Mæle". Uvilkaarligt mindedes man Kirkeklokke-Indskriften:

„Jeg ringer for Øren; jeg toner til Sind;
Jeg minder om flygtende Timer;
Tid ringer jeg ud kun, men Evighed ind,
Om Himmerigsglæden jeg kimer".

Ligesom sluttende sig hertil lød i Klosterkirken den Forevigedes „Valfartssang" „Deilig er Jorden".

Gribende tonede det fra Kirkens Orgel, fra Academiets Elever og fra en vistnok sjelden „national" Menighed:

LIBRARY OF CONGRESS
0 020 517 434 5

„Tider skal komme —
Tider skal henrulle —
Slægt skal følge Slægters Gang —
Aldrig forstummer
Tonen fra Himlen,
Sjælens glade Pilgrimssang".

Magleby Præstegaard, den 14 Marts 1863.

J. Galskjøt.

LIBRARY OF CONGRESS
0 020 517 434 5